

-ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΠΑΙΔΕΙΑ Α΄ ΤΑΞΗΣ ΓΕΝΙΚΟΥ ΛΥΚΕΙΟΥ ΓΕΡΑΚΑ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΡΩΤΟ: <<Η κοινωνία, η πολιτεία και η οικονομία>>.

Μάθημα πρώτο.

1.1. Ο άνθρωπος, κοινωνικό, οικονομικό και πολιτικό ον.

- Ο άνθρωπος αναφέρει ο Αριστοτέλης δεν είναι μόνο πολιτικό ον, αλλά και οικονομικό και κοινωνικό δηλαδή **συμμετέχει** στην οικονομική και κοινωνική ζωή.
- Ο άνθρωπος έχει ανάγκη την κοινωνία για να **ικανοποιήσει** τις ανάγκες του.
- **Μόνο** ο άνθρωπος έχει τη **δυνατότητα** σκέψης – κρίσης – ομιλίας, η οποία **αναπτύσσεται** μέσα στην κοινωνία (βλ. παράθεμα σελ.9).
- **Μόνο** ο άνθρωπος έχει τη **δυνατότητα** να:
επεμβαίνει στη φύση και να την αλλάζει,
να **αλλάζει** τον εαυτό του,
να **δημιουργεί** κοινωνία και κοινωνικές σχέσεις,
να **διαμορφώνει** το μέλλον του.

Ερ.1. Να αναφέρετε μερικά από τα βασικά χαρακτηριστικά της κοινωνίας.

Απ.

- α. Οργάνωση.** Τα μέλη της κοινωνίας συνδέονται με **σχέσεις**, οι οποίες ρυθμίζονται από γραπτούς και άγραφους **κανόνες**.
- β. Αυτοτέλεια.** Το σύνολο αυτό των ανθρώπων είναι **ξεχωριστό** από άλλα σύνολα.
- γ. Διάρκεια.** Η κοινωνία έχει **συνέχεια** στο χρόνο.
- δ. Ταυτότητα.** Η **συνείδηση** από τα μέλη της των παραπάνω χαρακτηριστικών ότι είναι **μοναδικά** και **ξεχωριστά**.
- ε. Διαφοροποίηση.** Η κοινωνία αποτελείται από ομάδες (επαγγελματικές, μορφωτικές, ηλικιακές κλπ), οι οποίες πολλές φορές έχουν και αντίθετα συμφέροντα. Έτσι στην κοινωνία **εκτός** από σχέσεις **συνεργασίας**, διαμορφώνονται και σχέσεις **ανταγωνισμού** και **εκμετάλλευσης**.

Ερ.2. Πώς τίθεται από τις σύγχρονες κοινωνικές επιστήμες:

- α. Το πρόβλημα της προσωπικότητας.**
- β. Το πρόβλημα της σχέσης ατόμου – κοινωνίας.**

Απ.

- α.** Η προσωπικότητα του ανθρώπου **διαμορφώνεται** από την **αλληλεπίδραση** των **έμφυτων** (βιολογικών όπως τάσεις, κλίσεις, ροπές κλπ.) παραγόντων και **επίκτητων** (κοινωνικών όπως οικογένεια, σχολείο, παρέες κλπ.).
- β.** Η σχέση ατόμου - κοινωνίας είναι μία σχέση διαρκούς αλληλεπίδρασης.

Ερ.3. Να χαρακτηρίσετε την παρακάτω πρόταση σαν σωστή ή λανθασμένη και να αιτιολογήσετε την απάντησή σας: <<Η ένταξη του ανθρώπου στην κοινωνία είναι μία παθητική διαδικασία>>.

Σ – Λ

Απ.

Η πρόταση είναι **λανθασμένη** επειδή ο άνθρωπος **εκλεκτικά** δέχεται, προσαρμόζει και απορρίπτει τα μηνύματα που του εκπέμπει η κοινωνία. Συγχρόνως ο άνθρωπος **λειτουργεί** και σαν **πομπός** στέλνοντας στην κοινωνία τα δικά του μηνύματα.

Συνεπώς η καθημερινή **συμπεριφορά** του ανθρώπου είναι **ατομική αλλά** και όταν αυτή η συμπεριφορά εκδηλώνεται μέσα στην κοινωνία (ντύσιμο, παιχνίδι, φαγητό κλπ) είναι **και κοινωνική**.

Μάθημα δεύτερο

1.2.Η πόλις και ο πολίτης.

Ερ.4. Να ορίσετε τις έννοιες: Πολιτεία – Κράτος – Πόλις όπως αυτές εννοούνται στην αρχαία Ελλάδα.

Απ.

– Ο όρος **πολιτεία** είναι αρχαιοελληνικός και **σημαίνει** το δημοκρατικό πολίτευμα και προέρχεται από τον Αριστοτέλη. (***)Ο όρος **σημαίνει** τον τρόπο οργάνωσης της πόλης και **διακρίνεται** σε **τρεις** τύπους: την Τυραννίδα, την Ολιγαρχία, την Δημοκρατία).

– Ο όρος **κράτος** έχει την έννοια της ισχύος, δυνάμεως, στην αρχαία Ελλάδα.

– Η **πόλις** είναι:

Η εκ περισσοτέρων κωμών (συνοικία, χωριό) κοινωνία.

Ο τελευταίος κρίκος της αλυσίδας: οικία – γένος – φατρία – φυλή – πόλις.

Περιλαμβάνει εκτός των ιδιωτικών οικιών και **χώρους** συνάθροισης που **διευκολύνουν** τη **συλλογικότητα** και γίνονται αντικείμενο φροντίδας από τους διοικούντες (αγορά, δικαστήρια, εκκλησία του δήμου κλπ).

Ερ.5. Να αναφέρετε μερικά από τα σημαντικότερα επιτεύγματα της δημοκρατικής πόλεως της αρχαίας Αθήνας.

Απ.

– **Αποδέχεται** τη διαφορετικότητα στη συμπεριφορά των πολιτών, **προφυλάσσει** την πόλη από την αυθαιρεσία και ιδιοτέλεια του πολίτη.

Κατανοεί τη διάθεσή της ανθρώπινης φύσης για φιλοπρωτία, **διοχετεύει** όμως αυτήν την τάση να υπηρετήσει το κοινό καλό.

– Σε αυτήν την πόλη γεννιέται, ζει, διδάσκει και πεθαίνει ο **Σωκράτης**, σύμβολο **συνέπειας** και **σοφίας**. Δημιουργείται ο **Παρθενώνας** σύμβολο **τελειότητας**.

Πολλές από τις σύγχρονες **αξίες** είναι **δημιούργημα** αυτής της **πόλης** όπως: Δημοκρατία – ισότητα – ελευθερία – δικαιοσύνη – ορθός λόγος – σεβασμός των νόμων κλπ.

Ερ.6. Πώς ορίζεται η έννοια του πολίτη στην αρχαία Ελλάδα;

Απ.

Ύψιστη αρετή του πολίτη είναι η ικανότητα του <<**άρχειν**>> και του <<**κρίνειν**>>.

Πολίτης είναι εκείνος που έχει το **δικαίωμα** και την **υποχρέωση** συμμετοχής στα κοινά, μετέχει στην **εξουσία** και στην απονομή της **δικαιοσύνης**(βουλευτής, στρατηγός, δικαστής κλπ). **Εκείνος** δηλαδή που **εκλέγει** και **εκλέγεται**, **εκείνος** που γνωρίζει να **κυβερνά** και να **κυβερνιέται**, **εκείνος** που με το λόγο του **επηρεάζει** τις πολιτικές εξελίξεις.

– Η έννοια του πολίτη είναι **αξίωμα** με **απεριόριστη διάρκεια** αναφέρει ο Αριστοτέλης στα <<πολιτικά>> του. Για αυτό το λόγο είναι σημαντική η **αγωγή** προς την κατεύθυνση του ελεύθερου και υπεύθυνου πολίτη, καθώς και η **εναλλαγή** περισσοτέρων πολιτών στην εξουσία, για να μη κυριαρχεί ένας. Ο όρκος του πολίτη ήταν μια μορφή συμβολαίου αυτού με την πολιτεία (βλ. σελίδα 11 βιβλίου).

Μάθημα τρίτο

1.3.Η πολιτική τέχνη.

–**Να σχολιάσετε το απόσπασμα από το βιβλίο του Max Weber: <<Η πολιτική ως επάγγελμα>> (σελ. 12).**

Ερ.7. Τι σημαίνει πολιτική;

Απ.

Πολιτική είναι:

Η **τέχνη** και η επιστήμη της διακυβέρνησης.

Η **τέχνη** του εφικτού και όχι του επιθυμητού.

Η **ενεργός συμμετοχή** του πολίτη στα κοινά.

Η **κοινή και συντονισμένη δράση** μεμονωμένων ανθρώπων ή ομάδων για την επίτευξη στόχων που αφορούν το κοινωνικό σύνολο.

Η **επιλογή** ενός **μέσου/μέτρου** για την επιτυχία ενός **σκοπού/στόχου**.

Ο **αγώνας** για την απόκτηση, άσκηση και κατανομή εξουσίας.

Οτιδήποτε σχετίζεται άμεσα ή έμμεσα με την **οργάνωση** και τη **λειτουργία** της **εξουσίας**, άρα και με την οργάνωση και λειτουργία της **κοινωνίας**.

Ερ.8.Ποιο θεωρείται το θεμελιώδες πρόβλημα της πολιτικής;

Απ.

- Η πολιτική **υπηρετεί** αξίες ή συμφέροντα; Η πολιτική **στοχεύει** στην μεγαλύτερη ισότητα (δικαιοσύνη) ή στη μεγαλύτερη αποτελεσματικότητα;

- Το ερώτημα που **υφίσταται** από τους αρχαίους Έλληνες έως σήμερα είναι: <<Η πολιτική είναι **μέσο πραγμάτωσης αξιών** που οδηγούν την πόλη σε πρόοδο ή είναι **πεδίο σύγκρουσης ομάδων** με διαφορετικά συμφέροντα; >>

Για τους αρχαίους Έλληνες **φιλοσόφους** η πολιτική **υπηρετεί αξίες** που **προάγουν** το **κοινό συμφέρον** (Αριστοτέλης).

Η πολιτική είναι μέγιστη τέχνη που **στοχεύει** στην **ηθική βελτίωση** των πολιτών (Σωκράτης).

Η ανυπαρξία αξιών **μετατρέπουν** τον άνθρωπο σε άγριο ζώο και την πολιτική σε πανουργία.

Ερ.9. Να αναφέρετε μερικές βασικές πολιτικές αξίες.

Απ.

Ελευθερία, ισότητα, δικαιοσύνη, συμμετοχή, διάλογος, μέτρο, νόμος κλπ.

Ερ.10. Ποια είναι η ουσία της Αθηναϊκής Δημοκρατίας;

Απ.

Η ουσία της βρίσκεται στη **συμμετοχή** των πολιτών, η οποία είναι δικαίωμα και ταυτόχρονα υποχρέωση.

Οι πολίτες **συμμετέχουν** στην εκκλησία του Δήμου, τη βουλή, τη δικαιοσύνη, τα δημόσια αξιώματα κλπ.

Αυτός που δε συμμετέχει στα κοινά ονομάζεται περιφρονητικά **ιδιώτης** (άχρηστος).

Ερ.11. Από ποιους ελέγχους – δοκιμασίες περνούσαν οι πολίτες της αρχαίας Αθήνας πριν αναλάβουν ένα αξίωμα, αλλά και κατά τη διάρκεια της άσκησής του;

Απ.

- Έπρεπε να **αποδείξουν** ότι εκπλήρωναν τις **υποχρεώσεις** τους ως πολίτες, όπως σέβονταν τους θεούς, τους γονείς τους, πλήρωναν τους φόρους που τους αναλογούσαν, είχαν εκπληρώσει την στρατιωτική τους θητεία κτλ.
- Κατά τη **διάρκεια** των καθηκόντων τους ο έλεγχος ήταν **καθημερινός** από την εκκλησία του δήμου.
- Στο **τέλος** κάθε χρόνου, ο έλεγχος ήταν **επίσημος** από την βουλή.
- Οι άρχοντες που **διαχειρίζονταν** δημόσιο χρήμα στο τέλος της θητείας τους, έδιναν λόγο για τις δαπάνες στους λογιστές.

Ερ.12. Ποιος είναι ο βασικός λόγος που γεννήθηκε η πολιτική; Να αναφέρετε τις προϋποθέσεις άσκησης <<καλής>> πολιτικής.

Απ.

- Η πολιτική **γεννήθηκε** επειδή υπάρχουν **περισσότερες** λύσεις σε κάποιο πρόβλημα. Δίνει συγκεκριμένες απαντήσεις σε συγκεκριμένα προβλήματα.
 - Η καλή πολιτική απαιτεί **πρώτον**: Σαφή καθορισμό του **σκοπού**.
- Δεύτερον**: Εύρεση των πλέον κατάλληλων **μέσων** και **μέτρων** που υλοποιούν τον σκοπό.
- Υπάρχουν περιπτώσεις στις οποίες σκοπός και μέσα **συγκρούονται**.
- Στην πολιτική δεν έχει τόσο μεγάλη σημασία το τί λέμε αλλά το τί **πράττουμε**, δηλαδή η πολιτική δεν κρίνεται από τις προθέσεις αλλά από το **αποτέλεσμα**.

Ερ.13. Πότε θεωρούμε ότι η πολιτική επιτυγχάνει άριστα αποτελέσματα;

Απ.

- Η πολιτική ρυθμίζει την οργάνωση της κοινωνίας και δίνει λύσεις σε προβλήματα. Από τη ρύθμιση αυτή άλλοι ευνοούνται και άλλοι θίγονται. Το ζητούμενο είναι να επιτευχθεί το μέγιστο καλό στον μέγιστο αριθμό ανθρώπων.
- Η άσκηση της εξουσίας πάντα θα είναι πρόκληση για:
Προσφορά ή περισσότερη εξουσία,
συνεργασία ή αυθαιρεσίες,
εξυπηρέτηση του κοινωνικού συνόλου ή επιδίωξη του ατομικού οφέλους.

Μάθημα τέταρτο

1.4.Ο πολιτικός – οι ιδιότητες του πολιτικού.

–**Να σχολιάσετε το απόσπασμα από το βιβλίο του Max Weber: <<Η πολιτική ως επάγγελμα>> (σελ. 14).**

Ερ.14. Να δώσετε τον ορισμό του πολιτικού.

Απ.

Πολιτικός είναι αυτός που ασκεί την πολιτική εξουσία σύμφωνα με τους κανόνες της πολιτικής τέχνης και επιστήμης.

Παρότι η πολιτική είναι η τέχνη του εφικτού, όμως δεν πρέπει να στερείται **ιδανικών** και **οραμάτων** (βλ. παραδείγματα σελ14 βιβλίου).

Ερ.15. Γιατί πρέπει να κυβερνούν οι άριστοι σύμφωνα με τον Πλάτωνα;

Απ.

– Η **άγνοια** και η **ανεπάρκεια** των πολιτικών είναι μεγάλη **πληγή** για την **Δημοκρατία** σύμφωνα με τον Πλάτωνα.

Επειδή η πολιτική είναι η κορωνίδα των επιστημών, ο πολιτικός κατέχει κυρίαρχη θέση και με τις αποφάσεις του επηρεάζει τις υπόλοιπες εξουσίες.

Ερ.16. α. Ποιες αρετές και προσόντα πρέπει να έχει ο πολίτης, για να αναλάβει δημόσια αξιώματα σύμφωνα με τον Αριστοτέλη;

β. Ποια πράγματα δεν πρέπει να ξεχνά ο πολιτικός σύμφωνα με τον ποιητή του 5^{ου} αιώνα Αγάθωνα.

Απ.

α.

– Να **αγαπάει** την πόλη, την πολιτική, το πολίτευμα, τους πολίτες.

– Να **είναι** δίκαιος, ενάρετος, μετριοπαθής, συνετός.

– Να **γνωρίζει** ποιοι νόμοι σώζουν και ποιοι φθείρουν το πολίτευμα.

– Να **είναι** ικανός να εκτελεί έργα.

– Να **επιλέγει** εφικτούς σκοπούς και θεμιτά μέσα για να τους πραγματοποιήσει.

β.

1. Ότι κυβερνά **ανθρώπους**.

2. Ότι κυβερνά σύμφωνα με τους **νόμους**.

3. Ότι δεν κυβερνά **για πάντα**.

Ερ.17. Αρκεί ο πολιτικός να είναι καλός ρήτορας;

Απ.

Ο προφορικός λόγος είναι το κύριο εργαλείο για την **απόκτηση** και **άσκηση** της εξουσίας. Αυτό όμως δεν αρκεί αλλά ο πολιτικός πρέπει να διαθέτει ήθος, δηλαδή συνέπεια στην εξυπηρέτηση του δημοσίου συμφέροντος.

Ερ.18. Υπάρχουν συνέπειες σήμερα στα κόμματα που παρουσιάζουν ασυνέπεια προεκλογικών εξαγγελιών και μετεκλογικών πολιτικών πράξεων;

Απ.

Ερ.19. Να αναφέρετε μερικά από τα χαρακτηριστικά ενός ποιοτικού πολιτικού λόγου.

Απ.

– Η σαφήνεια, η λιτότητα, η πειθώ με επιχειρήματα, η ορθολογική σκέψη, η πολιτισμένη αντιπαράθεση κτλ.

Ερ.20. Να αναφέρετε μερικά από τα βασικά προσόντα που πρέπει έχει ο πολιτικός ηγέτης.

Απ.

α. Να έχει όραμα.

β. Ηθικά προσόντα.

γ. Γνώσεις, γενικές και ειδικές. (βλ. περισσότερα σελ15 βιβλίου – βλ. παραθέματα ίδια σελίδα).

Μάθημα πέμπτο

1.5. Η οικονομία.

1.5.1. Κοινωνία, πολιτεία και οικονομία: αμφίδρομες σχέσεις.

Ερ.21. Για ποιους λόγους πιστεύετε ότι η οικονομία κυριαρχεί της πολιτικής;

Απ.

α. Οι σύγχρονες μεγάλες πολυεθνικές εταιρείες είναι πολύ δύσκολο να **ελεγχθούν** από τα εθνικά κράτη και τους πολιτικούς ηγέτες τους. Αντίθετα είναι ανίσχυροι οι πολιτικοί και οι πολιτικές που **εφαρμόζουν** απέναντι στις επιχειρήσεις αυτές.

β. Η λογική της οικονομίας έχει **διεισδύσει** σε κάθε τομέα της οικονομικής και πολιτικής ζωής. Οι πολίτες **απαξιώνουν** δράσεις που εξυπηρετούν το δημόσιο συμφέρον και προάγουν δράσεις που **αποσκοπούν** στο προσωπικό συμφέρον.

Η οικονομία έρχεται σαν κατακτητής και **μετατρέπει** την πολιτική σε αποικία της (**J. Habermas**).

Η οικονομία λοιπόν **κυριαρχεί** της πολιτικής και ο καταναλωτής του πολίτη.

Η πολιτική θα έπρεπε να **θέτει** τα όρια μέσα στα οποία **οφείλει** να **κινείται** η οικονομία και ο πολίτης να **αποφασίζει** στη δημόσια σφαίρα αντί του καταναλωτή.

Φυσικά και η **κυριαρχία** της πολιτικής σε κάθε τομέα ανθρώπινης δραστηριότητας, θα **οδηγούσε** σε **ολοκληρωτισμό**.

1.5.2. Από την οικονομία του οίκου στην οικονομία της πόλης.

Ερ.22. Πως περνάμε από την οικονομία του οίκου (νοικοκυριού) στην οικονομία της πόλης;

Απ.

Στις **αγροτικές – παραδοσιακές** κοινωνίες κέντρο της οικονομικής και κοινωνικής ζωής είναι το **νοικοκυριό**. Αυτό καλύπτει τις **ανάγκες** των μελών του για τροφή (καταναλώνει μόνο ό,τι παράγει – οικονομική αυτάρκεια), ένδυση, στέγη, εκπαίδευση, προστασία ανηλίκων και ηλικιωμένων κτλ.

Οι **αλλαγές** που έγιναν σε **οικονομικό** και **κοινωνικό** επίπεδο στη Δυτική Ευρώπη (Ο καταμερισμός εργασίας – η επανεπένδυση του κέρδους – η ανάπτυξη των επιχειρήσεων – η επέκταση της αγοράς από τοπική σε διατοπική σε εθνική και διεθνή κτλ) **οδήγησαν** στο φαινόμενο της **αστικοποίησης** (δημιουργία μεγάλων πόλεων) που με τη σειρά του προκάλεσε την ανάπτυξη του **εμπορίου**, το γενικευμένο **εγκρηματισμό** της οικονομίας και την επέκταση της εξειδικευμένης μισθωτής εργασίας.

1^ο κριτήριο αξιολόγησης στο πρώτο κεφάλαιο της πολιτικής παιδείας.

ΟΜΑΔΑ Α΄

A₁. Να γράψετε το γράμμα Σ ή Λ αν κρίνετε ότι οι παρακάτω προτάσεις είναι σωστές ή λανθασμένες αντίστοιχα.

- α. Δεν υπάρχει κοινωνία χωρίς ανθρώπους και άνθρωποι χωρίς κοινωνία. Σ – Λ (3)
β. Η πόλη περιλαμβάνει εκτός των άλλων και τους χώρους συνάθροισης των πολιτών, που διευκολύνουν τη συλλογικότητα. Σ – Λ (3)
γ. Το θεμελιώδες πρόβλημα της πολιτικής είναι να είναι αποτελεσματική. Σ – Λ (3)
δ. Ο προφορικός λόγος (ρητορική τέχνη) είναι το μέσο που χρησιμοποιεί ο πολιτικός για να αποκτήσει και να ασκήσει εξουσία. Σ – Λ (3)
ε. Σήμερα θεωρούμε ότι η πολιτική κυριαρχεί της οικονομίας. Σ – Λ (3)

A₂. Να συμπληρώσετε τα κενά των παρακάτω προτάσεων.

Μερικά από τα χαρακτηριστικά του ποιοτικού πολιτικού λόγου είναι:

Η _____, η _____, η _____ με επιχειρήματα, η _____ σκέψη, η _____ αντιπαράθεση. (5)

A₃. Να γράψετε το γράμμα της πρότασης που θεωρείτε σωστή.

Τα βασικά προσόντα που πρέπει να έχει ένας πολιτικός ηγέτης είναι:

- α. Να έχει ήθος β. Να έχει γνώσεις ειδικές γ. Να έχει γνώσεις γενικές
δ. Να έχει όραμα ε. όλα τα παραπάνω στ. τίποτα από τα παραπάνω. (5)

A₄. Να αντιστοιχίσετε τους αριθμούς της στήλης Α με τα γράμματα της στήλης Β.

Στήλη Α	Στήλη Β
1. Άνθρωπος	α. Τέχνη του εφικτού
2. Κράτος	β. Καταναλώνει μόνο ότι παράγει
3. Πολιτική	γ. Δυνατότητα κρίσης – ομιλίας
4. Πολιτική αξία	δ. Ισχύς – δύναμη
5. Οικονομική αυτάρκεια	ε. Μέτρο (5)

ΟΜΑΔΑ Β΄

B₁. Ποιες αρετές και προσόντα πρέπει να έχει ο πολίτης, για να αναλάβει δημόσια αξιώματα σύμφωνα με τον Αριστοτέλη; (15)

B₂. Ποιος είναι ο βασικός λόγος που γεννήθηκε η πολιτική; (5)

Να αναφέρετε τις προϋποθέσεις άσκησης <<καλής>> πολιτικής.(5)

Πότε θεωρούμε ότι η πολιτική επιτυγχάνει άριστα αποτελέσματα; (5).

2^ο κριτήριο αξιολόγησης στο πρώτο κεφάλαιο της πολιτικής παιδείας.

ΟΜΑΔΑ Α΄

A₁. Να γράψετε το γράμμα Σ ή Λ αν κρίνετε ότι οι παρακάτω προτάσεις είναι σωστές ή λανθασμένες αντίστοιχα.

α. Η προσωπικότητα του ανθρώπου διαμορφώνεται από την αλληλεπίδραση των έμφυτων και των επίκτητων παραγόντων. Σ – Λ (3)

β. Η πόλη της Αρχαίας Ελλάδας αποτελείται από περισσότερες κώμες. Σ – Λ (3)

γ. Η πολιτική γεννήθηκε διότι υπάρχει μία και μοναδική λύση σε κάθε πρόβλημα. Σ – Λ (3)

δ. Ένας πολιτικός είναι καλός αρκεί να είναι άριστος ρήτορας. Σ – Λ (3)

ε. Στις αγροτικές κοινωνίες ίσχυε η αρχή της οικονομικής αυτάρκειας. Σ – Λ (3)

A₂. Να συμπληρώσετε τα κενά στην παρακάτω πρόταση. – Μερικά από τα

βασικά χαρακτηριστικά της κοινωνίας είναι η _____, η _____, η διάρκεια, η _____, η _____ (5)

A₃. Να γράψετε το γράμμα της πρότασης που θεωρείτε σωστή.

Πολιτική σημαίνει:

α. Αποτελεσματικότητα με οποιοδήποτε μέσο.

β. Την τέχνη του επιθυμητού.

γ. Τη συμμετοχή του πολίτη στις εκλογές.

δ. Την τέχνη της διακυβέρνησης.

ε.

Όλα τα παραπάνω. (5)

A₄. Να αντιστοιχίσετε τα γράμματα της στήλης Α με τους αριθμούς της στήλης Β.

Στήλη Α΄

1. Διάλογος
2. Συμμετοχή
3. Πολιτικός
4. Όραμα
5. Λιτότητα

Στήλη Β΄

- α. Προσόν πολιτικού ηγέτη.
- β. Χαρακτηριστικό ποιοτικού πολιτικού λόγου.
- γ. Βασική πολιτική αξία
- δ. Ουσία της Αθηναϊκής Δημοκρατίας
- ε. Ασκεί την πολιτική εξουσία. (5)

ΟΜΑΔΑ Β΄

B₁. Από ποιες δοκιμασίες – ελέγχους περνούσαν οι πολίτες της Αρχαίας Αθήνας πριν αναλάβουν ένα αξίωμα, αλλά και κατά τη διάρκεια άσκησης του. (15)

B₂. Για ποιους λόγους πιστεύετε ότι η οικονομία κυριαρχεί της πολιτικής; (15)

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΔΕΥΤΕΡΟ : << Η κοινωνία >>

Μάθημα έκτο

2.1. Από την αγροτική κοινωνία, στην κοινωνία της πληροφορίας και της γνώσης.

2.1.1. Αγροτική κοινωνία.

Ερ.23. Ποιες ονομάζουμε αγροτικές κοινωνίες; Να κάνετε μια σύντομη ιστορική αναδρομή περιγράφοντας τα χαρακτηριστικά τους.

Απ.

Αγροτικές ονομάζονται οι κοινωνίες που οι κάτοικοί τους **εργάζονται** και ζουν καλλιεργώντας τη γη.

Νεολιθική εποχή: Μόνιμη εγκατάσταση σε οικισμούς με οχύρωση (τείχη) για προστασία. Στοιχειώδεις πολιτικές λειτουργίες, στοιχειώδες εμπόριο.

Αρχαιότητα: Εμφανίστηκαν μεγάλες αγροτικές κοινωνίες στη Μέση Ανατολή, Αίγυπτο, Νότια Αμερική (Χετταίοι – Ασσύριοι – Βαβυλώνιοι – Αζτέκοι – Ίνκας κλπ). **Δημιουργούνται** μεγάλες πόλεις – κράτη με επικεφαλής βασιλιά ή αυτοκράτορα.

Εμφανίζεται η δουλεία σαν μορφή εργασίας. **Υπόλοιπες**

κοινωνίες μέχρι τη βιομηχανική επανάσταση: Η αρχαία Ελλάδα, η Ρωμαϊκή Αυτοκρατορία, το Βυζάντιο θεωρούνται αγροτικές κοινωνίες. Αφού το μεγαλύτερο τμήμα του πληθυσμού **ασχολείται** με τη γεωργική παραγωγή και μένει σε χωριά. Η βιοτεχνία και το εμπόριο υπήρχε στις κοινωνίες αυτές αλλά σε μικρή κλίμακα ανάπτυξης.

Ερ.24. Πότε αρχίζει ο μετασχηματισμός της αγροτικής κοινωνίας σε βιομηχανική;

Απ.

Από τα μέσα του **18^{ου} αιώνα εισάγεται** η ατμομηχανή στην παραγωγή πρώτα στη Βρετανία και στη συνέχεια στην υπόλοιπη Ευρώπη και στη βόρεια Αμερική.. Οι μικρές βιοτεχνίες με τις χειροκίνητες μηχανές **μετατρέπονται** σε μεγάλα εργοστάσια με ατμομηχανές..

2.1.2.Βιομηχανική κοινωνία

Ερ.25.Τί εννοούμε με τους όρους εκβιομηχάνιση και βιομηχανική επανάσταση;

Απ.

Εκβιομηχάνιση είναι η χρησιμοποίηση της μηχανής στη παραγωγική διαδικασία. Η **βιομηχανική επανάσταση** είναι μια **μακρόχρονη** και **σύνθετη** διαδικασία τεχνολογικών μεταβολών στην παραγωγή προϊόντων, τις συγκοινωνίες, την οικοδόμηση κτιρίων, την αγροτική παραγωγή κτλ.

Ερ.26. Να αναφέρετε μερικές από τις σημαντικές αλλαγές που επέφερε η βιομηχανική επανάσταση στην οργάνωση της κοινωνίας, στους θεσμούς, στον τρόπο σκέψης των ανθρώπων;

Απ.

α. Αστικοποίηση δηλαδή τη μετακίνηση του πληθυσμού από την ύπαιθρο και τη συγκέντρωση του στις νέοσχηματιζόμενες μεγάλες πόλεις (βλ. σχετικό πίνακα και παράθεμα σελ.21 βιβλίου).

β. Αύξηση της παραγωγής προϊόντων – ζήτηση για νέα προϊόντα.

Η χρήση της μηχανής στην παραγωγή **αυξάνει** θεαματικά την παραγωγή αγαθών, μειώνει το κόστος παραγωγής τους και τα κάνει προσιτά στις ευρείες μάζες (π.χ αυτοκίνητο κλπ). Αυτό **αλλάζει** τις καταναλωτικές συνήθειες και κοινωνικά πρότυπα.

γ. Ανάπτυξη του εμπορίου και των τραπεζών. Η εξειδίκευση και η ζωή στις πόλεις είχε ως **συνέπεια** την ανάπτυξη του εμπορίου και του εκχρηματισμού της οικονομίας και ως εκ τούτου την ανάπτυξη του τραπεζικού συστήματος.

δ. Ανάπτυξη της βιομηχανίας και του τομέα των υπηρεσιών. Το μεγαλύτερο ποσοστό των εργαζομένων **ασχολείται** με τη βιομηχανία και το εμπόριο, τράπεζες, επικοινωνίες, μεταφορές κτλ. Ολοένα και **μικραίνει** το ποσοστό των εργαζομένων στην αγροτική παραγωγή (βλ. παράθεμα σελ. 20 βιβλίου).

ε. Αύξηση της προσδοκώμενης ζωής. Η βελτίωση του βιοτικού επιπέδου των ανθρώπων σε συνδυασμό με την εξέλιξη της ιατρικής επιστήμης, **αύξησε** το μέσο όρο ζωής.

στ. Αλλαγή στις κοινωνικές σχέσεις. Οι προσωπικές σχέσεις που **αναπτύσσονται** μεταξύ των κατοίκων του χωριού **αντικαθίστανται** με τις απρόσωπες σχέσεις των κατοίκων των μεγάλων πόλεων.

Μάθημα έβδομο

2.1.3. Μεταβιομηχανική κοινωνία.

Ερ.27. Ποια είναι τα βασικά χαρακτηριστικά της μεταβιομηχανικής κοινωνίας;

Απ.

– Η ραγδαία ανάπτυξη της τεχνολογίας και των επιστημών τις τελευταίες δεκαετίες, **δημιουργεί** ακόμα μεγαλύτερες μεταβολές στην κοινωνία, **εμφανίζοντας** στο προσκήνιο ένα νέο τύπο κοινωνίας, που **ονομάζεται μεταβιομηχανική κοινωνία**.

– Η τεχνολογία **αξιοποιεί** τις επιστημονικές γνώσεις προκειμένου να **λύσει** καθημερινά προβλήματα. Η εξέλιξη της τεχνολογίας και η διάχυσή της (γίνεται αντικείμενο χρήσης από πολλούς ανθρώπους) στην κοινωνία γίνεται με γοργούς ρυθμούς.

– Η χρονική απόσταση από την στιγμή της εφεύρεσης ενός επιτεύγματος μέχρι τη στιγμή της μαζικής χρήσης του **μικραίνει** συνεχώς (βλ. σελ.23 βιβλίου).

– Η εξέλιξη της τεχνολογίας **μεταβάλλει** την αίσθηση του χώρου και του χρόνου στους ανθρώπους (μειώνεται ο χρόνος μεταφοράς ανθρώπων, πληροφοριών, εικόνων – αεροπλάνα, ηλεκτρονικό ταχυδρομείο κλπ.)

- Συσκευές και εφαρμογές **αλλάζουν** την καθημερινότητα του ανθρώπου π.χ. προσωπικός Η/Υ, διαδίκτυο, facebook, ψηφιακοί δίσκοι ήχου-εικόνας, κινητό τηλέφωνο κτλ.

– **Διογκώνεται** ο τομέας των υπηρεσιών, επικοινωνίες, τράπεζες, εμπόριο, μεταφορές, ασφάλειες κλπ. **Σχηματικά** θα λέγαμε ότι αν στη βιομηχανική κοινωνία κέντρο ήταν το **εργοστάσιο**, στη μεταβιομηχανική κοινωνία κέντρο είναι το **πανεπιστήμιο**.

Ερ.28. Να αναφέρετε απόψεις κοινωνικών και πολιτικών επιστημόνων σχετικά με το μέλλον της μεταβιομηχανικής κοινωνίας.

Απ.

- Άλλοι **προβλέπουν** ότι το μεγαλύτερο μέρος του ενεργού πληθυσμού θα έχει υψηλό επίπεδο εκπαίδευσης. Ακόμη ότι η εξέλιξη των μηχανών που **χρησιμοποιούνται** στην παραγωγική διαδικασία θα **αποφέρει** περισσότερα προϊόντα και θα **εξαλειφθεί** έτσι η φτώχεια.

– Άλλοι **πιστεύουν** ότι τα μεγάλα προβλήματα της ανθρωπότητας όπως είναι τα περιβαλλοντικά, οι κοινωνικές ανισότητες, η φτώχεια, κλπ, όχι μόνο δεν έχουν αντιμετωπιστεί αποτελεσματικά, αλλά **οξύνονται** (άλλες απόψεις βλ. παραθέματα σελίδες 23, 24 του βιβλίου).

2.1.4. Η κοινωνία της πληροφορίας και της γνώσης.

Ερ.29. Πότε εμφανίζεται ο όρος κοινωνία της γνώσης; Να αναφέρετε μερικές από τις διαφορές μεταξύ της βιομηχανικής κοινωνίας και εκείνης της γνώσης και της πληροφορίας.

Απ.

Η έννοια κοινωνία της γνώσης **εμφανίζεται** στα τέλη της δεκαετίας του 1960. Ο όρος αυτός είναι ένας άλλος τρόπος ονομασίας της μεταβιομηχανικής κοινωνίας.

- Οι **διαφορές** μεταξύ της βιομηχανικής κοινωνίας και της κοινωνίας της πληροφορίας επιγραμματικά είναι:

Βιομηχανική κοινωνία:

1. Η οικονομική ανάπτυξη **στηρίζεται** στις **μηχανές** και στην **ενέργεια**.
2. Οι **ιδιοκτήτες** των **μέσων παραγωγής** (εργοστάσια, πλοία, καταστήματα κλπ) έχουν την οικονομική και πολιτική δύναμη.

Κοινωνία της γνώσης και της πληροφορίας:

1. Η οικονομική ανάπτυξη **στηρίζεται** στη **γνώση** και τη **διαχείριση** της **πληροφορίας**.
 2. Οι **κάτοχοι** της **γνώσης** και της **πληροφορίας** αποκτούν εφάμιλλη ή και μεγαλύτερη οικονομική και πολιτική δύναμη με τους ιδιοκτήτες των μέσων παραγωγής.
- Ερ.30. Να περιγράψετε μερικά από τα σημαντικά προβλήματα που εμφανίζονται στην κοινωνία της γνώσης και της πληροφορίας.**

Απ.

- Οι **εξελίξεις** στην **τεχνολογία** αλλάζουν την καθημερινή ζωή των ανθρώπων. Πολλοί από αυτούς δυσκολεύονται να αφομοιώσουν τα νέα αυτά δεδομένα και να προσαρμοστούν.
- Άλλοι εκδηλώνουν έντονο **άγχος** στις νέες τεχνολογίες (π.χ. χρήση Η/Υ) που στην ακραία του μορφή ονομάζεται τεχνοφοβία.
- Χιλιάδες εργαζόμενοι μπορεί να **χάσουν** τη δουλειά τους εξαιτίας τεχνολογικών μεταβολών (τεχνολογική ανεργία).
- Διαμορφώνονται **νέες κοινωνικές ανισότητες**. Εκτός από την κλασσική ανισότητα μεταξύ πλουσίων και φτωχών, τώρα θα έχουμε **αυτούς που έχουν πρόσβαση** στη **γνώση** και την πληροφορία και σε **αυτούς που δεν έχουν**.
- Οι **διαπροσωπικές σχέσεις** αλλάζουν μορφή. Από σχέσεις προσώπου με πρόσωπο μετατρέπονται σε σχέσεις οθόνης με οθόνη.
- Ο **έλεγχος** που μπορεί να **ασκηθεί** στους **χρήστες** του διαδικτύου από κάθε μορφής εξουσία. Το ηλεκτρονικό αποτύπωμα (οι προτιμήσεις του χρήστη στις επισκέψεις ιστοτόπων) μπορεί να μένει για πάντα (βλ. παράθεμα σελ.25 βιβλίου).

Μάθημα όγδοο

2.2. Βασικά χαρακτηριστικά της ελληνικής κοινωνίας.

Ερ.31. Να αναφέρετε και να αναλύσετε τα βασικά χαρακτηριστικά της ελληνικής κοινωνίας.

Απ.

– Τα βασικά χαρακτηριστικά της ελληνικής κοινωνίας προσδιορίζονται από το **χρόνο** (ιστορία της χώρας), το **χώρο** (βρίσκεται στο όριο μεταξύ ανατολής και δύσης), καθώς και από τις **καθημερινές δραστηριότητες** των κατοίκων της.

Τα πιο **βασικά** είναι:

α. Η εξάρτηση και η υποτέλεια. Ήταν **πολιτική** και **οικονομική** από τις Μεγάλες Δυνάμεις του 19^{ου} αιώνα (Αγγλία, Γαλλία, Ρωσία κλπ). Δεν μπόρεσε ποτέ να γίνει πολιτικά **ανεξάρτητη** και οικονομικά **αυτοδύναμη** χώρα.

β. Η καθυστερημένη βιομηχανική ανάπτυξη. Δεν κατάφερε ποτέ να **δημιουργήσει** βιομηχανική ανάπτυξη, πράγμα που την **οδήγησε** και στην οικονομική εξάρτηση. Η οικονομία της **στηρίχθηκε** στη ναυτιλία, τον τουρισμό και στην μετανάστευση.

γ. Η αστικοποίηση. Δεν **δημιουργήθηκε** λόγω της εκβιομηχάνισης όπως είπανε, αλλά στη διόγκωση του τομέα των υπηρεσιών και του δημόσιου τομέα.

δ. Η κυριαρχία της μικρής ιδιοκτησίας. Ήταν **αιτία** της καθυστέρησης στην εκμηχάνιση της γεωργίας. Οι μικροί ιδιοκτήτες δεν είχαν τη δυνατότητα **επένδυσης** σε μηχανήματα και **εφαρμογή** σύγχρονων καλλιεργειών. Αυτό **οδήγησε** και στη μεγάλη εσωτερική και εξωτερική μετανάστευση.

ε. Οι πελατειακές σχέσεις. Ο μοναδικός σταθερός **εργοδότης** και **επενδυτής** σε έργα υποδομής ήταν το κράτος (ηλεκτρισμός, τράπεζες, επικοινωνίες, μεταφορές, τουρισμός κλπ.). Οι πολιτικοί **εξαγόραζαν** τις ψήφους των πολιτών **διορίζοντας** μέλη των ελληνικών οικογενειών στον δημόσιο τομέα.

στ. Παρασιτική νοοτροπία. Αποτέλεσμα αυτής της **οικονομικής** και **κοινωνικής** πολιτικής ήταν να **αναπτυχθεί** σε μεγάλο τμήμα του πληθυσμού **αντιπαραγωγική** και **παρασιτική** νοοτροπία δηλαδή αναζήτηση εισοδήματος χωρίς προσπάθεια.

Ερ.32. Στην εμφάνιση ποιων φαινόμενων οδήγησαν τα χαρακτηριστικά της νέας ελληνικής κοινωνίας;

Απ.

1. Η παραοικονομία. Η αύξηση της **αφανούς** οικονομικής δραστηριότητας που **δεν δηλώνεται** ως μορφή εισοδήματος στις φορολογικές Αρχές. Εκτός από την **απώλεια** **εσόδων** για το κράτος, δημιουργείται και ένα **αίσθημα αδικίας** στους φορολογικά συνεπείς πολίτες.

2. Η υποβάθμιση της πολιτικής. Τις τελευταίες δεκαετίες παρατηρείται αναβάθμιση της οικονομικής εξουσίας (επιχειρηματίες, πολυεθνικές, τράπεζες κτλ) εις βάρος της πολιτικής (πρωθυπουργός, κοινοβούλιο, κυβέρνηση κτλ). Η κυριαρχία της οικονομίας επί της πολιτικής είναι ένα σύγχρονο φαινόμενο που αφορά λίγο ή πολύ όλες τις σύγχρονες δημοκρατίες του κόσμου.

3. Η προβληματική λειτουργία των θεσμών. Η ταχύτητα με την οποία επέρχονται

οι **κοινωνικές αλλαγές**, σε συνδυασμό με την **έλλειψη προγραμματισμού** από την κεντρική εξουσία και τις **ρουσφετολογικές ρυθμίσεις**, οδηγούν στην πολυνομία. Ένα **παράδειγμα** προβληματικής λειτουργίας των θεσμών είναι η **τυπολατρία – νομολατρεία**, δηλαδή η επιμονή στον τύπο, το επουσιώδες και όχι στην ουσία. Επιπλέον δίνεται η εντύπωση ότι οι νόμοι υπάρχουν για να **ισχύουν** μόνο για τους οικονομικά και πολιτικά **ανίσχυρους**.

Τέλος η **έλλειψη προγραμματισμού εμποδίζει** τη χώρα να έχει ένα **μακρόπνοο, μακροπρόθεσμο σχέδιο** για την οικονομία, την παιδεία, την υγεία κτλ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΕΤΑΡΤΟ: << Η οικονομία>>

Μάθημα 9^ο

4.1. Το κύριο οικονομικό πρόβλημα.

4.1.1. Οι ανάγκες.

Ερ.33. Να ορίσετε τις έννοιες:

α. Κύριο οικονομικό πρόβλημα β. Ανάγκη γ. Αγαθά.

Απ.

α. Το **κύριο οικονομικό πρόβλημα** από το οποίο **προέρχονται** όλα τα άλλα οικονομικά προβλήματα (τι και πόσο θα παραχθεί, πως θα παραχθεί, πως θα διανεμηθεί, κτλ.) είναι το εξής: << Το κύριο οικονομικό πρόβλημα **προέρχεται** από τη διαφορά που υπάρχει μεταξύ των απεριόριστων αναγκών των ανθρώπων και των περιορισμένων μέσων (αγαθών) που χρησιμοποιούνται για την ικανοποίησή τους>>.

β. **Ανάγκη** είναι η έλλειψη ή η αίσθηση έλλειψης, που **εκφράζεται** με την προσπάθεια ικανοποίησής της.

γ. **Αγαθά** είναι τα μέσα ικανοποίησης των αναγκών.

Ερ.34. Ποιες αποφάσεις χρειάζεται να πάρει ο άνθρωπος προκειμένου να ικανοποιήσει τις ανάγκες του;

Απ.

Πρώτον: Ποιες ανάγκες θα ικανοποιηθούν, δηλαδή **τόσο** οι άνθρωποι **όσο** και τα οι κοινωνίες ιεραρχούν τις ανάγκες τους. Πρώτα καλύπτουν τις βασικές (π.χ. τροφή) και μετά τις δευτερεύουσες (π.χ. διασκέδαση).

Δεύτερον: Πώς θα αυξηθούν τα μέσα (αγαθά) ώστε να ικανοποιηθούν περισσότερες ανάγκες.

α. Με καλύτερο συνδυασμό των παραγωγικών συντελεστών.

β. Με εφαρμογή νέων μεθόδων παραγωγής.

γ. Με χρησιμοποίηση νέας τεχνολογίας κτλ.

Ερ.35. Να αναφέρετε μερικές από τις ιδιότητες των αναγκών.

Απ.

α. **Είναι απεριόριστες.** Δηλαδή δημιουργούνται νέες ανάγκες (πολλαπλασιασμός π. χ. Η/Υ), και οι υπάρχουσες εξελίσσονται (ικανοποιούνται με διαφορετικά αγαθά π. χ. ψηφιακή φωτογραφική μηχανή).

Στις σύγχρονες κοινωνίες οι άνθρωποι έχουν περισσότερες ανάγκες σε σχέση με ανθρώπους άλλων τύπου κοινωνιών.

Η ικανοποίηση μιας ανάγκης δημιουργεί νέες ανάγκες, π. χ. η αγορά ενός αυτοκινήτου δημιουργεί την ανάγκη για λάστιχα, service, τέλη κυκλοφορίας, ασφάλιστρα κλπ.

Η αύξηση των αναγκών οφείλεται σε πολλούς λόγους. Δύο από τους κυριότερους είναι η μίμηση και η διαφήμιση. Η τελευταία είναι υπεύθυνη και για τη δημιουργία πολλών πλασματικών αναγκών.

β. **Υπόκεινται σε προσωρινό κορεσμό**, δηλαδή οι περισσότερες ανάγκες επανέρχονται π. χ. η ανάγκη για τροφή. Η ανάγκη για στέγη δεν επανέρχεται όταν ικανοποι-

ηθεί κατά κανόνα.

Όμως υπάρχουν και ανάγκες που είναι δύσκολο να ικανοποιηθούν, όπως ψυχικές και συναισθηματικές ανάγκες (για αγάπη, στοργή κλπ).

4.1.2. Τα αγαθά – το καταναλωτικό πρότυπο.

Ερ. 36. Να διακρίνεται τα αγαθά σε όλες τις δυνατές κατηγορίες.

Απ.

Με βάση τις **ποσότητες** που βρίσκονται στη φύση διακρίνονται σε:

- α. Ελεύθερα π. χ. φως του ήλιου, οξυγόνο της ατμόσφαιρας κλπ.
- β. Οικονομικά (βρίσκονται σε περιορισμένες ποσότητες και απαιτείται ανθρώπινη προσπάθεια για την παραγωγή τους π. χ. Όλα τα αγαθά που παράγει ο άνθρωπος.

Τα οικονομικά αγαθά ή εμπορεύματα διακρίνονται:

I. Με βάση την **υπόστασή** τους σε :

- α. Υλικά όπως τρόφιμα, ρούχα κλπ.
- β. Άυλα όπως υπηρεσίες.

II. Με βάση τη **διάρκεια χρήσης** τους διακρίνονται σε:

- α. Διαρκή (αυτά που μπορούν να χρησιμοποιηθούν **πολλές** φορές χωρίς να μεταβληθεί η φυσική τους υπόσταση) π. χ. έπιπλα, ηλεκτρικές συσκευές κλπ.
- β. Καταναλωτά (αυτά που μπορούν να χρησιμοποιηθούν **μία** μόνο φορά για το σκοπό που έχουν παραχθεί) π. χ. τρόφιμα, ποτά, πρώτες ύλες.

III. Με βάση το **σκοπό χρήσης** τους διακρίνονται σε:

- α. Κεφαλαιουχικά (αυτά που χρησιμοποιούνται στην παραγωγική διαδικασία για την **παραγωγή** άλλων αγαθών) π. χ. μηχανήματα, κτίρια, εργαλεία, κλπ.
- β. Καταναλωτικά (αυτά που χρησιμοποιούνται για την άμεση ικανοποίηση των αναγκών των ανθρώπων) π. χ όλα τα αγαθά που υπάρχουν στο σπίτι μας.

Ερ. 37. Τι ονομάζουμε καταναλωτικό πρότυπο μιας κοινωνίας ή ενός ατόμου;

Απ.

–Είναι το σύνολο των καταναλωτικών συνηθειών μιας κοινωνίας ή ενός ατόμου.

Ερ. 38. Τι είναι διαφήμιση; Τι πρέπει να γνωρίζουμε για αυτή;

Απ.

– Η διαφήμιση είναι μηχανισμός πληροφόρησης αλλά και χειραγώγησης των ανθρώπων.

Πρέπει μεταξύ άλλων να γνωρίζουμε ότι:

- α. Η διαφήμιση δημιουργεί πλασματικές ανάγκες. Η προσπάθεια να ικανοποιηθούν αυτές δημιουργεί άγχος, περισσότερη εργασία κλπ.
- β. Ο κόσμος της διαφήμισης είναι εικονικός (όμορφος, δυνατός, φανταχτερός κλπ) και διαφέρει από τον πραγματικό κόσμο.
- γ. Η γλώσσα των Μ.Μ.Ε παρουσιάζει ιδιαιτερότητες και είναι σύνθετη. Η γλώσσα της εικόνας συνοδεύεται από τη γλώσσα της μουσικής, του φωτισμού, της τεχνικής λήψης της κάμερας, σκηνικών, κοστουμιών, υποκριτικής κλπ.
- δ. Κάθε άτομο/δέκτης αποκωδικοποιεί/ερμηνεύει με δικό του τρόπο το διαφημιστικό μήνυμα ανάλογα με την προσωπικότητα που έχει διαμορφώσει.

Μάθημα 10^ο

4.2. Οι επιχειρήσεις.

4.2.1. Οι συντελεστές παραγωγής.

Ερ.39. Να αναφέρετε τους συντελεστές παραγωγής.

Απ.

– Είναι αυτοί που βοηθούν στην παραγωγή αγαθών (πλούτου).

Διακρίνονται σε τρεις κατηγορίες:

α. **Εργασία** (σωματική και πνευματική προσπάθεια του ανθρώπου) β. **Έδαφος** (περιλαμβάνει την επιφάνεια της γης, το υπέδαφος κλπ) γ. **Κεφάλαιο** (περιλαμβάνει τα αγαθά από τα οποία παράγονται άλλα αγαθά π. χ. μηχανήματα, εργαλεία κλπ)
Αυτή η διάκριση ισχύει για τους μαρξιστές. Οι φιλελεύθεροι θεωρούν ότι υπάρχει και τέταρτος παραγωγικός συντελεστής, η **επιχειρηματικότητα**.

Από την αρχαιότητα μέχρι τη βιομηχανική επανάσταση μεγάλη σημασία είχαν το έδαφος και η εργασία.

Από τη βιομηχανική επανάσταση μέχρι το Β΄ παγκόσμιο πόλεμο μεγάλη σημασία είχε το κεφάλαιο.

Τις τελευταίες δεκαετίες η εργασία και η επιχειρηματικότητα (γνώση, καινοτομία, δημιουργικότητα) αποκτούν όλο και μεγαλύτερη σημασία.

Ερ.40. Να αναφέρετε μερικές σημαντικές αποφάσεις που πρέπει να πάρει η επιχείρηση.

Απ.

α. Σε ποιο τόπο θα εγκατασταθεί.

β. Τι είδους και πόσα προϊόντα θα παράγει.

γ. Με ποια μέθοδο θα παράγει τα προϊόντα.

Ερ.41. α. Ποιος είναι ο αντικειμενικός σκοπός της επιχείρησης και γιατί;

β. Τι σημαίνει ανταγωνιστικότητα;

Απ.

α. Αντικειμενικός σκοπός της επιχείρησης είναι η **μεγιστοποίηση του κέρδους**.

Η επιχείρηση που θα έχει τα υψηλότερα κέρδη στον κλάδο παραγωγής που συμμετέχει, θα μπορεί να τα επενδύσει σε νέες τεχνολογίες και καινοτομίες, θα βελτιώσει τη σχέση ποιότητας-τιμής του αγαθού που παράγει, και θα προσελκύσει ακόμα περισσότερους πελάτες από τους ανταγωνιστές της.

β. Μία επιχείρηση είναι ανταγωνιστική όταν τα προϊόντα της **προτιμώνται** έναντι άλλων ομοειδών. Για να συμβεί αυτό πρέπει να προσφέρει τα προϊόντα της σε ένα συνδυασμό ποιότητας-τιμής που να **είναι καλύτερος** από αυτόν των ανταγωνιστών **ή να φαίνεται καλύτερος** λόγω επωνυμίας, διαφήμισης κλπ.

Ερ.42. Να ορίσετε τις έννοιες: Συνολικό κόστος - κατά μονάδα κόστος (μέσο κόστος) – κέρδος.

Απ.

- Το **συνολικό κόστος** περιλαμβάνει όλες τις αμοιβές των παραγωγικών συντελεστών που συμμετέχουν στην παραγωγική διαδικασία του προϊόντος που παράγει η επιχεί-

ρηση.

– Το **μέσο κόστος** είναι το συνολικό κόστος προς την ποσότητα του παραγόμενου προϊόντος (Μέσο κόστος = συνολικό κόστος / συνολικό προϊόν).

- Το **συνολικό κέρδος** = Συνολικά έσοδα - συνολικό κόστος.

Συνολικά έσοδα = τιμή χ ποσότητα.

4.2.3. Η τιμή των αγαθών.

Ερ. 43. Πώς διαμορφώνεται η τιμή ενός αγαθού σε μία τελείως ανταγωνιστική αγορά σε μία ορισμένη χρονική περίοδο.

Απ.

– Η **αρνητική** σχέση μεταξύ της τιμής και της ζητούμενης ποσότητας, δηλαδή όταν αυξάνεται η τιμή μειώνεται η ζητούμενη ποσότητα και όταν μειώνεται η τιμή αυξάνεται η ζητούμενη ποσότητα ονομάζεται **νόμος της ζήτησης**.

- Η **ανάλογη** σχέση που συνδέει την τιμή με την προσφερόμενη ποσότητα, δηλαδή όταν αυξάνεται η τιμή, αυξάνεται η προσφερόμενη ποσότητα και όταν μειώνεται η τιμή μειώνεται και η προσφερόμενη ποσότητα ονομάζεται **νόμος της προσφοράς**. Οι νόμοι αυτοί ισχύουν όταν οι προσδιοριστικοί παράγοντες της ζήτησης και της προσφοράς (εισόδημα, προτιμήσεις των καταναλωτών, τιμές παραγωγικών συντελεστών, τεχνολογία κλπ) παραμένουν σταθεροί (*ceteris paribus*).

- Έστω ο παρακάτω πίνακας που δείχνει τη ζήτηση και την προσφορά ενός αγαθού σε μία τελείως ανταγωνιστική αγορά σε μία ορισμένη χρονική περίοδο.

Τιμή	Ζητούμενη ποσότητα	Προσφερόμενη ποσότητα	Έλλειμμα	Πλεόνασμα
5	10	50		40
4	20	40		20
3	30	30	0	0
2	40	20	20	
1	50	10	40	

Η τιμή ενός αγαθού προσδιορίζεται από την αλληλεπίδραση των δυνάμεων της ζήτη-

σης και της προσφοράς.. Όταν διαταράσσεται η ισορροπία στην αγορά, οι δυνάμεις αυτές επαναφέρουν την αγορά σε ισορροπία.

Έτσι όταν:

- 1. Η τιμή στην αγορά είναι μεγαλύτερη από την τιμή ισορροπίας, τότε στην αγορά δημιουργείται πλεόνασμα και οι παραγωγοί για να αποφύγουν τη συσσώρευση των αποθεμάτων, μειώνουν τις τιμές.**
- 2. Η τιμή στην αγορά είναι μικρότερη από την τιμή ισορροπίας, τότε δημιουργείται έλλειμμα και οι καταναλωτές ανταγωνίζονται μεταξύ τους, πιέζουν και η τιμή τείνει να αυξηθεί.**

Τελικά η τιμή ισορροπίας είναι εκείνη στην οποία η ζητούμενη ποσότητα είναι ίση με την προσφερόμενη, δηλαδή η τιμή στην οποία εξισορροπούνται οι δυνάμεις της ζήτησης και της προσφοράς.

Μάθημα 11^ο

4.3. Τα νοικοκυριά.

4.3.1. Το εισόδημα των νοικοκυριών.

Ερ.44. Να διευκρινίσετε τις έννοιες οικογένεια – νοικοκυριό.

Απ.

- **Οικογένεια** είναι ένα σύνολο ανθρώπων που συνδέονται με δεσμούς αίματος (συγγένειας).

– **Νοικοκυριό** είναι ένας άνθρωπος που ζει μόνος του ή άνθρωποι που δεν έχουν συγγενικές σχέσεις αλλά ζουν μαζί (τρεις φοιτητές που συγκατοικούν) ή μία ή περισσότερες οικογένειες που ζουν μαζί. Το **βασικό** του **χαρακτηριστικό** είναι ότι αποφασίζουν από κοινού για τα οικονομικά θέματα που προκύπτουν.

Ερ. 45.α. Από πού προέρχεται το εισόδημα των νοικοκυριών;

β. Ποιος είναι ο κύριος στόχος του νοικοκυριού;

γ. Ποιες αποφάσεις παίρνει σχετικά με τη χρησιμοποίηση του εισοδήματός του;

δ. Από ποιους παράγοντες επηρεάζονται αυτές οι αποφάσεις;

Απ.

α. Το **εισόδημα** του νοικοκυριού **προέρχεται** από τις **αμοιβές** των παραγωγικών συντελεστών που διαθέτει στην παραγωγική διαδικασία (μισθοί, ενοίκια, τόκοι, κέρδη) , καθώς και από **μεταβιβαστικές πληρωμές** (συντάξεις, επιδόματα, αποζημιώσεις κλπ).

Αυτό το εισόδημα θα μπορούσαμε να το ονομάσουμε **άμεσο** (χρήμα που εισρέει στο νοικοκυριό).

Υπάρχει όμως και εισόδημα από τις υπηρεσίες που προσφέρουν τα μέλη του νοικοκυριού δωρεάν και θα το ονομάζαμε **έμμεσο**.

β. Ο **κύριος στόχος** του νοικοκυριού είναι η **μεγιστοποίηση** της χρησιμότητας του (ικανοποίησης των αναγκών) με το διαθέσιμο εισόδημα του.

γ. Οι βασικές **αποφάσεις** που παίρνει το νοικοκυριό σχετικά με την χρησιμοποίηση του εισοδήματός του είναι:

i. **Πόσο** μέρος του εισοδήματος θα **καταναλωθεί** και πόσο θα **αποταμιευθεί**;

ii. Το εισόδημα που θα **καταναλωθεί**, σε **ποια** προϊόντα και σε **ποιες** ποσότητες;

iii. Το εισόδημα που θα **αποταμιευθεί**, **πόσο** θα είναι; για **πόσο** χρόνο; για **ποιο** σκοπό;

δ. Οι αποφάσεις του νοικοκυριού επηρεάζονται από διάφορους **παράγοντες** όπως:

1. Το **ύψος** του εισοδήματος του νοικοκυριού.

2. Το **μέγεθος** και τη **σύνθεση** (φύλο, ηλικία κλπ) του νοικοκυριού.

3. Το γεωγραφικό περιβάλλον που ζει (πεδινό, ορεινό).

4. Το κοινωνικό περιβάλλον που ζει.

4.3.2. Ο οικογενειακός προϋπολογισμός.

Ερ.46. α. Τι είναι οικογενειακός προϋπολογισμός; β. Για ποιο λόγο γίνεται; γ.

Σε ποιες κατηγορίες διακρίνεται ανάλογα με τη διάρκειά του; δ. Ποιος είναι ο συνηθέστερος; Για ποιο λόγο;

Απ.

α. Είναι ένας **σχεδιασμός** που βοηθάει την οικογένεια να κάνει ορθή **διαχείριση** του εισοδήματός της.

β. Επειδή οι ανάγκες είναι απεριόριστες και τα μέσα ικανοποίησής τους περιορισμένα, άρα πρέπει να διατεθεί το εισόδημα της οικογένειας με τέτοιο τρόπο ώστε να **μεγιστοποιείται** η χρησιμότητά της. Αυτός είναι και ο λόγος κατάρτισης του οικογενειακού προϋπολογισμού.

γ. Διακρίνεται σε εβδομαδιαίο, μηνιαίο, ετήσιο.

δ. Ο μηνιαίος.

ε. Επειδή τα περισσότερα έσοδα και έξοδα είναι σε μηνιαία βάση (μισθοί, ενοίκια κλπ).

Ερ. 47. Ποιες επισημάνσεις μπορούν να γίνουν σχετικά με τον οικογενειακό προϋπολογισμό;

Απ.

1. Οι πλούσιοι καταρτίζουν **διαφορετικούς** προϋπολογισμούς από τους φτωχούς.

2. Μεταξύ ίδιων νοικοκυριών, μπορεί να γίνουν **διαφορετικές** επιλογές (π.χ. διακοπές ή αποταμίευση για αγορά σπιτιού;).

Ερ.48. Πότε θεωρούμε ότι κάνουμε ορθή διαχείριση του οικογενειακού προϋπολογισμού;

Απ.

Όταν τα έξοδα είναι **μικρότερα** από τα έσοδα και περισσεύει εισόδημα για αποταμίευση.

Επιπλέον όταν υπάρχουν:

εργασία,

συνοχή,

σχέσεις συνεργασίας,

βοήθεια στις εργασίες του σπιτιού,

διάλογος και κατανόηση,

σωστοί τρόποι ανατροφής των παιδιών,

πρότυπα συμπεριφοράς από τους γονείς.

Μάθημα 12^ο

4.4. Το κράτος ως παραγωγός και ως καταναλωτής.

Ερ. 49. Για ποιους λόγους παρεμβαίνει το κράτος στην οικονομία; Ποιος είναι ο σκοπός του;

Απ.

1. Η καλύτερη **κατανομή** των πόρων.
2. Η **προώθηση** της οικονομικής ανάπτυξης και κυρίως της οικονομικής **σταθερότητας**.
3. Η **δικαιότερη** διανομή του εισοδήματος.
4. Ο περιορισμός των **αδυναμιών** της αγοράς καθώς και ανεπιθύμητων καταστάσεων.
– Ο σκοπός του κράτους είναι η **μεγιστοποίηση** της οικονομικής ευημερίας, αφού με τις αποφάσεις του επηρεάζει καθοριστικά τις επιχειρήσεις, τα νοικοκυριά και τη λειτουργία της οικονομίας γενικότερα.

Ερ.50. Να αναφέρετε μερικούς από τους φορείς του δημόσιου τομέα.

Απ.

Η βουλή, η κυβέρνηση, οι οργανισμοί κοινωνικής ασφάλισης, οργανισμοί τοπικής αυτοδιοίκησης, νοσοκομεία, πανεπιστήμια, δημόσιες επιχειρήσεις κλπ.

Όταν ένας φορέας χαρακτηρίζεται δημόσιος, υπάγεται σε ειδική νομοθεσία.

Ερ. 51. Να περιγράψετε το κράτος ως παραγωγό δημοσίων αγαθών. Να δώσετε τον ορισμό των δημοσίων αγαθών.

Απ.

Πολλές φορές είναι δύσκολη η διάκριση ενός δημόσιου αγαθού από ένα ιδιωτικό.

Ο χαρακτηρισμός ενός αγαθού ως δημόσιου γίνεται με πολιτική απόφαση της κυβέρνησης.

Δημόσιο είναι το αγαθό που μπορεί να χρησιμοποιηθεί από όλους ακόμα και την ίδια χρονική στιγμή με ή χωρίς πληρωμές.

Το κράτος φροντίζει να **παράγει** το ίδιο τα δημόσια αγαθά και αν δεν φθάνουν τα αγοράζει από τους ιδιώτες (π.χ. ιατρικές υπηρεσίες).

Είναι ίσως ο **μεγαλύτερος** παραγωγός αγαθών σε κάθε χώρα. Ο πλούτος που παράγει **διαφέρει** από χώρα σε χώρα, ανάλογα με το βαθμό **παρέμβασής** του στην οικονομία. Στην Ελλάδα πριν την κρίση του 2010, το κράτος παρήγαγε το **50%** του Α.Ε.Π.

Ερ. 52. α. Πως ορίζεται η δημόσια επιχείρηση; β. Για ποιο λόγο ιδρύονται από το κράτος; γ. Να αναφέρετε μερικές από αυτές.

Απ.

α. Δημόσια είναι κάθε **επιχείρηση** στην οποία το δημόσιο μπορεί να **ασκήσει** άμεσα ή έμμεσα αποφασιστική **επιρροή** λόγω κυριότητας (ιδιοκτησίας), οικονομικής συμμετοχής (μερική ιδιοκτησία), ή διατάξεων που ορίζουν τη λειτουργία της. Ο θεσμός των δημοσίων επιχειρήσεων δημιουργείται κυρίως μετά τον **Α΄ παγκόσμιο πόλεμο**.

β. Ο λόγος ίδρυσής τους είναι να παράγουν αγαθά, που είναι **σημαντικά** για την κοινωνία και συνήθως δεν αναλαμβάνουν την παραγωγή τους οι ιδιώτες. Αυτά παρά-

-25-

γονται με σκοπό την εξυπηρέτηση του δημοσίου συμφέροντος σε καλή **ποιότητα** και προσιτές **τιμές** για τον λαό. Το δημόσιο συμφέρον **εξυπηρετείται** καλύτερα όταν λειτουργούν **αποτελεσματικά** και **ανταγωνιστικά**.

γ. Μερικές από τις δημόσιες επιχειρήσεις (Δ.Ε.Κ.Ο.) είναι : η Δ.Ε.Η., η Ε.Υ.Δ.Α.Π., η Δ.Ε.Φ.Α., οι αστικές συγκοινωνίες, οι αμυντικές βιομηχανίες κλπ.

-26-

Μάθημα 13^ο

4.5. Τα βασικά χαρακτηριστικά της ελληνικής οικονομίας.

Ερ.53. Ποιο δίλλημα ετέθη στην ελληνική οικονομία μετά τον Β΄ παγκόσμιο πόλεμο; Πως απαντήθηκε;

Απ.

- Το δίλλημα που ετέθη τότε ήταν **ποσοτική και γρήγορη ή ποιοτική και αργή ανάπτυξη**;

Τα ερείπια, οι καταστροφές, η απώλεια μεγάλου ποσοστού του νεανικού ανδρικού πληθυσμού που είχε **επιφέρει** στη χώρα ο **πόλεμος** δεν άφηναν περιθώρια για συνολική – ποιοτική ανάπτυξη. Επιλέχτηκε το μοντέλο της **γρήγορης ποσοτικής ανάπτυξης**, σωρεύοντας πολλά προβλήματα.

Επειδή οι ιδιωτικές επενδύσεις δεν έφταναν για την ανάπτυξη της οικονομίας, **παρενέβη το κράτος** σε κάθε τομέα οικονομικής δραστηριότητας (βιομηχανία, τουρισμό, ενέργεια, επικοινωνίες, μεταφορές κλπ).

Ερ.54. Να περιγράψετε μερικά από τα μόνιμα διαρθρωτικά προβλήματα που παρουσιάζει η ελληνική οικονομία.

Απ.

α. Δημόσιο έλλειμμα και δημόσιο χρέος.

Το δημόσιο χρέος μετά το 1980 **παρουσιάζει** ανοδική πορεία. Από το **20%** περίπου του Α.Ε.Π. που ήταν το **1980**, **εκτοξεύθηκε** στις αρχές του '90 στο **100%** και **σήμερα** έχει φτάσει σύμφωνα με εκτιμήσεις στο **180%**. Για να μπορεί το κράτος να παρεμβαίνει στην οικονομία **δανειζόταν** και τα έξοδα στον ετήσιο προϋπολογισμό ξεπερνούσαν τα έσοδα (ελλειμματικός προϋπολογισμός). Το άθροισμα αυτών των ελλειμμάτων διόγκωσε το δημόσιο χρέος.

β. Απασχόληση και ανεργία.

Αναφέρουμε δύο στοιχεία:

1. Το **ποσοστό των απασχολούμενων** σε σχέση με αυτό των μη απασχολούμενων **μειώνεται**. Αυτό σημαίνει ότι **λιγότεροι** θα πρέπει να **θρέψουν** όλο και **περισσότερους** (οι εργαζόμενοι είναι το 1/3 ενώ τα 2/3 είναι μικρά παιδιά, άνεργοι, ηλικιωμένοι κλπ).

2. Υπάρχει **διόγκωση** του **τριτογενούς** τομέα παραγωγής και **συρρίκνωση** του **πρωτογενούς** και **δευτερογενούς** τομέα. Αυτό έχει σαν αποτέλεσμα να **μην** καλύπτει η χώρα τις ανάγκες της σε αγροτικά, κτηνοτροφικά και βιομηχανικά προϊόντα, **ενώ** διαθέτει και το κατάλληλο έδαφος και το κατάλληλο επιστημονικό εργατικό δυναμικό για να τα παράγει. Ταυτόχρονα **αυξάνεται** η ανεργία και η μετανάστευση κυρίως πτυχιούχων σε άλλες χώρες.

γ. Ελλειμματικό εμπορικό ισοζύγιο.

Προϊόντα που παραδοσιακά κάναμε εξαγωγή όπως λάδι, σταφίδα, σύκα, όσπρια, κλπ. σήμερα πολλά από αυτά τα εισάγουμε. Έτσι οι εισαγωγές είναι πάντα μεγαλύτερες από τις εξαγωγές. Και το εμπορικό ισοζύγιο ελλειμματικό. Το τουριστικό συνάλλαγμα και η ναυτιλία ισοσκελίζουν κάπως το έλλειμμα.

δ. Ο κρατικός παρεμβατισμός και η προστασία.

Η ελληνικά οικονομία **στηρίχθηκε** σε καθεστώς κρατικής προστασίας (δασμών) και χρηματοδότησης (επιδότησεων). Το κράτος **έβαζε** ένα πρόσθετο φόρο στα εισαγόμενα για να τα **κάνει** πιο ακριβά από τα παρόμοια ελληνικά και οι Έλληνες καταναλωτές να **προτιμούν** τα εγχώρια. Όμως η οικονομία πρέπει να λειτουργήσει χωρίς κρατική προστασία στο διεθνές και παγκόσμιο περιβάλλον. Πιο συγκεκριμένα:

- Ο **πρωτογενής** τομέας **στηρίχτηκε** στις επιδοτήσεις και στον έλεγχο των τιμών (τιμές ασφάλειας). Σήμερα δεν συνεχίζονται οι εθνικές επιδοτήσεις διότι απαγορεύονται από την Ε.Ε.
- Ο **δευτερογενής** τομέας **αναπτύχθηκε** στη λογική των κινήτρων (επιχορήγηση επενδύσεων, επιδότηση επιτοκίου κλπ) και των δασμών (φόροι στα εισαγόμενα).
- Ο **τριογενής** τομέας **διογκώθηκε** με ανάληψη επιχειρηματικών πρωτοβουλιών από το κράτος (Ο.Τ.Ε, Ο.Σ.Ε, Ο.Α.Σ.Α, τράπεζες, κλπ). Η ευνοιοκρατία που υπήρξε από τους βουλευτές των κομμάτων προς τους ψηφοφόρους τους (ρουσφέτι) κατέστησε προβληματικές αυτές τις επιχειρήσεις, με υψηλό κόστος λειτουργίας και χαμηλή ποιότητα υπηρεσιών. Ο ανορθολογισμός και ο παρασιτισμός χαρακτηρίζουν το τριογενή δημόσιο τομέα.

ε. Η εξάρτηση.

Μερικές από τις αιτίες της εξάρτησης μπορεί να είναι:

- Το μόνιμα ελλειμματικό εμπορικό ισοζύγιο,
 - Ο έλεγχος βασικών κλάδων παραγωγής από ξένες επιχειρήσεις,
 - Η εισαγωγές κεφαλαιουχικού εξοπλισμού και σύγχρονης τεχνολογίας κλπ.
- Άλλα διαρθρωτικά προβλήματα της ελληνικής οικονομίας είναι η υψηλή φορολογία, η άνιση διανομή του εισοδήματος, η παραοικονομία, η περιφεριακή ανισότητα κλπ.

1^ο κριτήριο αξιολόγησης στο κεφάλαιο τέταρτο.

ΟΜΑΔΑ Α΄

A₁. Να γράψετε το γράμμα Σ ή Λ αν κρίνετε ότι οι παρακάτω προτάσεις είναι σωστές ή λανθασμένες αντίστοιχα.

α. Η ικανοποίηση απεριόριστων αναγκών με περιορισμένα αγαθά συνιστούν το κύριο οικονομικό πρόβλημα. Σ – Λ (3)

β. Η ανάλογη σχέση μεταξύ τιμής και ζητούμενης ποσότητας ονομάζεται νόμος της προσφοράς. Σ – Λ (3)

γ. Όταν η τιμή του αγαθού είναι μεγαλύτερη από την τιμή ισορροπίας τότε δημιουργείται πλεόνασμα προσφοράς. Σ – Λ (3)

δ. Νοικοκυριό και οικογένεια ταυτίζονται σαν έννοιες. Σ – Λ (3)

ε. Δημόσιο είναι το αγαθό που μπορεί να χρησιμοποιηθεί ταυτόχρονα από πολλούς ανθρώπους με ή χωρίς πληρωμές. Σ – Λ (3)

A₂. Να γράψετε το γράμμα της πρότασης που θεωρείτε σωστή.

Η ξυλεία στον επιπλοποιό είναι:

α. Ελεύθερο – υλικό – διαρκές – καταναλωτικό αγαθό

β. Οικονομικό – υλικό – καταναλωτό – κεφαλαιουχικό αγαθό.

γ. Οικονομικό – υλικό – καταναλωτό – καταναλωτικό αγαθό.

δ. Ελεύθερο – υλικό – καταναλωτό – κεφαλαιουχικό αγαθό. (5)

A₃. Να αντιστοιχίσετε τους αριθμούς της στήλης Α΄ με τα γράμματα της στήλης Β.

Στήλη Α΄

1. Ο μεγαλύτερος παραγωγός αγαθών
2. Βασικό χαρακτηριστικό της ελληνικής οικονομίας.
3. Βασικό χαρακτηριστικό νοικοκυριού
4. Τιμή ισορροπίας
5. Διαφήμιση

Στήλη Β΄

- α. Κοινές οικονομικές αποφάσεις.
- β. Ζητούμενη ποσότητα = προσφερόμενη
- γ. Πληροφορεί αλλά και παραπλανά.
- δ. Το ελληνικό Κράτος
- ε. Η εξάρτηση. (5)

A₄. Να συμπληρώσετε τα κενά των παρακάτω προτάσεων.

– Η διαφήμιση δημιουργεί ----- ανάγκες.

– Ο κόσμος της διαφήμισης είναι ----- και διαφέρει από τον ----- κόσμο.

– Η ----- των Μ.Μ.Ε. παρουσιάζει ιδιαιτερότητες.

– Κάθε άνθρωπος ----- με δικό του τρόπο το διαφημιστικό μήνυμα. (5)

ΟΜΑΔΑ Β΄

B₁. Να ορίσετε το νόμο της ζήτησης και της προσφοράς. Από ποιους παράγοντες επηρεάζεται η ζήτηση και η προσφορά; Να ορίσετε την τιμή ισορροπίας. (12)

B₂. α. Τι είναι οικογενειακός προϋπολογισμός; (4) β. Για ποιο λόγο γίνεται; (5)

γ. Σε ποιες κατηγορίες διακρίνεται; (3) δ. Ποιος είναι ο συνηθέστερος; (2) ε. Γιατί; (4)

2^ο κριτήριο αξιολόγησης στο κεφάλαιο τέταρτο.

ΟΜΑΔΑ Α΄

A₁. Να γράψετε το γράμμα Σ ή Λ αν κρίνετε ότι οι παρακάτω προτάσεις είναι σωστές ή λανθασμένες αντίστοιχα.

α. Οι ανάγκες για τροφή και στέγη ικανοποιούνται πάντα προσωρινά. Σ – Λ (3).

β. Έσοδα = Κέρδος + Κόστος Σ – Λ (3)

γ. Αν τα οικογενειακά έσοδα > από τα οικογενειακά έξοδα, τότε κάνουμε λανθασμένη διαχείριση του οικογενειακού προϋπολογισμού. Σ – Λ (3)

δ. Στόχος των δημοσίων επιχειρήσεων είναι η καλύτερη εξυπηρέτηση του δημοσίου συμφέροντος. Σ – Λ (3)

ε. Ο ανορθολογισμός και ο παρασιτισμός χαρακτηρίζουν τον τριτογενή δημόσιο τομέα. Σ – Λ (3)

A₂. Να γράψετε το γράμμα της πρότασης που θεωρείτε σωστή.

Έλλειμμα προσφοράς ενός αγαθού δημιουργείται όταν:

α. Η τιμή του αγαθού > από την τιμή ισορροπίας.

β. Η τιμή του αγαθού < από την τιμή ισορροπίας.

γ. Η τιμή του αγαθού = με την τιμή ισορροπίας.

δ. Όλα τα παραπάνω. (5)

A₃. Να αντιστοιχίσετε τους αριθμούς της στήλης Α΄ με τα γράμματα της στήλης Β΄.

Στήλη Α΄

1. Καταναλωτό αγαθό.
2. Ιδιότητα των αναγκών.
3. Απόφαση του νοικοκυριού.
4. Εμπορικό ισοζύγιο.
5. Μόνιμο διαρθρωτικό πρόβλημα της ελληνικής οικονομίας.

Στήλη Β΄

- α. Πόσο εισόδημα θα καταναλώσω.
- β. Εξαγωγές - εισαγωγές .
- γ. Ελλειμματικό εμπορικό ισοζύγιο.
- δ. Πρώτες ύλες.
- ε. Προσωρινός κορεσμός. (5)

A₄. Να συμπληρώσετε τα κενά των παρακάτω προτάσεων.

Οι αποφάσεις που παίρνει μία επιχείρηση είναι:

– Σε ποιον ----- θα ----- η επιχείρηση.

– Τι ----- και ----- προϊόντα θα παράγει.

– Με ποια ----- θα παράγει το προϊόν. (5)

ΟΜΑΔΑ Β΄

B₁. α. Από πού προέρχεται το εισόδημα των νοικοκυριών; (4)

β. Ποιος είναι ο κύριος στόχος του νοικοκυριού; (2)

γ. Ποιες αποφάσεις παίρνει σχετικά με τη χρησιμοποίηση του εισοδήματός του; (6)

δ. Από ποιους παράγοντες επηρεάζονται αυτές οι αποφάσεις; (8)

B₂. Τι είναι το δημόσιο χρέος;

Ποια ήταν η πορεία του από το 1980 μέχρι σήμερα; (10)

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5^ο : << Η πολιτεία – Η πολιτική κοινότητα >>.

ΜΑΘΗΜΑ 14^ο

5.1. Ο δήμος – Η τοπική κοινωνία.

Ερ. 55. α. Ποιος θεωρείται δημότης ενός δήμου; β. Πώς προσδιορίζεται ο δήμος στον οποίο θα είναι δημότης ένας άνθρωπος;

Απ.

α. Δημότης ενός δήμου είναι αυτός, που είναι **γραμμένος** στο δημοτολόγιο του δήμου αυτού. Κάθε έλληνας πολίτης είναι δημότης ενός **μόνο** δήμου ή μιας μόνο κοινότητας.

β. Από τη στιγμή του γάμου των γονέων και μέσα σε ορισμένη από το νόμο χρονική προθεσμία, ορίζουν το δήμο που θα ανήκουν τα παιδιά που θα γεννηθούν αργότερα.. Αυτό γίνεται ενώπιον του ληξίαρχου με **αμετάκλητη** απόφασή τους. Αν αυτή η δήλωση δε γίνει, τότε το παιδί αποκτά τη δημοτικότητα του πατέρα.

Ερ. 56. Ποιοι δημότες έχουν το δικαίωμα του <<εκλέγειν>> (δηλαδή να ψηφίζουν) στις δημοτικές εκλογές;

Απ.

– Όλοι οι δημότες του δήμου που έχουν συμπληρώσει το **18^ο** έτος. Επίσης και οι πολίτες της Ε.Ε., οι ομογενείς και οι νομίμως διαμένοντες αλλοδαποί υπήκοοι τρίτων χωρών, οι οποίοι είναι εγγεγραμμένοι σε ειδικούς εκλογικούς καταλόγους, σύμφωνα με την ισχύουσα νομοθεσία.

Ερ.57. Ποιοι δημότες έχουν το δικαίωμα του << εκλέγεσθαι>> (δηλαδή να εκλέγονται) ως δήμαρχοι και ως δημοτικοί σύμβουλοι.

Απ.

– Δήμαρχοι εκλέγονται οι δημότες που έχουν συμπληρώσει το **21^ο** έτος.

– Δημοτικοί σύμβουλοι εκλέγονται οι δημότες που έχουν συμπληρώσει το **18^ο** έτος της ηλικίας τους. Επίσης και οι πολίτες της Ε.Ε, οι ομογενείς και οι αλλοδαποί νομίμως διαμένοντες πολίτες υπήκοοι τρίτων χωρών, σύμφωνα με τις ειδικότερες διατάξεις της ισχύουσας νομοθεσίας.

Ερ.58.α. Ποιος συνδυασμός υποψηφίων δημάρχων και δημοτικών συμβούλων θεωρείται επιτυχών και ποιοι επιλαχόντες ;

β. Από ποια συμβούλια και επιτροπές διοικείται ο δήμος;

Απ.

α. Επιτυχών θεωρείται ο συνδυασμός που συγκέντρωσε την **απόλυτη πλειοψηφία** (50% + 1 ψήφος) του συνόλου των εγκύρων ψηφοδελτίων. Επιλαχόντες συνδυασμοί όσοι έλαβαν **έστω και μία έδρα**.

Αν κανένας συνδυασμός δεν συγκεντρώσει την παραπάνω πλειοψηφία, τότε οι εκλογές **επαναλαμβάνονται** την επόμενη Κυριακή μεταξύ των **δύο πρώτων** σε ψήφους συνδυασμών.

Τα **3/5** των εδρών καταλαμβάνει ο επιτυχών συνδυασμός, ενώ τα υπόλοιπα **2/5** οι επιλαχόντες συνδυασμοί ανάλογα με τον αριθμό των εγκύρων ψηφοδελτίων που έλαβαν.

β. Ο δήμος **διοικείται** από το δημοτικό συμβούλιο, το οποίο αποτελείται από 13 μέλη κατ' ελάχιστον (σε δήμους με πληθυσμό μέχρι 2.000 κατοίκους) και 49 μέλη το μέγιστο (σε δήμους με πληθυσμό 150.000 κατοίκους και άνω).

Επίσης **διοικείται**:

από την οικονομική επιτροπή,
την επιτροπή ποιότητας ζωής,
την εκτελεστική επιτροπή και
τον δήμαρχο.

Ερ. 59. Να περιγράψετε σύντομα τους τομείς στους οποίους έχουν αρμοδιότητες οι δήμοι.

Απ.

α. Ανάπτυξης, με σκοπό:

την προστασία,
αξιοποίηση και
εκμετάλλευση των τοπικών φυσικών πόρων και περιοχών.

β. Περιβάλλοντος, με σκοπό:

την εκπόνηση τοπικών προγραμμάτων για την προστασία και αναβάθμιση:
του φυσικού,
αρχιτεκτονικού και
πολιτιστικού περιβάλλοντος.

γ. Ποιότητας ζωής και εύρυθμης λειτουργίας των πόλεων και των οικισμών, με σκοπό:

την εξασφάλιση και διαρκή βελτίωση των τεχνικών και κοινωνικών υποδομών στις πόλεις και τα χωριά (κατασκευή, συντήρηση και διαχείριση συστημάτων ύδρευσης, ηλεκτροφωτισμού, χώρων πρασίνου, κοινόχρηστων χώρων κλπ.

δ. Απασχόλησης, κοινωνικής προστασίας και αλληλεγγύης, παιδείας, πολιτισμού και αθλητισμού, πολιτικής προστασίας.

Ερ.60. Ποιες αρμοδιότητες κρατικού χαρακτήρα ασκούν οι δήμοι σε τοπικό επίπεδο;

Απ.

– Τήρηση δημοτολογίου, μητρώου αρρένων και έκδοση των σχετικών πιστοποιητικών.

- Η τήρηση των ληξιαρχικών βιβλίων.

– Η τήρηση των διατάξεων που αφορούν το ωράριο λειτουργίας των καταστημάτων κλπ.

*** βλ. περισσότερα για τις παραπάνω αρμοδιότητες της τοπικής αυτοδιοίκησης βλ. παράθεμα σελ.58 βιβλίου.

Μάθημα 15^ο

5.2. Η περιφέρεια – Η ευρύτερη κοινωνία.

Ερ.61. α. Από πόσες περιφέρειες αποτελείται η χώρα μας;

β. Ποιες είναι οι γενικές αρμοδιότητες των περιφερειών αυτών;

γ. Να αναφέρετε τα όργανα της περιφέρειας.

δ. Ποιοι επικουρούν (βοηθούν) τον περιφερειάρχη;

Απ.

α. Η χώρα μας αποτελείται από **13** περιφέρειες (βλ. παράθεμα σελ. 58 βιβλίου).

β. Οι περιφέρειες **σχεδιάζουν**,

προγραμματίζουν και

υλοποιούν πολιτικές σε περιφερειακό επίπεδο, σύμφωνα με τις αρχές

της αειφόρου ανάπτυξης και

της κοινωνικής συνοχής της χώρας, λαμβάνοντας υπόψη τις εθνικές και ευρωπαϊκές πολιτικές.

γ. Όργανα της περιφέρειας είναι:

Ο περιφερειάρχης,

οι αντιπεριφερειάρχες,

το περιφερειακό συμβούλιο,

η οικονομική επιτροπή και

η εκτελεστική επιτροπή.

δ. Οι αντιπεριφερειάρχες είναι αυτοί που **βοηθούν** τον περιφερειάρχη και εκλέγονται ένας σε κάθε νομό.

Ερ. 62. α..Με ποιο τρόπο εκλέγονται οι περιφερειάρχες και οι αντιπεριφερειάρχες; β. Πόση είναι η διάρκεια της θητείας των δημάρχων και περιφερειάρχων;

Απ

α. Με **άμεση, καθολική** (σε όλη τη χώρα) και **μυστική** ψηφοφορία. Η διαδικασία και ο τρόπος εκλογής των περιφερειάρχων και περιφερειακών συμβούλων, είναι ίδιος με εκείνον των δημάρχων και δημοτικών συμβούλων (βλ. απάντηση ερ.58).

β. Οι εκλογές για τους δήμους, τις κοινότητες και την περιφέρεια γίνονται κάθε **5 χρόνια**. Οι πολίτες ψηφίζουν στα ίδια εκλογικά τμήματα, αλλά σε διαφορετικές κάλπες ρίχνουν τα ψηφοδέλτια για τον δήμο και την περιφέρεια.

Ερ. 63. α. Τι εννοούμε με τους όρους πρώτο και δεύτερο βαθμό τοπικής αυτοδιοίκησης;

β. Υπάρχουν σχέσεις ιεραρχίας και ελέγχου μεταξύ των δύο αυτών βαθμών;

Απ.

α. Ο **πρώτος** βαθμός τοπικής αυτοδιοίκησης είναι οι **δήμοι** και οι κοινότητες, ενώ ο **δεύτερος** είναι η **περιφέρεια**. Είναι έκφραση της λαϊκής κυριαρχίας των ελλήνων πολιτών, σύμφωνα με το σύνταγμα και τον ευρωπαϊκό χάρτη τοπικής αυτονομίας.

β. Δεν υφίστανται τέτοιες σχέσεις, αλλά σχέσεις **συνεργασίας** και **συντονισμού** κοινών δράσεων.

Ερ. 64. α. Με βάση ποιες αρχές ασκούν τις αρμοδιότητές τους οι δήμοι και οι περιφέρειες;

β. Ποια ζητήματα λαμβάνουν υπόψη τους οι περιφέρειες και οι δήμοι κατά την άσκηση των αρμοδιοτήτων τους;

Απ.

α. Οι δήμοι και οι περιφέρειες ασκούν τις αρμοδιότητές τους με βάση τις **αρχές** της διαφάνειας, της αποτελεσματικότητας και της αποδοτικότητας.

β. Κατά την άσκηση των αρμοδιοτήτων τους λαμβάνονται υπόψη:

ι. Οι εθνικές και ευρωπαϊκές **πολιτικές** που σχετίζονται με τις αρμοδιότητές τους.

ii. Η **ανάγκη** συνεργασίας και συντονισμού με άλλες τοπικές ή δημόσιες αρχές.

iii. Οι **διαθέσιμοι πόροι** για την κάλυψη των αρμοδιοτήτων τους

και η **ανάγκη** να διασφαλιστεί η αποτελεσματική χρήση τους,

καθώς και η **ισόρροπη** κατανομή τους.

iv. Η **ανάγκη** οργάνωσης των παρεχόμενων υπηρεσιών με τέτοιο τρόπο ώστε να διασφαλίζεται η **επάρκεια** και η **ποιότητά** τους, η **διαφάνεια** και η **ισονομία**, ώστε να εξυπηρετούνται καλύτερα οι πολίτες.

v. Η **ανάγκη** ανάπτυξης και προστασίας της **πολιτιστικής κληρονομιάς**.

Ερ. 65. Από ποιον φορέα ελέγχονται οι δήμοι και οι περιφέρειες;

Απ.

Το κράτος ασκεί εποπτεία στις δραστηριότητες των δήμων και περιφερειών.

Η εποπτεία αυτή **δεν** πρέπει να **εμποδίζει** την ελεύθερη δράση των οργανισμών της τοπικής αυτοδιοίκησης και να **θίγει** την διοικητική και οικονομική τους αυτοτέλεια.

Ερ. 66. Ποιες αλλαγές επέφερε στον αριθμό και τη γεωγραφική έκταση των δήμων και των κοινοτήτων ο νόμος του 2010;

Απ.

- **Μείωσε** δραστικά ο αριθμός τους, αλλά ταυτόχρονα **αύξησε** τη γεωγραφική τους έκταση.

5.3. Η πολιτεία – Η πολιτική κοινότητα.

Ερ.67. Πότε και πού η νεοελληνική πολιτεία συγκροτείται ως ελεύθερο και ανεξάρτητο κράτος.

Απ.

Την 1^η Ιανουαρίου **1822**, στο χωριό **Πιάδα** κοντά στην αρχαία Επίδαυρο, οι **59** αντιπρόσωποι του Έθνους από όλες τις περιοχές της Ελλάδας, διακήρυξαν την πολιτική ύπαρξη και ανεξαρτησία του ελληνικού Έθνους.

Ερ.68. Να αναφέρετε μερικά από τα βασικά προβλήματα που καλείται να αντιμετωπίσει η ελληνική πολιτεία στις αρχές του 21^{ου} αιώνα.

Απ.

α. Το δημογραφικό. Η μείωση των γεννήσεων τις τελευταίες δεκαετίες έχει προκαλέσει μείωση του πληθυσμού, με πολύ μεγάλες **συνέπειες** στην **οικονομία** και την **κοινωνία** γενικότερα (γήρανση του πληθυσμού, πρόβλημα στο ασφαλιστικό κλπ)

β. Η προστασία και η ανάπτυξη του ελληνικού πολιτισμού.

Η **άνοδος** του μορφωτικού επιπέδου του λαού,

η **γνώση** της ιστορίας του,

της γλώσσας του, που είναι ο συνδετικός κρίκος της αρχαίας με τη βυζαντινή και τη νεοελληνική κοινωνία, είναι **απαραίτητοι** όροι για τη **συνέχεια** του ελληνισμού.

γ. Η ισόρροπη οικονομική, πολιτική, πολιτισμική και γενικότερα κοινωνική ανάπτυξη. Η **συγκέντρωση** του πληθυσμού στα μεγάλα αστικά κέντρα και ιδιαίτερα στην Αθήνα, με ταυτόχρονη **εγκατάλειψη** της υπαίθρου, δημιουργεί τεράστια προβλήματα στην επίτευξη του παραπάνω στόχου.

δ. Η δημοκρατική λειτουργία των πολιτικών θεσμών (Βουλής, κυβέρνησης, τοπικής αυτοδιοίκησης, συνδικάτων κλπ).

Η **αδιαφάνεια**,

η **αναξιοκρατία**,

ο **πλημμελής ή καθόλου έλεγχος** στη λειτουργία του κράτους και των θεσμών οδηγεί στη **δυσλειτουργία** του πολιτικού συστήματος.

Η **κατάργηση** των πελατειακών σχέσεων,

η **επιβολή** αξιοκρατίας,

η **καθιέρωση** πραγματικού <<πόθεν έσχες>> σε όλους τους δημόσιους λειτουργούς, είναι μερικά από τα πολύ βασικά **μέτρα** που πρέπει να ληφθούν για την επίτευξη του παραπάνω στόχου.

ε. Η βελτίωση του εκπαιδευτικού συστήματος.

Το δημόσιο, δωρεάν εκπαιδευτικό σύστημα οφείλει να **παρέχει** στους μαθητές γνώσεις και μεθόδους κατανόησης της κοινωνίας και της φύσης, με ταυτόχρονη ανάπτυξη της κριτικής σκέψης και της δημιουργικής ικανότητας τους.

Επιπλέον, να **λαμβάνει μέτρα** για την άμβλυνση (μείωση) των κοινωνικών ανισοτήτων των μαθητών ώστε να έχουν όλοι πρόσβαση στη γνώση, ανεξάρτητα από την οικονομική κατάσταση των γονιών τους.

5.4. Η συμπολιτεία – Η Ευρωπαϊκή Ένωση.

Ερ.69. Ποια είναι τα βασικά στοιχεία στα οποία στηρίζεται ο ευρωπαϊκός πολιτισμός;

Απ.

- Στο ελληνικό πνεύμα,
- στο Ρωμαϊκό δίκαιο και
- στη χριστιανική θρησκεία (βλ. παράθεμα βιβλ. σελ.62).

Ερ.70. Να αναφέρετε τις βασικές απόψεις σχετικά με τον τρόπο που πρέπει να διαμορφωθεί η ευρωπαϊκή ένωση.

Απ.

1. Η δημιουργία ομοσπονδίας.

- Θα διαμορφωθεί ένα ομοσπονδιακό κράτος με ευρείες αρμοδιότητες (μάλλον πλησίαζε τα πρότυπα των Η.Π.Α).
- Παρουσίαζε δύο πλεονεκτήματα:
 - α. Εξασφάλιζε **ισότιμη** συμμετοχή στις χώρες – μέλη.
 - β. Η κάθε χώρα προχωράει με τους **δικούς της ρυθμούς** στην ευρωπαϊκή ολοκλήρωση.

2. Η δημιουργία συνομοσπονδίας.

- Η δημιουργία μιας χαλαρής ένωσης κρατών με **ελάχιστους περιορισμούς** στην εξουσία των εθνικών κρατών – μελών. Η συνεργασία θα ήταν **διακρατική** (αυτή ήταν η άποψη της Αγγλίας).

3. Η ανοιχτή προσέγγιση.

- **Μακροπρόθεσμος** στόχος και όχι άμεσος είναι η δημιουργία ομοσπονδίας. Η συνεργασία γίνεται σε **τομείς** που μπορεί να αναπτυχθεί **κοινή δράση** και να έχει επιτυχία. Η εκχώρηση αρμοδιοτήτων από τις χώρες μέλη προς την κεντρική εξουσία θα γινόταν σταδιακά. Είναι και άποψη που **επικράτησε**.

Ερ.71. Να αναφέρετε τις προκλήσεις που αντιμετωπίζει η Ε.Ε στις αρχές του 21^{ου} αιώνα.

Απ.

- Η **εμβάθυνση**, δηλαδή να ενοποιηθεί πολιτικά και
- η **διεύρυνση**, δηλαδή ένταξη νέων χωρών στην Ε.Ε.

Ερ.72. Με ποια κριτήρια (όρους) εντάσσεται ένα κράτος στην Ε.Ε;

Απ.

α. Να διαθέτει σταθερούς θεσμούς,

που να εγγυώνται τη δημοκρατία,
να σέβονται τα ανθρώπινα δικαιώματα,
να προστατεύουν τις μειονότητες κλπ.

β. Να έχει καθεστώς ελεύθερης οικονομίας (οικονομίας της αγοράς), καθώς και τη δυνατότητα να έχει ανταγωνιστική οικονομία στα πλαίσια της Ε.Ε.

γ. Να μπορεί να επωμιστεί τις υποχρεώσεις του κράτους μέλους.

Ερ.73. Ποιο πιστεύετε ότι είναι ένα από τα πιο σοβαρά προβλήματα της Ε.Ε σήμερα;

Απ.

– Οι ανισότητες που υπάρχουν μεταξύ των χωρών Βορρά – Νότου. Είναι βασική αιτία διάλυσης της συνοχής που επιδιώκεται.

Ερ.74. Σε ποιες αξίες προσπαθεί να οικοδομηθεί η Ε.Ε;

Απ.

α. Η ειρήνη. Οι δύο παγκόσμιοι πόλεμοι καθιστούν την ειρήνη στην Ευρώπη την πλέον σημαντική αξία.

β. Η ενότητα. Υπάρχουν κοινά προβλήματα (π.χ οικολογικό κ.αλ.) που απαιτούν κοινή και συντονισμένη δράση.

γ. Η ισότητα. Τόσο μεταξύ των χωρών μελών, όσο και μεταξύ πολιτών. Η ισότητα είναι απαραίτητη προϋπόθεση για την ενότητα

δ. Η αλληλεγγύη. Χωρίς αυτήν δεν μπορεί να υπάρξει συνοχή και αργά ή γρήγορα θα δημιουργηθούν διαλυτικές τάσεις.

ε. Η ελευθερία. Εννοούμε ελεύθερη διακίνηση ιδεών, αγαθών, υπηρεσιών, κεφαλαίων και ανθρώπων.

Μάθημα 18^ο

5.5. Η συμμετοχή του πολίτη από τον δήμο μέχρι την παγκόσμια κοινότητα.

Ερ.75. α. Τι εννοούμε με τον όρο συμμετοχή στα κοινά;

β. Σε ποια κοινωνία αναζητούμε τις ρίζες της συμμετοχής; Τι είδους συμμετοχή ήταν αυτή;

γ. Τι επιτυγχάνουμε με τη συμμετοχή μας στα κοινά;

δ. Ποια είναι η βασική προϋπόθεση για να έχει νόημα η συμμετοχή μας στα κοινά;
Απ.

α. Η **συμμετοχή** είναι η διαδικασία, που παρέχει στους πολίτες τη δυνατότητα να **επηρεάζουν** τη λήψη των δημοσίων αποφάσεων.

β. Οι ρίζες της βρίσκονται στην **αρχαία Ελλάδα**. Στην **αρχαία Αθήνα** ο πολίτης συμμετέχει στην **εκκλησία** του **δήμου**. Εκεί λαμβάνονται οι αποφάσεις που αφορούν δημόσιες υποθέσεις. Ακόμα εκεί κληρώνονται οι πολίτες σε διάφορα δημόσια αξιώματα.

γ. Η συμμετοχή είναι μια **πράξη ευθύνης**.

Ο πολίτης ενδιαφέρεται για το **κοινό μέλλον**, που είναι και δικό του μέλλον.

Παίρνει χαρά από τη **συμμετοχή** του και την **προσφορά** του στο κοινό καλό.

Αναπτύσσεται ο διάλογος, η συνεργασία, η εμπιστοσύνη, η συναίνεση κλπ, μεταξύ των πολιτών.

Αναπτύσσει ο πολίτης ικανότητες διάγνωσης, ιεράρχησης των κοινών αναγκών και κοινών προβλημάτων.

Τέλος **αντιλαμβάνεται** ότι η συνύπαρξη απαιτεί αποφυγή **ακραίων** θέσεων.

δ. Η συμμετοχή έχει νόημα όταν **υποτάσσεται** το ατομικό συμφέρον στο συλλογικό.

Ερ.76. Σε ποια κοινωνικά σύνολα μπορεί να συμμετέχει ο έλληνας πολίτης;

Απ.

– Ο πολίτης **συμμετέχει**:

α. Στο δήμο.

Οι πολίτες **εκλέγουν** τους δημοτικούς άρχοντες.

Ενδιαφέρονται για τις τοπικές υποθέσεις και **συμπαράγουν** πολιτική σε διάφορα **θέματα** όπως, ανάπτυξη περιοχών του δήμου, κατανομή δημοτικών τελών, κοινωνική πολιτική κλπ.

β. Στην πολιτεία.

Οι έλληνες πολίτες στα πλαίσια της αντιπροσωπευτικής δημοκρατίας **συμμετέχουν**:

- Στην **εκλογή** βουλευτών.

- Σε **δημοψήφισμα** για κρίσιμα εθνικά θέματα.

γ. Στην Ευρωπαϊκή Ένωση.

– Με τη συνθήκη για την ευρωπαϊκή ένωση του 1992 ο κάθε **πολίτης** είναι και πολίτης της **Ε.Ε.** εκτός από πολίτης του κράτους μέλους. Επίσης έχει **θεσπιστεί** και η ευρωπαϊκή ιθαγένεια, η οποία **δεν αντικαθιστά** την εθνική ιθαγένεια αλλά την συμπληρώνει.

– Έτσι οι πολίτες της Ε.Ε. απολαμβάνουν αρκετά **πλεονεκτήματα** όπως, ενίσχυση και

διασφάλιση δικαιωμάτων και ελευθεριών, υψηλότερο βιοτικό επίπεδο κλπ.

Ερ. 77.α. Να αναφέρετε μερικές από τις αιτίες που οδηγούν στην αποχή από τη συμμετοχή στα κοινά. β. Πως εκδηλώνεται αυτή η αποχή; γ. Να αναφέρετε μερικές από τις βασικές συνέπειες.

Απ.

α.

– Η **διαπλοκή** και η **διαφθορά**.

– Η **ασυνέπεια** μεταξύ των λόγων και των έργων των πολιτικών και των κομμάτων.

– Η **αντικατάσταση** της ουσιαστικής πολιτικής από την επικοινωνία.

– Η **έλλειψη** ηγεσίας που να εμπνέει τους πολίτες κ.αλ.

β. Η αποχή από την πολιτική εκδηλώνεται είτε ως πολιτική **απάθεια**, είτε ως πολιτική **απέχθεια**.

γ. Ο πολίτης γίνεται **θεατής** των εξελίξεων και **αποφασίζουν άλλοι** για αυτόν.

Η αποχή οδηγεί στον **πολιτικό αναλφαβητισμό** (ο πολίτης δεν έχει τις κοινωνικές και πολιτικές γνώσεις για να συμμετέχει υπεύθυνα στα πολιτικά δρώμενα).

Ο πολίτης γίνεται ανίκανος να αποφασίσει σε θέματα μικρά ή μεγάλα, που αφορούν την κοινωνία στην οποία ζει.

Η πολιτεία διέρχεται πολιτική και ευρύτερη κοινωνική **κρίση**.

– Να μελετήσετε τα παραθέματα του βιβλίου σελ 64-65.

Μάθημα 19^ο

5.6. Βασικά χαρακτηριστικά της ελληνικής πολιτείας.

Ερ.78. Να αναφέρετε και να αναλύσετε σύντομα τα βασικά χαρακτηριστικά του ελληνικού κράτους.

***** (σημ. πολιτεία και κράτος θεωρούνται έννοιες με το ίδιο περιεχόμενο για το συγγραφέα του βιβλίου).**

Απ.

Μερικά από τα **βασικά χαρακτηριστικά** του ελληνικού κράτους είναι:

α. Συγκεντρωτικό και γραφειοκρατικό.

Μία από τις αιτίες δημιουργίας συγκεντρωτικού κράτους, μετά από την ανεξαρτησία της Ελλάδας, ήταν η ανάγκη για ένα **ισχυρό εθνικό κέντρο**, το οποίο θα οδηγούσε στην **εθνική ολοκλήρωση** (την απελευθέρωση όλου του ελλαδικού χώρου που είχε κατακτηθεί από τους Οθωμανούς). Αυτή η μορφή, παρόλο που δεν εξέφραζε το **ελεύθερο κοινοτικό πνεύμα** μέσα στο οποίο **ανθούσε** ο ελληνισμός, ωστόσο βοήθησε στη διαμόρφωση εθνικής ταυτότητας.

Στις τελευταίες δεκαετίες έγινε δυσκίνητο και **γραφειοκρατικό**. Η γραφειοκρατία που αναπτύχθηκε, **δρα ανορθολογικά** και κοστίζει σε χρόνο και σε χρήμα. Η τεχνολογία των ηλεκτρονικών υπολογιστών είναι μια ελπίδα για μεγαλύτερη αποτελεσματικότητα μέσω της ηλεκτρονικής διακυβέρνησης.

β. Παρεμβατικό και αναποτελεσματικό.

Μετά την οικονομική κρίση του 1929-30 στις Η.Π.Α., οι νέες οικονομικές αντιλήψεις (Κεϋνσιανό μοντέλο) **επέβαλαν** την ανάγκη κρατικής παρέμβασης, για την **άμβλυνση** των ανισορροπιών που είχε προκαλέσει η ελεύθερη οικονομία.

Στην Ελλάδα και ιδιαίτερα μετά το δεύτερο παγκόσμιο πόλεμο, το κράτος παρενέβη σε **κάθε τομέα** της οικονομικής δραστηριότητας (ενέργεια, επικοινωνίες, τράπεζες, μεταφορές, τουρισμό κλπ.), **είτε** λόγω απουσίας ιδιωτικών επενδύσεων, **είτε** για λόγους οικονομικής ανάπτυξης, είτε για άλλους λόγους.

Στις αρχές του **21^{ου}** αιώνα παράγει πάνω από το **50%** του Α.Ε.Π. Όμως **αυξάνεται** παράλληλα η γραφειοκρατία και η αναποτελεσματικότητά του.

γ. Παραδοσιακό και σύγχρονο.

Από τη γέννηση του νέου ελληνικού κράτους **κυριαρχούν** ηγετικές ομάδες με συμφέροντα και συνήθειες που **αντιδρούν** σε κάθε μορφή εκσυγχρονισμού (βλ. παράθεμα βιβλίου σελ.66). Ο συγκεντρωτισμός, ο παρεμβατισμός, οι πελατειακές σχέσεις και το επακόλουθό τους η αναξιοκρατία, είναι συνυφασμένα με τη γέννησή του.

Η εξάλειψη αυτών των χαρακτηριστικών είναι απαραίτητη προϋπόθεση για την εξυγίανση της ελληνικής πολιτείας

Όμως νησίδες εκσυγχρονισμού στην μπορούμε να δούμε σε διάφορους τομείς όπως είναι η ναυτιλία, κάποιες μορφές τέχνης, καινοτόμες επιχειρήσεις κ.αλ.

δ. Εμπιστοσύνη στην κοινότητα και αντιπαλότητα στο κράτος από τους πολίτες.

Ο πολίτης θεωρεί το κράτος **αντίπαλο** και **εχθρικό**. Υπάρχει απόλυτη **έλλειψη**

εμπιστοσύνης στις σχέσεις πολίτη κράτους. **Επιδιώκει** να παίρνει περισσότερα από αυτό και να του δίνει λιγότερα. Αλλά και το κράτος πολλές φορές **θεωρεί** τον πολίτη <<υπήκοο>> που έχει μόνο υποχρεώσεις και όχι δικαιώματα. **Επιδιώκει** να εισπράττει περισσότερα από αυτόν και να του παρέχει λιγότερα. Η κοινοτική αντίληψη των Ελλήνων δεν **αναπληρώθηκε** ποτέ από το κράτος.

Μάθημα 20^ο

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6^ο : << Κοινωνικοποίηση και πολιτικοποίηση>>.

6.1. Κοινωνικοποίηση και πολιτικοποίηση.

Ερ.79. Να ορίσετε την έννοια της κοινωνικοποίησης. Ποιος είναι ο στόχος της σε επίπεδο ατόμου και κοινωνίας;

Απ.

Κοινωνικοποίηση είναι η διαδικασία **εκμάθησης – αφομοίωσης** από τους ανθρώπους, των αξιών, των κανόνων, των πολιτισμικών στοιχείων μιας κοινωνίας, ώστε να **ενταχθούν** και να **ενσωματωθούν** σε αυτήν. (βλ. παράθεμα σελ.70)

Άρα ο **στόχος** της κοινωνικοποίησης στο επίπεδο του **ατόμου** είναι η **ένταξη** του στην **κοινωνία** και σε επίπεδο κοινωνίας η κοινωνική **συνοχή** (η δημιουργία ισχυρών δεσμών μεταξύ των πολιτών).

Ερ.80.α. Πόσο διαρκεί η κοινωνικοποίηση; β. Η κοινωνικοποίηση είναι ίδια σε όλες τις κοινωνίες σε όλες τις εποχές;

Απ.

α. Η διαδικασία αυτή **συνεχίζεται** σε **όλη** τη **ζωή** του ανθρώπου, καθώς **αναθεωρεί** τις αξίες, τις στάσεις και τις συμπεριφορές του μέχρι τα βαθιά γεράματά του.

β. << Η κοινωνικοποίηση είναι μια διαδικασία **ιστορικά** και **κοινωνικά** προσδιορισμένη>>, **δηλαδή** η κοινωνικοποίηση των νέων **δεν** είναι ίδια **σήμερα** και **πριν πενήντα** χρόνια (ιστορικά). Επίσης δεν είναι ίδια σε μία **ασιατική** χώρα, σε μια **αφρικανική** και σε μια **ευρωπαϊκή**, ούτε φυσικά είναι ίδια στα **αγόρια** και στα **κορίτσια** ή σε οικονομικά **ισχυρούς** και **ανίσχυρους** (κοινωνικά).

Ερ. 81. Τι σημαίνει ότι η κοινωνικοποίηση είναι μία πολύπλοκη και πολυδιάστατη διαδικασία;

Απ.

Υπάρχουν **πολλοί** και **διαφορετικοί** φορείς κοινωνικοποίησης που μεταβιβάζουν πολλά, διαφορετικά και συχνά αντικρουόμενα μηνύματα (αξίες, κανόνες κλπ). Έτσι δημιουργείται στους ανθρώπους μια κατάσταση **διλλήματος**, σχετικά με το τι είναι σωστό να **ακολουθήσουν** (βλ. παράθεμα βιβλίου σελ. 70).

Ερ.82. Ποια περίοδος θεωρείται κρίσιμη κατά τη διαδικασία της κοινωνικοποίησης; Γιατί;

Απ. —

Η περίοδος της **εφηβείας** και της **ενηλικίωσης** θεωρείται κρίσιμη, επειδή ο νέος πρέπει να κάνει επιλογές (σπουδές, επάγγελμα, σύντροφος κλπ) που θα **καθορίσουν** σε ένα σημαντικό βαθμό το μέλλον του.

Ερ.83. α. Τι είναι η πολιτική κοινωνικοποίηση; β. Ποιοι είναι φορείς της; γ. Που αναφέρεται; δ. Πως εκδηλώνεται η ποιότητά της;

Απ.

α. Είναι **μέρος** της κοινωνικοποίησης και συντελείται από τους **ίδιους** φορείς με τους οποίους έρχεται ο άνθρωπος σε **όλη** τη **διάρκεια** της ζωής του.

β. Τέτοιοι **φορείς** είναι το σχολείο, η οικογένεια, η εκκλησία, τα Μ.Μ.Ε., οι επαγγε-

λματικές – συνδικαλιστικές ενώσεις, κοινωνικά κινήματα, γεγονότα στην Ελλάδα και τον κόσμο όπως πόλεμοι, μετανάστευση, ανισότητα κλπ.

γ. Αναφέρεται στη διαμόρφωση γνώμης και στην υιοθέτηση στάσης για την πολιτική όπως για την πολιτική εξουσία και τους θεσμούς, τα πολιτικά γεγονότα, τις σχέσεις και τις διαδικασίες κ.αλ.

δ. Η ποιότητά της εκδηλώνεται με το βαθμό συμμετοχής στα κοινά, το ενδιαφέρον για τις δημόσιες υποθέσεις, τη δράση για την πρόοδο της πολιτείας κλπ.

Ερ. 84. Να δώσετε μερικά παραδείγματα πολιτικής κοινωνικοποίησης.

Απ.

- Η στάση του πολίτη απέναντι στην ανισότητα και την εκμετάλλευση.
- Η κριτική που ασκεί στον τρόπο λειτουργίας των κομμάτων
- Η συμμετοχή του στα συνδικάτα και τα διάφορα κοινωνικά κινήματα κλπ.

Ερ.85. Ποιες διαφορές εντοπίζετε μεταξύ της πολιτικοποίησης και της κομματικοποίησης;

Απ.

Μάθημα 21^ο

6.2. Φορείς κοινωνικοποίησης – πολιτικοποίησης.

6.2.1. Η οικογένεια.

Ερ. 86. Να περιγράψετε το φορέα κοινωνικοποίησης οικογένεια.

Απ.

- Είναι ο **κυριότερος** φορέας κοινωνικοποίησης.
- Η κοινωνικοποίηση **αρχίζει** από τη στιγμή της σύλληψης, **συνεχίζεται** κατά τη διάρκεια της παιδικής ηλικίας και είναι **καθοριστική** για τη πορεία της ζωής του ατόμου στη φάση αυτή, όπως έχει αποδειχθεί από έρευνες.
- Η οικογένεια **μαθαίνει** στο παιδί:
 - τον τρόπο επικοινωνίας (γλώσσα),
 - τις αξίες,
 - τους κανόνες (πρότυπα συμπεριφοράς),
 - τους ρόλους και γενικά
 - τον τρόπο ένταξης στην κοινωνία.
- Ακόμα **φροντίζει** για:
 - την ανατροφή του,
 - την εκπαίδευσή του,
 - την επαγγελματική του αποκατάσταση,
 - την συναισθηματική του κάλυψη κλπ.
- Φυσικά **διαφέρει** ο τρόπος ανάλογα με :
 - το φύλο,
 - την περιοχή (αγροτική, αστική),
 - την κοινωνική τάξη,
 - τη χώρα ή την ήπειρο στην οποία μεγαλώνει το παιδί.
- Πρέπει να τονιστεί ότι η υπερπροστασία δυσκολεύει την ομαλή ένταξη του νέου στην κοινωνία.

6.2.2. Το σχολείο – η εκπαίδευση.

Ερ.87. Να περιγράψετε το φορέα κοινωνικοποίησης σχολείο – εκπαίδευση.

Απ.

- Το **σχολικό περιβάλλον** και **ζωή** μέσα σε αυτό είναι ένας **σημαντικός** φορέας κοινωνικοποίησης καθώς:
 - Η συνύπαρξη μαθητών από διαφορετικά κοινωνικά περιβάλλοντα,
 - οι σχέσεις εκπαιδευτικών – μαθητών,
 - η επιλογή γνωστικών αντικειμένων και ο τρόπος ανάλυσής τους,
 - οι συνεργασίες και οι συγκρούσεις,
 - οι σχολικές εκδηλώσεις κτλ, **παίζουν καθοριστικό ρόλο** στη διαπαιδαγώγηση των νέων και τη διαμόρφωση της ιδιότητας του πολίτη.(βλ. παράθεμα σελ. 72).

6.2.3. Οι παρέες συνομηλίκων.

Ερ.88. α. Να περιγράψετε το φορέα κοινωνικοποίησης παρέες συνομηλίκων.

β. Για ποιους λόγους εντάσσεται ένας νέος σε παρέες;

Απ.

– **Αρχίζουν** από την παιδική ηλικία, και **διευρύνονται** κατά τη διάρκεια της σχολικής ζωής (Δημοτικό, Γυμνάσιο, Λύκειο, Πανεπιστήμιο), καθώς οι νέοι μοιράζονται κοινές αγωνίες, προσδοκίες και επιδιώξεις.

Σύμφωνα με κάποιους κοινωνικούς επιστήμονες, οι άνθρωποι εντάσσονται σε ομάδες για να ικανοποιήσουν διάφορες ανάγκες τους, όπως **βιολογικές** (τροφή, ένδυση, στέγη, ασφάλεια), καθώς και κοινωνικές ανάγκες (αγάπη, αποδοχή, στοργή, απόκτηση ταυτότητας).

Η **επιλογή** της ομάδας εξαρτάται από τον τρόπο και το βαθμό κοινωνικοποίησης του ατόμου. Τα **κριτήρια επιλογής** της παρέας από τους νέους, **διαφέρουν** από εκείνα των μεγάλων, αφού και οι ανάγκες τους διαφέρουν.

Μερικοί από τους **λόγους ένταξης** ενός παιδιού ή εφήβου σε κάποια παρέα είναι:

- Η καλύτερη ικανοποίηση των αναγκών του,
- Η ανάγκη για επικοινωνία και έκφραση,
- Η ανάγκη απόκτησης ταυτότητας,
- Η περιέργεια, η παρακίνηση, η καθοδήγηση κλπ.
- Για τη σημαντική επίδραση του φορέα αυτού στη συμπεριφορά των νέων βλ. σχετική μελέτη του κοινωνιολόγου Πάωλ Γουίλις σελ.73. βιβλίου.

6.2.4. Τα μέσα μαζικής επικοινωνίας.

Ερ.89. α. Να περιγράψετε το φορέα κοινωνικοποίησης Μ.Μ.Ε. β. Από ποιους παράγοντες εξαρτάται ο βαθμός επίδρασης τους στους πολίτες;

Απ.

– Τα Μ.Μ.Ε. σήμερα **θεωρούνται ο γραπτός** (εφημερίδες, περιοδικά) και ο **ηλεκτρονικός** τύπος (ραδιόφωνο, τηλεόραση, διαδίκτυο με όλα τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης όπως είναι το twitter, το facebook, κλπ).

- Παίζουν πολύ σημαντικό ρόλο στην κοινωνικοποίηση των ανθρώπων και ιδιαίτερα των νέων, διότι έρχονται σε καθημερινή επαφή με αυτά.

– Κάθε Μ.Μ.Ε. έχει τα δικά του **χαρακτηριστικά** και τη δική του **δύναμη**, π.χ. η δύναμη του γραπτού λόγου, η δύναμη της εικόνας, κλπ.

– Η επίδραση των Μ.Μ.Ε. **εξαρτάται** κυρίως από **παράγοντες** όπως:

- α. Το **είδος** του μέσου,
 - β. Το **περιεχόμενο** του προγράμματος του μέσου,
 - γ. Το **χρόνο** που αφιερώνεται στην παρακολούθησή του,
 - δ. Την **ηλικία**, τη **μόρφωση**, και την **προσωπικότητα** του ανθρώπου γενικότερα.
 - ε. Τον **τρόπο χρήσης και αποκωδικοποίησης** του μέσου από τους ανθρώπους.
- (Βλ. παράθεμα σελ.74.)

6.2.5. Τα πολιτικά κόμματα.

Ερ. 90. α. Τι εννοούμε με την έννοια πολιτικό κόμμα; β. Γιατί είναι σημαντικοί πολιτικοί θεσμοί; γ. Για ποιους λόγους οι σύγχρονες δημοκρατίες και τα πολιτικά κόμματα έχουν υποχρέωση να αναπτύξουν τη δημοκρατική πολιτική παιδεία στους πολίτες; δ. Γιατί τα πολιτικά κόμματα μπορούν να αποτελέσουν πολιτικό σχολείο;

Απ.

α. << Είναι ενώσεις πολιτών που έχουν ως σκοπό τον επηρεασμό και κυρίως την **κατάκτηση** της εξουσίας, με απώτερο στόχο να **εφαρμόσουν** το πρόγραμμά τους>>.

β. Είναι σημαντικοί πολιτικοί **θεσμοί** απαραίτητοι για τη λειτουργία της **δημοκρατίας**. Κάθε κόμμα προσπαθεί να **διαφοροποιηθεί** ως προς την ιδεολογία και τις απόψεις σχετικά με την **οργάνωση** της οικονομίας και γενικότερα της κοινωνίας. Μέσα από αυτά μπορεί να εκφραστεί η λαϊκή κυριαρχία. Χωρίς τα κόμματα **καταργείται** η δημοκρατία.

γ. Η δημοκρατική πολιτική παιδεία **δίνει** στον νέο την **δυνατότητα** να **κατανοήσει** την οικονομική, πολιτική και κοινωνική πραγματικότητα στην οποία ζει. Χωρίς αυτήν οι πολίτες **πέφτουν** θύματα **δημαγωγίας** και **φανατισμού** και καταλήγουν πολιτικά **απαθείς**.

δ. Διότι παρά τις πολλές αδυναμίες τους οι νέοι μπορούν να **μάθουν** να συνομιλούν, να συμμετέχουν, να συναποφασίζουν και να συνυπάρχουν.(βλ. παράθεμα σελ.74-75)

6.2.6. Ο θεσμός των μαθητικών κοινοτήτων.

- Να διαβάσετε από το βιβλίο τα κείμενα των σελ. 75, 76 σχετικά με τον **κανονισμό των μαθητικών κοινοτήτων (Μ.Κ)**.

Ερ. 91.Ποιους στόχους θέτουν οι Μ.Κ. στο πλαίσιο της πολιτικής κοινωνικοποίησης των νέων;

Απ.

– Γενικά θα μπορούσε να είναι μια **μαθητεία** στη **δημοκρατία**. Πιο συγκεκριμένα **αναπτύσσονται**:

α. η δημοκρατική συνείδηση,

β. ο σεβασμός της αξίας της προσωπικότητας κάθε ανθρώπου,

γ. η ατομική και συλλογική ευθύνη,

δ. οι ικανότητες των μαθητών και τέλος,

ε. ασκούνται στους κοινωνικούς ρόλους.

Ερ. 92. Τι σημαίνει ότι οι μαθητές μαθαίνουν να λειτουργούν <<πολιτικά>>;

Απ.

α. Να θέτουν κανόνες και να τους εφαρμόζουν (π.χ εσωτερικός κανονισμός λειτουργίας).

β. Να εκλέγουν και να εκλέγονται σε διάφορα αξιώματα.

γ. Να κάνουν διάλογο και να πείθουν με επιχειρήματα και όχι με συνθήματα.

δ. Να αναπτύσσουν πολιτικές αρετές (δικαιοσύνη, αλληλεγγύη)(βλ. παρ. σελ. 77)

**Ερ. 93. Πως κρίνετε τις Μ.Κ. από τη μέχρι τώρα εμπειρία σας;
Απ.**

Μάθημα 23^ο

6.3. Ο κοινωνικός έλεγχος.

Ερ.94. α. Να ορίσετε την έννοια των κοινωνικών κανόνων.

β. Να τους ταξινομήσετε ανάλογα με τους τομείς συμπεριφοράς που ρυθμίζουν.

Απ.

α. Οι **κοινωνικοί κανόνες** είναι συλλογικά αποδεκτά **πρότυπα συμπεριφοράς**, με τα οποία **αξιολογούνται** και **ρυθμίζονται** από την κοινωνία οι συμπεριφορές των ατόμων μελών της.

β. Μπορούμε να τους **διακρίνουμε** σε:

1. **Γενικούς**, δηλαδή κανόνες που αφορούν **όλα τα μέλη** της κοινωνίας π.χ. θέματα ηθικής συμπεριφοράς, σεβασμός στα εθνικά σύμβολα, στην πολιτιστική κληρονομιά κλπ.

2. **Ειδικούς**, δηλαδή κανόνες που αφορούν **μόνο ορισμένα** άτομα ή ομάδες όπως, ο ρόλος του δημοσίου υπαλλήλου, ο ρόλος του μέλους ενός κόμματος κλπ.

Μέσω της εκμάθησης των κοινωνικών κανόνων κατά τη διαδικασία της κοινωνικοποίησης, οι άνθρωποι **κατανοούν** ποιες συμπεριφορές θεωρούνται αποδεκτές και ποιες όχι (τρόποι αμφίεσης, ομιλίας, καλής συμπεριφοράς κλπ.).

Ερ. 95. Να περιγράψετε σύντομα τη σχέση της κοινωνικοποίησης και του κοινωνικού ελέγχου.

Απ.

– Η κοινωνικοποίηση μας μαθαίνει τι επιτρέπεται και τι δεν επιτρέπεται. Ο κοινωνικός έλεγχος λειτουργεί **συμπληρωματικά**, δηλαδή έχει σαν **στόχο** οι άνθρωποι να **συμμορφωθούν** σε αυτά που ορίζουν οι φορείς κοινωνικοποίησης.

Ερ. 96. Οι φορείς κοινωνικοποίησης ασκούν ταυτόχρονα και κοινωνικό έλεγχο;

Απ.

– **Συνήθως** ασκούν αλλά **δεν έχουν** την **ίδια δύναμη** στην άσκηση κοινωνικού ελέγχου. Για **παράδειγμα**, η **οικογένεια** είναι πολύ σημαντικός φορέας κοινωνικοποίησης αλλά και κοινωνικού ελέγχου, ενώ τα **Μ.Μ.Ε.** δεν έχουν τη δυνατότητα να επιβάλλουν κυρώσεις, παρότι επηρεάζουν την κοινωνική συμπεριφορά.

Ερ. 97. Πότε ασκείται ο κοινωνικός έλεγχος;

Απ.

– **Προληπτικά** (εκ των προτέρων), για να **μην υπάρξει παραβίαση** των κανόνων (οι συστάσεις από τον καθηγητή στο μαθητή που διακόπτει αναίτια την εκπαιδευτική διαδικασία).

– **Κατασταλτικά** (εκ των υστέρων), δηλαδή **αφού παραβιαστούν** οι κανόνες (ωριαία αποβολή ή μεγαλύτερες ποινές).

Ερ.98. Με ποιους τρόπους ασκείται ο κοινωνικός έλεγχος;

Απ.

α. Με **θετικό** τρόπο, δηλαδή με επιβραβεύσεις, παροτρύνσεις, επαίνους, που

στοχεύουν στην επανάληψη αυτής της συμπεριφοράς.

β. Με **αρνητικό** τρόπο, δηλαδή με αποδοκιμασίες και ποινές,, που **στοχεύουν** στην αποφυγή της συμπεριφοράς αυτής.

Ερ.99. Σε ποια είδη διακρίνεται ο κοινωνικός έλεγχος;

Απ.

– Ο κοινωνικός έλεγχος **διακρίνεται** σε **τρία είδη**:

α. Άτυπος κοινωνικός έλεγχος.

– **Γίνεται** με βάση τα ήθη, τις παραδόσεις, δηλαδή με τους **άγραφους** κανόνες μιας ομάδας ή κοινωνίας.

– **Ασκείται** με άμεσες ή έμμεσες υποδείξεις, με χειρονομίες, μορφασμούς,, με αποδοκιμασίες, επιβραβεύσεις καλ.

– **Ασκείται** κυρίως σε **μικρές** κοινωνικές ομάδες ή σε **παραδοσιακές** κοινωνίες όπου οι σχέσεις είναι άτυπες και προσωπικές.

– Μερικές φορές είναι πιο **αποτελεσματικός** από τον τυπικό έλεγχο διότι οι άνθρωποι φοβούνται την περιθωριοποίηση.

β. Τυπικός κοινωνικός έλεγχος.

– **Γίνεται** με βάση γραπτούς κανόνες (νόμοι αποφάσεις κλπ)

- **Ασκείται** κυρίως από το κράτος αλλά και από το σχολείο, τη θρησκεία, την οικογένεια καλ.

– Αυτό το είδος κοινωνικού ελέγχου **ασκείται** κυρίως σε **μεγάλες** ομάδες και στις **σύγχρονες** κοινωνίες, όπου οι σχέσεις είναι τυπικές και απρόσωπες.

γ. Αυτοέλεγχος.

<< Είναι οι **φραγμοί** που θέτει ο άνθρωπος στον εαυτό του, **είτε** επειδή **φοβάται** την τιμωρία, **είτε** επειδή **θεωρεί** τους κανόνες λογικούς και αναγκαίους>>.

Για **παράδειγμα** δεν κλέβουμε είτε γιατί θεωρούμε την κλοπή άδικη πράξη, είτε επειδή φοβόμαστε την τιμωρία.

– Ο **βαθμός** αυτοελέγχου εξαρτάται από το **βαθμό** ομαλής κοινωνικοποίησης άρα και από το **βαθμό** εσωτερίκευσης των κοινωνικών κανόνων.

Κριτήριο αξιολόγησης στην κοινωνικοποίηση και στον κοινωνικό έλεγχο.

ΟΜΑΔΑ Α΄

A₁. Να γράψετε το γράμμα Σ ή Λ αν κρίνετε ότι οι παρακάτω προτάσεις είναι σωστές ή λανθασμένες αντίστοιχα.

- α. Η κοινωνικοποίηση είναι ιδιαίτερα κρίσιμη στην περίοδο της εφηβείας και της ενηλικίωσης. Σ-Λ (3)
β. Ο κυριότερος φορέας κοινωνικοποίησης είναι το σχολείο. Σ-Λ (3)
γ. Ο κοινωνικός έλεγχος λειτουργεί συμπληρωματικά της κοινωνικοποίησης. Σ-Λ (3)
δ. Η κοινωνικοποίηση είναι συνεχής αλλά και πολυδιάστατη διαδικασία. Σ-Λ (3)
ε. Οι φορείς κοινωνικοποίησης είναι στον ίδιο βαθμό και φορείς κοινωνικού ελέγχου.

Σ-Λ (3)

A₂. Να γράψετε το γράμμα της πρότασης που θεωρείτε σωστή.

– Από την **ηλικία**, τη **μόρφωση** και την **προσωπικότητα** του ανθρώπου εξαρτάται κυρίως ο βαθμός επίδρασης ενός από τους παρακάτω φορείς κοινωνικοποίησης:

- α. Κράτος β. Οικογένεια γ. θρησκεία δ. Μ.Μ.Ε ε. Όλοι οι παραπάνω.

A₃. Να αντιστοιχίσετε τους αριθμούς της στήλης Α΄ με τα γράμματα της στήλης Β΄.

Στήλη Α΄

Στήλη Β΄

1. Κατασταλτικός κοινωνικός έλεγχος	α. Συστάσεις	
2. Τυπικός κοινωνικός έλεγχος	β. Άγραφτοι κανόνες	
3. Άτυπος κοινωνικός έλεγχος	γ. Γραπτοί κανόνες	
4. Θετικός κοινωνικός έλεγχος	δ. Ποινές	
5. Προληπτικός	ε. Έπαινοι	(5)

A₄. Να συμπληρώσετε τα κενά στην παρακάτω περίοδο.

– Οι φραγμοί που----- ο άνθρωπος στον εαυτό του είτε από το φόβο της-----, είτε επειδή ----- τους κανόνες ----- και αναγκαίους, ονομάζεται -----.

(5)

ΟΜΑΔΑ Β΄

B₁. Να δώσετε τον ορισμό των κοινωνικών κανόνων. Σε ποιες κατηγορίες διακρίνονται; Ποιους αφορούν; (15)

B₂. Να αναφέρετε μερικούς από τους λόγους ένταξης ενός εφήβου σε μια παρέα. (15)

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 7^ο: << Ο ελεύθερος, υπεύθυνος και ενεργός πολίτης>>.

Μάθημα 24^ο

7.1. Το αξίωμα του πολίτη: Ελεύθερος, υπεύθυνος και ενεργός πολίτης.

*** Διαβάζουμε τα δύο αποσπάσματα σελ. 82 του Κ. Καστοριάδη και Χ. Γιανναρά.

Ερ.100. Να θυμηθείτε τα χαρακτηριστικά του πολίτη της αρχαίας αθηναϊκής δημοκρατίας.

Απ.

– Ο πολίτης συμμετέχει στα κοινά δηλαδή:

α. **Μετέχει** στην εξουσία, β. στην απονομή δικαιοσύνης, γ. εκλέγει και εκλέγεται, δ. **γνωρίζει** να κυβερνά και να κυβερνιέται. (βλ. παράθεμα Ισοκράτη σελ. 82)

Ερ. 101. Να εξηγήσετε την πρόταση : << ζητούμενο σε μια δημοκρατική πολιτεία είναι η ισορροπία ανάμεσα στο ατομικό (πολίτης) και το συλλογικό (πολιτεία).

Απ.

– Ο πολίτης **προτάσσει** το γενικό έναντι του κοινωνικού συμφέροντος. **Περιορίζει** τον εγωισμό του για χάρη του κοινωνικού συνόλου και της πολιτείας. **Ισορροπεί** ανάμεσα στην προσωπική αυτονομία και την κοινωνική υπευθυνότητα.. Η ισορροπία αυτή **δεν στηρίζεται** στην ομοιομορφία αλλά στη διαφορά. (βλ. παράθεμα σελ. 83, Πλάτωνας - <<Πρωταγόρας>>).

Ερ. 102. Τι εννοούμε με τον όρο έθνος – κράτος;

Απ.

– Το έθνος-κράτος **συγκροτείται** κυρίως μετά τη γαλλική επανάσταση και **σημαίνει** μια πολιτική κοινότητα με κοινά χαρακτηριστικά όπως γλώσσα, κουλτούρα, θρησκεία κλπ.

Ερ. 103. Τι εννοούμε σήμερα με τον όρο ενεργός πολίτης;

Απ.

– Αυτός που είναι ενημερωμένος αλλά ταυτόχρονα **συμμετέχει ενεργά** στις δημόσιες υποθέσεις, σε τοπικό, εθνικό, ευρωπαϊκό και παγκόσμιο επίπεδο. <<Σκέφτεται σαν να εκπροσωπεί τους πάντες, σαν να επρόκειτο να κυβερνήσει>>. Η δημοκρατική πολιτεία πρέπει να **καλλιεργήσει** στους νέους αξίες και ιδανικά (αλληλεγγύη, ίσες ευκαιρίες, φιλοπατρία χωρίς μισαλλοδοξία, ελευθερία, δικαιοσύνη, κλπ) , αλλά και οι δάσκαλοι και οι ηγέτες να λειτουργούν σαν πρότυπα εφαρμόζοντας αυτές στην ζωή τους.

Ερ. 104. Ποια απάντηση δίνετε στο ερώτημα: <<Πολίτης της χώρας μου ή του κόσμου;>>.

Απ.

– Πρώτα βλ. παραθέματα σελ.82 κάτω και σελ.83 πάνω).

– Η έννοια του παγκόσμιου πολίτη **δεν αναιρεί** τον πολίτη με την τοπική, εθνική και ευρωπαϊκή συνείδηση. Αντίθετα, **προϋποθέτει** όλες αυτές τις συνειδήσεις, διότι χωρίς αυτές δεν έχει τις κατάλληλες ρίζες να **υποστηρίξει** ο πολίτης την παγκόσμια παρουσία και δραστηριοποίησή του.

Μάθημα 25^ο

7.2. Περιβαλλοντική αγωγή.

Ερ. 105. Πως αντιλαμβάνεστε την έννοια της περιβαλλοντικής συνείδησης;

Απ. (να διαβάσετε τα παραθέματα σελ. 84-85).

– Η **συνείδηση** ότι το φυσικό περιβάλλον έχει **όρια**. Ότι οι ανοχές και οι αντοχές του έχουν **ξεπεραστεί** εδώ και δεκαετίες. Ότι η ανάληψη δράσης πρέπει να είναι **καθολική, άμεση και αποτελεσματική**.

- Φυσικά χωρίς την **εμπειρία** της επαφής του νέου ανθρώπου με τη φύση, δεν μπορεί να αποκτηθεί. Να εκτιμήσει ο νέος, την ομορφιά της, την σημασία και την αναγκαιότητα της για την ύπαρξή του. Να συνειδητοποιήσει ότι τα εγκλήματα του ανθρώπου εναντίον της φύσης, είναι εγκλήματα εναντίον της ανθρωπότητας και όλων των έμβιων όντων που την περιβάλλουν.

Ερ.106. Να αναπτύξετε τις βασικές αρχές της περιβαλλοντικής αγωγής.

Απ.

– Η περιβαλλοντική αγωγή είναι βασική συνιστώσα της κοινωνικής παιδείας των νέων, καθώς θα **κληθούν** να πάρουν θέση και να συμμετέχουν σε δράσεις για την αντιμετώπιση του οικολογικού προβλήματος (βλ.σελ.85 βιβλίου,- η αξία ενός δέντρου)

Οι **βασικές** της **αρχές** είναι:

α. Η αντιμετώπιση του περιβάλλοντος ως συνόλου.

Να μελετήσουμε το περιβάλλον από **όλες** του τις διαστάσεις (αισθητική, ηθική, ιστορική, τεχνολογική, πολιτική, οικονομική).

β. Η διεπιστημονικότητα.

Η μελέτη των παραπάνω διαστάσεων **απαιτούν** τη συνεργασία πολλών επιστημών (ιστορία, λογοτεχνία, φυσική, χημεία, οικονομία κλπ), για να μπορέσουμε να δούμε το περιβάλλον ως ολότητα.

γ. Εξετάζει τα περιβαλλοντικά προβλήματα σε **τοπικό, εθνικό και διεθνές** επίπεδο.

δ. Καλλιεργεί την ιδέα της **συνεργασίας** για την αντιμετώπιση των περιβαλλοντικών προβλημάτων.

ε. Μας βοηθά να ανακαλύψουμε τις **οικονομικές, πολιτικές και κοινωνικές** αιτίες του οικολογικού προβλήματος.

στ. Ενθαρρύνει τη διαμόρφωση κριτικής πολιτικής σκέψης, που είναι απαραίτητα στο σύγχρονο πολίτη.

Ερ.107. Ποια στοιχεία του φυσικού περιβάλλοντος πρέπει να προστατευθούν; Απ.

– Τα **πάντα**, όπως νερό και υδροφόρος ορίζοντας, η χλωρίδα, η πανίδα, η θάλασσες, τα ποτάμια, οι λίμνες, η ατμόσφαιρα, κλπ.

Ερ.108. Γιατί η προστασία του περιβάλλοντος είναι ιδιαίτερα σημαντική στην Ελλάδα;

Απ.

– Φυσικά και για την Ελλάδα είναι ανάγκη επιβίωσης αλλά και ανάγκη ανάπτυξης. Η

Η προστασία του φυσικού και πολιτιστικού περιβάλλοντος είναι απαραίτητη προϋπόθεση για την ανάπτυξη του τουρισμού, που μπορεί να γίνει η <<βαριά βιομηχανία>> στην οικονομία της Ελλάδας.

Μάθημα 26^ο

7.3. Η αγωγή του καταναλωτή.

– Να διαβάσετε το απόσπασμα του Κ. Καστοριάδη, σελ.86.

Ερ.109. Ήταν πάντα οι κοινωνίες καταναλωτικές; Ποιες θεωρείται τις βασικές αιτίες του καταναλωτισμού;

Απ.

– Οι **μεσαιωνικές** κοινωνίες της Ευρώπης λόγω του αγροτικού-παραδοσιακού τρόπου παραγωγής, αλλά και κάτω από την επίδραση των αξιών του Χριστιανισμού ήταν κατά βάση αντι-καταναλωτικές κοινωνίες. Οι **κοινωνίες** των ινδιάνων της Αμερικής αλλά και άλλες συλλογικές οντότητες ανά τον κόσμο δεν ήταν κατανα-λωτικές.

– Σε **οικονομικό επίπεδο** τις ρίζες του καταναλωτισμού τις αναζητάμε στον **τρόπο λειτουργίας** του καπιταλιστικού συστήματος. Ο συνεχής ανταγωνισμός μεταξύ των επιχειρήσεων για την κατάκτηση όλο και μεγαλύτερου μεριδίου της αγοράς και ως εκ τούτου η συνεχής βελτίωση της σχέσης ποιότητας – τιμής, οδηγούν σε όλο και μεγαλύτερη ανάπτυξη των επιχειρήσεων που θα κυριαρχήσουν. Αυτό έχει σαν αποτέλεσμα, να αυξάνονται οι ποσότητες των παραγόμενων εμπορευμάτων. Αυτό με τη σειρά του αναγκάζει τις επιχειρήσεις να επινοούν τρόπους να δημιουργούν μέσω του marketing, νέες ανάγκες ή να αλλάζουν καταναλωτικές νοοτροπίες και συνήθειες (βλ. παράθεμα σελ. 86 κάτω). Ο κύκλος αυτός συνεχίζεται διαρκώς. Επίσης αιτίες όπως η μίμηση, η συνήθεια κ.αλ. ενισχύουν αυτές τις συμπεριφορές.

Ερ.110. Ποιες θεωρείται σημαντικές συνέπειες του καταναλωτισμού στον άνθρωπο και στο φυσικό περιβάλλον;

Απ.

– **Αλλοτριώνει** (τον αποξενώνει από τον εαυτό του) τον άνθρωπο, αφού δουλεύει όλο και περισσότερο για να καταναλώνει αγαθά που δεν του δίνουν καμία ψυχική ή πνευματική πληρότητα. Τον αποξενώνει και από τους συνανθρώπους του αφού αισθάνεται μία ψευδή παντοδυναμία μέσω της κατάκτησης καταναλωτικών εμπορευμάτων.

– Μέσω της συνεχούς ανάπτυξης των επιχειρήσεων, και της συνακόλουθης ιλιγγιώδους αύξησης της παραγωγής, γίνεται **αλόγιστη και σπάταλη χρήση** των φυσικών πόρων. **Καταστρέφεται** ανεπανόρθωτα το περιβάλλον στο βωμό της αδιάλειπτης υπερκατανάλωσης.

Ερ.111. Πως μπορούμε να αντιμετωπίσουμε το φαινόμενο του καταναλωτισμού;

Απ.

– Να επαναπροσδιορίσουμε τις αξίες μας, να ιεραρχήσουμε με άλλο τρόπο τις ανάγκες μας, να μάθουμε καλύτερα τη γλώσσα των Μ.Μ.Ε. και ιδιαίτερα της διαφήμισης. Να δώσουμε προτεραιότητα στο συνάνθρωπό μας, και στη φύση που μας περιβάλλει και μας τρέφει (βλ. παράθεμα σελ.87. πάνω).

Μάθημα 27^ο

7.4. Αγωγή υγείας – ασφάλεια και υγεία στο χώρο εργασίας.

Ερ. 112. α. Να δώσετε ένα σύντομο ορισμό της υγείας.

β. Από ποιους παράγοντες επηρεάζεται;

Απ.

α. <<Υγεία είναι η πλήρης σωματική, ψυχική και κοινωνική ευεξία ενός ανθρώπου>> (Παγκόσμια Οργάνωση Υγείας).

β. Επηρεάζεται τόσο από ατομικούς όσο και από κοινωνικούς παράγοντες.

Ατομικοί, είναι οι συνθήκες και ο τρόπος ζωής μας, π.χ το κάπνισμα, το αλκοόλ, η πολυφαρμακία, η ανεπιθύμητη εγκυμοσύνη, η παχυσαρκία, η χρήση εξαρτησιογόνων ουσιών, σεξουαλική εκμετάλλευση κλπ. οφείλονται πολλές φορές στις επιλογές μας.

Κοινωνικοί, είναι η ανεργία, η φτώχεια, ο υποσιτισμός, η έλλειψη παιδείας, η μόλυνση του περιβάλλοντος, οι συνθήκες ζωής στις μεγάλες πόλεις, είναι παράγοντες που επιβαρύνουν την υγεία.

Ερ.113. α. Τι εννοούμε με τον όρο αγωγή υγείας;

β. Ποιος είναι ο σκοπός της; γ. Με τι ασχολείται;

Απ.

α. Η αγωγή υγείας είναι **προτογενής πρόληψη** και έχει άμεση σχέση με τον τρόπο ζωής μας. Για το λόγο αυτό πρέπει να εφαρμόζεται από πολύ μικρή ηλικία.

β. Ο σκοπός της είναι η **προάσπιση** και η **βελτίωση** της ψυχικής και σωματικής υγείας του ανθρώπου.

γ. Ασχολείται με θέματα όπως, φυσική άσκηση, διατροφικές συνήθειες, σεξουαλική αγωγή, διαπροσωπικές σχέσεις και ότι άλλο επηρεάζει τη σωματική και ψυχική υγεία των πολιτών.

Ερ. 114. α. Για ποιους λόγους τα προβλήματα υγείας είναι εκτός από προσωπικά και κοινωνικά; β. Γιατί η κοινωνία πρέπει να φροντίζει τη υγεία των πολιτών της;

Απ.

α. Τα προβλήματα που προκύπτουν στον άνθρωπο από τη βλάβη της υγείας του, είναι νομίζουμε **προφανή**. Όμως μια κοινωνία με μεγάλο πληθυσμό σωματικά και ψυχικά ασθενών δεν έχει κανένα μέλλον και κανενός είδους ανάπτυξη.

β. Φροντίζοντας η πολιτεία την υγεία των πολιτών της, φροντίζει για την πνευματική, τεχνολογική και γενικότερα την υλική της ανάπτυξη. Με άλλα λόγια φροντίζει για τη συνέχεια της στο χρόνο.

– Στα πλαίσια της Ε.Ε. χρηματοδοτούνται διάφορα προγράμματα για το σκοπό αυτό.

Ερ. 115. α. Τι εννοούμε με τον όρο Ασφάλεια και Υγεία στην Εργασία (Α.Υ.Ε.); .

Απ.

α. Εννοούμε όλα τα **μέτρα** που πρέπει να ληφθούν στο χώρο εργασίας, προκειμένου να εξασφαλίσουμε ότι δεν θα έχουμε κάποιο **εργατικό ατύχημα ή επαγγελματική**

ασθένεια.

Τα μέτρα αυτά διακρίνονται σε **οργανωτικά** και **τεχνικά** (βλ. παράθεμα σελ.89) και προσδιορίζονται από την ισχύουσα εργατική νομοθεσία.

β. Τα μέτρα πρέπει να καλύπτουν τους εργαζόμενους, τους εργοδότες, αλλά και όποιον άλλο βρίσκεται στο χώρο αυτό (π.χ. πελάτες).

γ. Την ευθύνη για την τήρηση της Α.Υ.Ε. έχει ο εργοδότης.

Ερ. 116. Ποια μέτρα έχει νομοθετήσει και καθιερώσει η πολιτεία για την Α.Υ.Ε.;
Απ.

1. Τον τεχνικό ασφάλειας.

Παρέχει στον εργοδότη συμβουλές γραπτές και προφορικές σε θέματα σχετικά με την ασφάλεια και υγεία των εργαζομένων και την πρόληψη των εργατικών ατυχημάτων.

2. Τον ιατρό εργασίας.

Παρέχει συμβουλές τόσο στον εργοδότη όσο και στους εργαζόμενους σχετικά με τα μέτρα που πρέπει να λαμβάνονται για τη σωματική και ψυχική τους υγεία.

3. Την γραπτή εκτίμηση επαγγελματικού κινδύνου.

Είναι οι ηθικές και νομικές υποχρεώσεις του εργοδότη που ορίζονται από τον τεχνικό σύμβουλο και ιατρό εργασίας με στόχο την πρόληψη και εξάλειψη των κινδύνων.

Ερ. 117. Ποιο υπουργείο είναι αρμόδιο για τον έλεγχο των επιχειρήσεων σε θέματα Α.Υ.Ε; Τι είδους κυρώσεις προβλέπονται;

Απ.

– Το υπουργείο εργασίας είναι υπεύθυνο για τον έλεγχο αυτό και μάλιστα μία υπηρεσία του που ονομάζεται **Σώμα Επιθεώρησης Εργασίας**.

– Οι **κυρώσεις** στους εργοδότες μπορεί να είναι **διοικητικές** (πρόστιμα, διακοπή εργασιών) αλλά και **ποινικές** (φυλάκιση), ανάλογα με τη βαρύτητα και τις συνέπειες της παράβασης.

Μάθημα 28^ο

7.5. Κυκλοφοριακή αγωγή – τροχαία ατυχήματα.

Ερ.118. α. Αυτοκίνητο ή ανθρωποκίνητο;

β. Να γράψετε τρία πιο σημαντικά κατά τη γνώμη σας πλεονεκτήματα και μειονεκτήματα που έδωσε το αυτοκίνητο στον πολιτισμό μας.

Απ.

α.

β.

Ερ.119. Ποιος είναι ο ετήσιος μέσος όρος ατυχημάτων και θανάτων στη χώρα μας τις τελευταίες δεκαετίες;

Απ.

– Περίπου 20.000 ατυχήματα το χρόνο και 2.000 νεκροί από τροχαία (μία μικρή πόλη εξαφανίζεται κάθε χρόνο). – βλ. παραθέματα σελ. 90, και πίνακα στη σελ. 91.

Ερ. 120. Να αναφέρετε μερικές από τις βασικές αιτίες που προκαλούν τα τροχαία ατυχήματα που προέρχονται από τους ανθρώπους αλλά και από την πολιτεία.

Απ.

- Ατομική ευθύνη:

α. Ανεπαρκής εκπαίδευση, **β.** ριψοκίνδυνη οδήγηση (η παραβίαση του Κ.Ο.Κ είναι το σημαντικότερο αίτιο), **γ.** υπερβολική κούραση, **δ.** χρήση αλκοόλ, **ε.** ελλιπής συντήρηση οχήματος, **στ.** γενικότερα έλλειψη οδικής συνείδησης.

Φυσικά πολλές από αυτές τις αιτίες είναι με τη σειρά τους αποτελέσματα των χαρακτηριστικών της προσωπικότητας του ανθρώπου και κατ' επέκταση της κοινωνικοποίησης που έχουν δεχθεί από την οικογένεια και το σχολείο κατά κύριο λόγο.

- Κοινωνική ευθύνη:

α. Κακή ποιότητα δρόμων, **β.** ανεπαρκής σήμανση των δρόμων, **γ.** Αφύλακτες διαβάσεις τρένων, **δ.** Διαφθορά υπαλλήλων στο έλεγχο της καταλληλότητας του οχήματος και της αξιολόγησης του νέου οδηγού.

Ερ. 121. Να αναφέρετε βασικές συνέπειες που προκαλούνται σε ατομικό και συλλογικό επίπεδο από τα τροχαία.

Απ.

- Ατομικό:

α. Η απώλεια της ανθρώπινης ζωής και ο πόνος που προκαλεί στους οικείους είναι ανόητο να κοστολογηθεί.

β. Οι αναπηρίες που προκαλούνται είναι δυσβάστακτες από τον ίδιο και την οικογένεια του, από κάθε άποψη (συναισθηματική, ηθική, οικονομική).

- Κοινωνικό:

α. Μείωση του πληθυσμού με συνέπειες οικονομικές (μείωση του εργατικού δυναμικού και της οικονομικής ανάπτυξης καθώς και αποδυνάμωση των ασφαλιστικών ταμείων, αύξηση των δαπανών για την περίθαλψη καλ.) αλλά και πολιτισμικές (η απώλεια της παρουσίας και της προσφοράς του ανθρώπου).

Ερ. 122. Να αναφέρετε μερικά από τα μέτρα πρόληψης των τροχαίων ατυχημάτων από την πλευρά της κοινωνίας.

Απ.

α. Η κυκλοφοριακή αγωγή.

– Από μικρή ηλικία το παιδί πρέπει να μάθει βασικά στοιχεία του Κ.Ο.Κ , ώστε όταν μεγαλώσει να τον εφαρμόζει και να σέβεται έτσι τη ζωή του και των συνανθρώπων του. Αυτού του είδους η κοινωνικοποίηση πρέπει να γίνεται από την οικογένεια πρωτίστως αλλά και από το σχολείο.

β. Η εκπαίδευση και οι αδιάβλητες εξετάσεις.

– Η άρτια εκπαίδευση πιστοποιείται από αδιάβλητες εξετάσεις.

γ. Η βελτίωση του οδικού δικτύου.

– Η καλύτερη χάραξη και κατασκευή δρόμων.

– η συντήρηση του οδικού δικτύου,

η καλύτερη σήμανση,

- η δημιουργία προστατευτικών κατασκευών όπου χρειάζεται, είναι μερικά από τα πολύ αναγκαία μέτρα.

- Τέλος ορισμένα κατασταλτικά μέτρα όπως αφαίρεση πινακίδων, άδειας, χρηματικά πρόστιμα ή και παροχή εθελοντικής εργασίας στους παραβάτες, κρίνονται απαραίτητα για την μείωση των τροχαίων ατυχημάτων.

Μάθημα 29^ο

7.6 Η φορολογική συνείδηση.

– Να διαβάσετε το απόσπασμα στη σελ.92, πρώτη παράγραφος.

Ερ. 123. Να ορίσετε την έννοια του φόρου, καθώς και των κατηγοριών στις οποίες διακρίνεται.

Απ.

– **Φόροι** είναι χρηματικά ποσά, τα οποία οι πολίτες είναι υποχρεωμένοι να καταβάλλουν στην πολιτεία, για το εισόδημα ή την περιουσία που κατέχουν ή τη δραστηριότητα που ασκούν.

– Μια βασική **διάκρισή** τους είναι σε:

α. Άμεσους, δηλαδή χρηματικά ποσά που οι πολίτες πληρώνουν απευθείας μέσω της φορολογικής τους δήλωσης ή άλλων πράξεων.

Τέτοιοι φόροι είναι ο φόρος εισοδήματος, ο φόρος περιουσίας, ο φόρος μεταβίβασης περιουσιακών στοιχείων (γονική παροχή, κληρονομιά, δωρεά κλπ).

β. Έμμεσους, δηλαδή χρηματικά ποσά που πληρώνουμε μόνο όταν καταναλώνουμε προϊόντα και υπηρεσίες (π. χ. Φ.Π.Α).

Ερ.124. Να ορίσετε τις έννοιες: α. φοροδιαφυγή, β. φοροαποφυγή, γ. φοροκλοπή.

Απ.

α. Φοροδιαφυγή, είναι η μη καταβολή βεβαιωμένων χρεών προς το δημόσιο, π.χ η εφορία μου βεβαιώνει φόρους για εισοδήματα που έχω εισπράξει και δεν πληρώνω.

β. Φοροαποφυγή, είναι να μη δηλώνουμε εισοδήματα ή περιουσιακά στοιχεία που κατέχουμε ή να εμφανίζουμε πλασματικές δαπάνες για να μειώσουμε τη φορολογική μας βάση (εισοδήματα, κέρδη, περιουσιακά στοιχεία), είτε επειδή οι οικονομικές πράξεις μας είναι παράνομες (κάθε μορφής λαθρεμπόριο).

γ. Φοροκλοπή, να ιδιοποιούμαστε εμείς οι ίδιοι το φόρο που έπρεπε να καταβάλλουμε στην πολιτεία (να μην εκδίδουμε αποδείξεις – να κλέβουμε π.χ το Φ.Π.Α. μαζί με τον πελάτη).

Έχει καθιερωθεί λανθασμένα και οι τρεις αυτές έννοιες να αποκαλούνται φοροδιαφυγή.

Ερ. 125. Τι ονομάζουμε υπεράκτιες (offshore) εταιρείες; Ποιος είναι ο λόγος δημιουργίας τους;

Απ.

– Είναι εταιρείες με έδρα σε χώρες με χαμηλή ή καθόλου φορολογία, που εξασφαλίζουν τις καταθέσεις τους άτομα με εισοδήματα από παράνομες κατά κανόνα δραστηριότητες. Επίσης οι χώρες υποδοχής του χρήματος, αρνούνται να δώσουν στοιχεία σχετικά με τους καταθέτες και το ύψος των καταθέσεων, στις νόμιμες υπηρεσίες της χώρας από την οποία έχουν εξαχθεί τα κεφάλαια αυτά.

Είναι μία ακόμη περίπτωση φοροδιαφυγής. (βλ. παράθεμα σελ.92)

Ερ. 126. Από τις απαντήσεις των ερωτήσεων 124, 125, να εντοπίσετε όλα τα τεχνάσματα <<φοροδιαφυγής>>.

Απ.

-
-
-
-

Ερ.127. Για ποιο λόγο η φοροδιαφυγή είναι μια πράξη βαθιά αντικοινωνική;

Απ.

– Επειδή στερεί από τη χώρα πολύτιμους πόρους, που μπορούν να χρησιμοποιηθούν σε τομείς κοινωνικής πολιτικής (παιδεία, υγεία, κοινωνική πρόνοια κλπ).

Στην ουσία δεν γίνεται αναδιανομή του εισοδήματος από τους οικονομικά ισχυρούς στους οικονομικά ασθενέστερους με τη μεσολάβηση του κράτους.

Ερ.128. Ποιος κατά τη γνώμη σας είναι ένας από τους σπουδαιότερους λόγους απουσίας φορολογικής συνείδησης στην Ελλάδα;

Απ.

- **Η διαφθορά.** Οι πολίτες αμφισβητούν ότι τα χρήματά τους πηγαίνουν σε κοινωνικές πολιτικές και χρήσιμα για το κοινωνικό σύνολο έργα. Το κράτος δεν χειρίζεται με διαφάνεια το δημόσιο χρήμα με αποτέλεσμα να οξύνει την καχυποψία των πολιτών.

– Δεν είναι λίγες οι περιπτώσεις πολιτικών ή οικονομικών παραγόντων με παράνομες δραστηριότητες ή περιπτώσεις διαπλοκής της πολιτικής και οικονομικής εξουσίας που έχουν εντοπισθεί, αλλά δυστυχώς δεν έχουν τιμωρηθεί.

Μάθημα 30^ο

7.7. Κοινωνική ευαισθησία.

A. Τα δικαιώματα του παιδιού.

Ερ.129. Να αναφέρετε τις βασικές κατηγορίες στις οποίες εντάσσονται τα δικαιώματα του παιδιού, σύμφωνα με την παγκόσμια σύμβαση για τα δικαιώματα του.

Απ.

– Το άρθρο 54 της σύμβασης αυτής προβλέπει:

α. Δικαιώματα επιβίωσης.

Καλύπτουν το δικαίωμα του παιδιού για την ικανοποίηση βασικών αναγκών απαραίτητων για τη ζωή του όπως, τροφή, ένδυση, στέγη, πρόσβαση σε ιατρικές υπηρεσίες.

β. Δικαιώματα προστασίας.

Τα παιδιά πρέπει να **προφυλάσσονται** από κάθε είδους κακοποίηση, αμέλεια και εκμετάλλευση.

Καλύπτουν θέματα όπως, φροντίδα για προσφυγόπουλα, προστασία από βασανιστήρια, κακοποίηση από το σωφρονιστικό σύστημα, τη χρήση ναρκωτικών, τη σεξουαλική εκμετάλλευση κλπ.

γ. Δικαιώματα ανάπτυξης – εξέλιξης.

Περιλαμβάνουν όλα όσα χρειάζονται τα παιδιά για να μπορέσουν να αξιοποιήσουν τις δυνατότητες τους όπως, δικαίωμα στην εκπαίδευση, στο παιχνίδι, στην αναψυχή, η ελευθερία της σκέψης, της συνείδησης και της θρησκείας κλπ.

δ. Δικαιώματα συμμετοχής.

Επιτρέπουν στα παιδιά να παίζουν ενεργό ρόλο στις κοινωνίες και στα έθνη τους.

Αυτά **περικλείουν** την ελευθερία έκφρασης, τη συμμετοχή σε οργανώσεις, την ελευθερία ειρηνικής συνάθροισης κλπ.

-Τα μέτρα αυτά αφορούν όλα τα παιδιά, χωρίς διάκριση φυλής, χρώματος, φύλου, γλώσσας, θρησκείας, πεποιθήσεων του παιδιού ή των γονέων του.

– Παιδί θεωρείται κάθε ανθρώπινο όν μικρότερο των δεκαοκτώ ετών, εκτός αν η ενηλικίωση επέρχεται νωρίτερα, σύμφωνα με την ισχύουσα για το παιδί εθνική νομοθεσία (Συνθήκη για τα δικαιώματα του παιδιού – Ο.Η.Ε.)

B. Τα δικαιώματα των ανθρώπων με ειδικές ανάγκες.

Ερ.130. α. Ποιες ομάδες ανθρώπων εννοούμε άτομα με ειδικές ανάγκες;

β. Γιατί η μέριμνα για την εκπαίδευση τους πρέπει να αποτελεί πρώτη προτεραιότητα στις σύγχρονες κοινωνίες;

Απ.

α. Ανήκουν σε πολλές κατηγορίες με κυριότερες εκείνες των ανθρώπων με κινητικά, νοητικά, όρασης, αλλά και έντονα ψυχολογικά προβλήματα. Δεν πρέπει βέβαια να παραλείπουμε και εκείνη των ανθρώπων με εξαιρετικά χαρίσματα (π.χ πολύ ευφυείς).

β. Η μέριμνα της πολιτείας για αυτές τις ομάδες ανθρώπων είναι κυρίως δείκτης του πολιτισμού της.

Ιδιαίτερη σημασία έχει η φροντίδα για την **εκπαίδευσή** τους. Η ελληνική πολιτεία έχει **συνταγματική** υποχρέωση να παρέχει ίσες ευκαιρίες σε όλα τα μέλη της.

Ενισχύει τους σπουδαστές που διακρίνονται, <<**καθώς και αυτούς που έχουν ανάγκη από βοήθεια ή ειδική προστασία, ανάλογα με τις ικανότητές τους**>>.

Η ενσωμάτωση της **ειδικής αγωγής** στο εκπαιδευτικό σύστημα βοηθά καίρια σε αυτή την κατεύθυνση.

Οι ομάδες αυτές των συνανθρώπων μας **βγαίνουν** από το **περιθώριο** της κοινωνικής ζωής, **αναλαμβάνουν** ρόλους και **αισθάνονται** δημιουργικοί και σχετικά ανεξάρτητοι.

Ο Ο.Η.Ε. έχει **καθιερώσει** την **3^η Δεκεμβρίου** ως παγκόσμια η μέρα αφιερωμένη σε αυτούς τους συνανθρώπους μας, προκειμένου να μας ευαισθητοποιήσει περισσότερο.

Μάθημα 31^ο

7.8. Ο εθελοντισμός.

Ερ.131.α. Να ορίσετε την έννοια του εθελοντισμού.

β. Να αναφέρετε τρία παραδείγματα εθελοντικών δραστηριοτήτων.

Απ.

α. Εθελοντισμός είναι η προσφορά υπηρεσιών στο κοινωνικό σύνολο, σε διάφορους τομείς, χωρίς την απαίτηση ανταλλάγματος.

β. -

-

-

*** Να διαβάσετε τη δεύτερη και τρίτη παράγραφο σελ. 96 του βιβλίου.

Ερ. 132. α. Να αναφέρετε μορφές εθελοντισμού που συνιστούν ενεργό συμμετοχή στα κοινά.

β. Υποκαθιστούν αυτές οι δράσεις την τοπική αυτοδιοίκηση ή την κρατική δραστηριότητα;

Απ.

α. Ο καθαρισμός των ακτών ή άλλων δημοσίων χώρων (όπως σχολείων κλπ), οι διαμορφώσεις πλατειών, πάρκων, οι δενδροφυτεύσεις κ.αλ.

β. Σε καμμία περίπτωση δεν υποκαθιστούν οι δράσεις αυτές τις υποχρεώσεις της πολιτείας, αλλά παρακινούν, υποδεικνύουν τις ανάγκες της κοινότητας στις αρχές, που λόγω αδυναμίας ή άλλων λόγων δεν μπορούν να ικανοποιήσουν.

Ερ. 133. Υπάρχουν όψεις του εθελοντισμού που έχουν επικριθεί; Αν να ποιες είναι αυτές και για ποιους λόγους;

Απ.

– Ο εθελοντισμός σε μεγάλες αθλητικές διοργανώσεις έχει επικριθεί, ως εκμετάλλευση δωρεαν εργατικών ωρών εργασίας.

Οι επικριτές θεωρούν ότι οι διοργανωτές δεν μπορούν από τη μιά να ξοδεύουν δισεκατομμύρια για εγκαταστάσεις και άλλα κόστη και να μη διαθέτουν πολύ μικρότερα κονδύλια για την αμοιβή ορισμένων θέσεων εργασίας.

Επιπλέον διαστρέφουν τη φύση του εθελοντισμού όταν υπόσχονται στους εθελοντές μοριοδότηση για μελλοντική κατάληψη θέσεων εργασίας στο δημόσιο ή οπουδήποτε αλλού.

– Ωστόσο οι μορφές εθελοντισμού, παρά τις επικρίσεις, είναι σπουδαία δείγματα ανθρωπιάς, που όταν μάλιστα γίνονται εν κρυπτώ και καμμία φορά φανερώνονται, γίνονται αντικείμενο σεβασμού, θαυμασμού και μίμησης από τους συνανθρώπους μας.

Μάθημα 32^ο

7.9. Η ασφάλεια του πολίτη – Πολιτική άμυνα και πολιτική προστασία.

Ερ.134. Τι εννοούμε με τους όρους : α. Εθνική άμυνα β. Πολιτική άμυνα;

Απ.

α. Εθνική άμυνα είναι η προσπάθειες που **καταβάλλουν** οι ένοπλες δυνάμεις μιας χώρας, για να την **προστατεύσουν** από εξωτερικούς κινδύνους, όπως πολεμικές επιχειρήσεις αντιπάλων χωρών.

β. Πολιτική άμυνα είναι οι πολιτικές δυνάμεις (αστυνομία, πυροσβεστική, λιμενικό σώμα, όλες οι κρατικές υπηρεσίες και οι κοινωνικοί οργανισμοί – Δ.Ε.Η., Ο.Τ.Ε., Ε.Υ.Δ.Α.Π., Ο.Σ.Ε. κλπ. Και όλοι οι πολίτες μιας χώρας) μίας χώρας, που σκοπό έχουν να **προστατεύσουν** τον πληθυσμό και τις υποδομές της σε καιρό πολέμου από διάφορες καταστροφές και τις συνέπειές τους.

Ερ. 135. Τι εννοούμε με τον όρο πολιτική προστασία;

Απ.

– Η **προστασία** από το κράτος των πολιτών της χώρας, από **φυσικές** (σεισμοί, κατολισθήσεις, εκρήξεις ηφαιστειών – πυρκαγιές – καταιγίδες, πλημμύρες, χιονοπτώσεις, καύσωνες κλπ) και **τεχνολογικές** καταστροφές (πυρηνικά, χημικά ατυχήματα κλπ) σε περίοδο ειρήνης.

Ερ. 136. Σε ποιες κατηγορίες διακρίνονται οι υπηρεσίες Πολιτικής άμυνας και Πολιτικής προστασίας;

Απ.

– **Προληπτικές**, όπως ενημέρωση του πληθυσμού, κατάρτιση σχεδίων, κατασκευή καταφυγίων, αντιπλημμυρικών έργων, έργων δασοπροστασίας κλπ.

– **Κατασταλτικές**, όπως η αντιμετώπιση προβλημάτων που έχουν προκύψει από πόλεμο είτε φυσική και τεχνολογική καταστροφή.

Ερ. 137. α. Πως ονομάζεται το Γενικό Σχέδιο Πολιτικής Προστασίας στην Ελλάδα; β. Ποιος είναι ο σκοπός του; γ. Ποια ζητήματα καθορίζονται με αυτό το σχέδιο; δ. Ποιο Υπουργείο και ποια υπηρεσία του είναι αρμόδια για την πολιτική προστασία;

Απ.

α. Ονομάζεται Ξενοκράτης.

β. Σκοπός του είναι η διαμόρφωση ενός συστήματος αποτελεσματικής αντιμετώπισης καταστροφικών φαινομένων, για την προστασία της ζωής, της υγείας και της περιουσίας των πολιτών, καθώς και η προστασία του φυσικού περιβάλλοντος.

γ. Με το σχέδιο Ξενοκράτης καθορίζονται ζητήματα όπως:

- Τα **είδη** των καταστροφών και οι αντίστοιχοι όροι πολιτικής προστασίας.
- Οι **κατευθύνσεις** σχεδίασης και η δράση σε Υπουργεία, Περιφέρειες, Δήμους, κλπ.
- Η **έγκαιρη** κινητοποίηση και ο συντονισμός του ανθρώπινου δυναμικού και των μέσων.
- Η **δημιουργία** διοικητικής μέριμνας για την αντιμετώπιση προβλημάτων τόσο των επιχειρησιακών δυνάμεων όσο και των πληγέντων πολιτών.

δ. Το Υπουργείο Εσωτερικών και κυρίως το τμήμα του που ονομάζεται, Γενική Γραμματεία Πολιτικής Προστασίας.

Ερ. 138. Υπάρχει φορέας Πολιτικής Προστασίας σε ευρωπαϊκό επίπεδο; Πως ονομάζεται; Με ποιο σκοπό;

Απ.

– **Υπάρχει και ονομάζεται ευρωπαϊκός μηχανισμός Πολιτικής Προστασίας.**

– **Σκοπός** του είναι να διευκολύνει τη συνεργασία των ευρωπαϊκών χωρών για την αντιμετώπιση καταστροφών. Οι χώρες μέλη διαθέτουν πόρους (ανθρώπινους, υλικούς, χρηματικούς κ.αλ) στον μηχανισμό και αυτός αναλαμβάνει να συντονίσει την παροχή βοήθειας εντός και εκτός των συνόρων της Ε.Ε.

Μάθημα 33^ο

7.10. Ο ψηφιακός πολίτης.

– Να διαβάσετε το άρθρο της <<Καθημερινής>> για το Μιχάλη Δερτούζο - << Μιχάλης Δερτούζος ο οραματιστής του διαδικτύου>>, καθώς και το πείραμα του Ν. Νεγρεπόντη με πεντάχρονα παιδιά.

Ερ. 139. Να γράψετε μια ιστορία για το διαδίκτυο (web.1 – web.2. – web.3).

Απ.

Ερ.140. Να αναφέρετε μερικά από τα πλεονεκτήματα που έχει το διαδίκτυο στην προώθηση της άμεσης δημοκρατίας.

Απ.

α. Να ψηφίζουν οι πολίτες μέσω Η/Υ από το σπίτι τους, σε κάθε είδους εκλογές ή δημοψηφίσματα.

β. Να ασκούν οι πολίτες δημόσιο έλεγχο.

Αυτό προϋποθέτει διαφάνεια και πλήρη δημοσιότητα στις δημόσιες υποθέσεις.

Για παράδειγμα να δημοσιεύονται οι τρόποι επιλογής αναδόχων σε προκηρύξεις διαγωνισμών του δημοσίου, το <<πόθεν έσχες>>, πολιτικών παραγόντων κλπ.

Ερ. 141. Να αναφέρετε μερικές από τις προϋποθέσεις που απαιτούνται για να εφαρμοστεί η ηλεκτρονική δημοκρατία.

Απ.

α. Η ύπαρξη της αναγκαίας τεχνολογίας. (Αυτή υπάρχει).

β. Η ύπαρξη αποτελεσματικής δημόσιας διοίκησης.

γ. Η ύπαρξη κατά το δυνατόν αντικειμενικής ενημέρωσης για τα υπό συζήτηση θέματα.

Μάθημα 34^ο

7.11. Το μέτρο στη ζωή μας.

– Να διαβάσετε το παράθεμα σελ. 102 βιβλίου, καθώς και παραδείγματα παραβίασης του μέτρου στην ίδια σελίδα τις 10 τελευταίες σειρές.

Ερ. 142. Πως χαρακτηρίζεται η υπέρβαση του μέτρου στην αρχαία ελληνική τραγωδία; Ποιες οι συνέπειες της;

Απ.

– Να συζητήσετε το ζήτημα αυτό και με τον φιλόλόγό σας.

Ερ. 143. Σε ποιες περιπτώσεις η παραβίαση του μέτρου μπορεί να είναι επιθυμητή και αναγκαία για την κοινωνία;

Απ.

– Βλ. σελ. 102.

Ερ. 144. Να σχολιάσετε το παράδειγμα του βιβλίου για το μέτρο στις κατασκευές των κτιρίων σελ. 103. (Να αναζητήσετε στο διαδίκτυο πληροφορίες για τους Έλληνες αρχιτέκτονες Δημήτρη Πικιώνη και τον Άρη Κωνσταντινίδη).

Απ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 10^ο: << Επιχειρηματικότητα και καινοτομία >>.

Μάθημα 35^ο

10.1. Το επιχειρείν: Ο επιχειρηματίας και η επιχείρηση.

Ερ. 145. Να δώσετε έναν ορισμό της επιχείρησης. Να αναφέρετε μερικούς παράγοντες που επηρεάζουν την επιτυχή πορεία της επιχείρησης.

Απ.

– **Επιχείρηση** είναι μια παραγωγική μονάδα, η οποία **συνδυάζει** του παραγωγικούς συντελεστές (έδαφος, εργασία, κεφάλαιο), προκειμένου να **παράγει** προϊόντα και υπηρεσίες με σκοπό το **κέρδος**.

– Η **ικανότητα** του επιχειρηματία να συνδυάζει τους παραγωγικούς συντελεστές, το **θεσμικό πλαίσιο** της οικονομίας μέσα στην οποία λειτουργεί η επιχείρηση (προϋποθέσεις λειτουργίας της επιχείρησης, φορολογικό σύστημα-βλέπε δεύτερο παράθεμα σελ.128),

Τα **καταναλωτικά πρότυπα** της κοινωνίας και οι **νοοτροπίες** των ανθρώπων, είναι μερικοί από τους βασικούς παράγοντες που επηρεάζουν την επιτυχή πορεία της επιχείρησης.

– Η επιχείρηση είναι ένας σημαντικός θεσμός της κοινωνίας (βλ. πρώτο παράθεμα σελ.128).

Ερ.146. Να αναφέρετε μερικές από τις λειτουργίες της επιχείρησης.

Απ.

– Οι λειτουργίες της επιχείρησης **διακρίνονται** σε **κύριες** (υπάρχουν σχεδόν σε όλες τις επιχειρήσεις ανεξάρτητα από το μέγεθός τους) και σε **δευτερεύουσες** (υπάρχουν σε μεσαίες και μεγάλες επιχειρήσεις κατά κανόνα).

Οι **κύριες** είναι:

α. Η **παραγωγική** λειτουργία. Βασικές ενέργειες είναι:

- Η επεξεργασία υλικών και πληροφοριών,
- Η χρήση και η συντήρηση των μέσων παραγωγής (εργαλείων, μηχανημάτων κλπ),
- Ο έλεγχος της ποιότητας των παραγόμενων προϊόντων κ.αλ.

β. Η **εμπορική** λειτουργία (Marketing). Βασικές ενέργειες είναι:

- Η έρευνα των αναγκών των καταναλωτών,
- Ο σχεδιασμός των προϊόντων που ικανοποιούν τις ανάγκες των καταναλωτών,
- Η προβολή και η προώθηση των προϊόντων,
- Η πώληση και η διανομή.

γ. Η **οικονομική** λειτουργία. Βασικές ενέργειες είναι:

- Η εύρεση του κεφαλαίου που απαιτείται για την ίδρυση της οικονομικής μονάδας,
- Η αξιοποίησή του με τις πλέον αποδοτικές επιλογές,
- Οι λογιστικές ενέργειες καταγραφής των συναλλαγών,
- Η αντιμετώπιση των νομικών και φορολογικών υποχρεώσεων,
- Η εξακρίβωση των αποτελεσμάτων της (κέρδη ή ζημιές).

Μερικές από τις **δευτερεύουσες** είναι: Η λειτουργία **προμηθειών**, η έρευνα και **ανάπτυξη**, η λειτουργία της **πληροφόρησης**, των **δημοσίων σχέσεων (P.R)**, των **ανθρώ-**

πινων πόρων (H.R).

Ερ.147. Να διακρίνετε τις επιχειρήσεις ανάλογα με τη σύνθεση του κόστους παραγωγής.

Απ.

1. Επιχειρήσεις εντάσεως εργασίας.

– Σε αυτές το **σημαντικότερο στοιχείο** του κόστους παραγωγής είναι το κόστος της **εργασίας** (μισθοί – ημερομίσθια). Τέτοιες επιχειρήσεις **ήταν** οι κλωστοϋφαντουργίες που είχαν ανάγκη μεγάλο αριθμό φθηνών ανειδίκευτων εργαζομένων. **Σήμερα** θα μπορούσαμε να εντάξουμε σε αυτήν την κατηγορία επιχειρήσεις παραγωγής λογισμικού όπου εδώ όμως οι εργαζόμενοι είναι υψηλής ειδίκευσης.

Η Ελλάδα στη δεκαετία του '70 και του '80 είχε μεγάλη ανάπτυξη στις βιοτεχνίες ενδυμάτων και στην κλωστοϋφαντουργία. Οι κλάδοι αυτοί σήμερα έχουν αναπτυχθεί σε χώρες με φθηνό εργατικό δυναμικό όπως Ινδία, Κίνα, βαλκανικές χώρες και αλλού.

2. Επιχειρήσεις εντάσεως κεφαλαίου.

– Σε αυτές το **σημαντικότερο στοιχείο** του κόστους παραγωγής είναι το κόστος του **κεφαλαίου**. Είναι επιχειρήσεις με ακριβά μηχανήματα και εργαλεία και τεχνογνωσία. Τέτοιες μπορεί να είναι οι αυτοκινητοβιομηχανίες, οι βιομηχανίες όπλων, οι χημικές βιομηχανίες κ.αλ.

3. Επιχειρήσεις εντάσεως εδάφους.

– Σε αυτές το **σημαντικότερο στοιχείο** του κόστους παραγωγής είναι η αμοιβή του **εδάφους** (έγγειος πρόσοδος). Τέτοιες είναι οι γεωργικές, δασοκομικές κ.αλ.

Ερ. 148. Να ορίσετε την έννοια της επιχειρηματικότητας και να σχολιάσετε το ρόλο και την προσωπικότητα του επιχειρηματία.

Απ.

– <<**Επιχειρηματικότητα** είναι η **ικανότητα** που έχει ένας άνθρωπος να **διαβλέπει** κέρδος σε διάφορες οικονομικές δραστηριότητες και **αναλαμβάνει** να συνδυάσει και να αξιοποιήσει τους παραγωγικούς συντελεστές προκειμένου να παράγει προϊόντα και υπηρεσίες με σκοπό το **κέρδος**>>.

-

Μάθημα 36^ο

10.2. Η παραγωγή προϊόντων.

10.2.1. Ανταγωνιστικότητα των προϊόντων.

Ερ.149. Ποιοι παράγοντες αποτελούν το περιβάλλον της επιχείρησης;

Απ.

– Η επιχείρηση **επηρεάζεται** αλλά και **επηρεάζει** το **περιβάλλον** μέσα στο οποίο δραστηριοποιείται.

Διακρίνεται σε **εξωτερικό** και **εσωτερικό** περιβάλλον.

– **Παράγοντες** του **εξωτερικού περιβάλλοντος** είναι:

α. Κοινωνικό περιβάλλον.

Περιλαμβάνει τις όλες τις ομάδες που υπάρχουν και δρουν σε μία κοινωνία, οι οποίες επηρεάζουν την παραγωγή και διανομή του προϊόντος που παράγεται στην οικονομία.

Στοιχεία του παράγοντα αυτού μπορεί να είναι τα **δημογραφικά** χαρα-κτηριστικά της χώρας, το **συνδικαλιστικό** της κίνημα κ.αλ.

β. Οικονομικό περιβάλλον.

Περιλαμβάνει τους ρυθμούς ανάπτυξης της οικονομίας, τους δείκτες του πληθωρισμού και της ανεργίας, την πορεία του χρηματιστηρίου, τις διεθνείς οικονομικές σχέσεις κ.αλ.

γ. Πολιτικό – νομικό περιβάλλον.

Περιλαμβάνει την πολιτική κατάσταση της χώρας (σταθερότητα – αστάθεια), τη νομοθεσία κ.αλ.

δ. Πολιτισμικό περιβάλλον.

Περιλαμβάνει τις παραδόσεις, τις αξίες, την θρησκεία κλπ.

ε. Τεχνολογικό περιβάλλον.

Περιλαμβάνει την τεχνολογία που έχει ενσωματώσει η οικονομία και τη σχέση της με τους εργαζόμενους, την ποιότητα των υλικών κ.αλ.

στ. Οικολογικό περιβάλλον.

Περιλαμβάνει τους πόρους που αντλούνται από αυτό, ο βαθμός ρύπανσής του, οι αρνητικές του επιπτώσεις στις επιχειρήσεις κ.αλ.

– **Παράγοντες** του **εσωτερικού περιβάλλοντος** είναι:

α. Οι προμηθευτές αγαθών και υπηρεσιών

β. Οι καταναλωτές και οι πελάτες

γ. Οι εργαζόμενοι και τα συνδικάτα

δ. Οι πιστωτές, οι χρηματοδότες και οι μέτοχοι

ε. Οι επιχειρήσεις που συνεργάζονται με την επιχείρηση ή την ανταγωνίζονται κ.αλ.

Ερ.150. Τι σημαίνουν οι όροι αποτελεσματική – ανταγωνιστική επιχείρηση;

Απ.

Αποτελεσματική είναι μία επιχείρηση όταν **επιτυγχάνει** τους **στόχους** της, όπως αύξηση κερδών, αύξηση μεριδίου στην αγορά (αύξηση πελατών), μείωση κόστους λειτουργίας, τεχνολογική εξέλιξη κ.αλ.

Ανταγωνιστική είναι μία επιχείρηση όταν **προτιμώνται** τα προϊόντα της έναντι

άλλων ομοειδών προϊόντων. Για να **συμβεί** αυτό πρέπει να **προσφέρει** τα προϊόντα της σε έναν **συνδυασμό** ποιότητας – τιμής που να είναι **καλύτερος** από εκείνον των ανταγωνιστών της.

Ο **καθρέφτης** της ανταγωνιστικότητας της οικονομίας μιας χώρας είναι το **εμπορικό ισοζύγιο** της χώρας (εισαγωγές – εξαγωγές). Όταν η αξία των εξαγωγών είναι μεγαλύτερη από εκείνη των εισαγωγών τότε η οικονομία μπορεί να χαρακτηριστεί ανταγωνιστική.

10.2 Η εξωστρέφεια των επιχειρήσεων.

Ερ.151. Να αναφέρετε μερικές από τις βασικές αιτίες της σημερινής οικονομικής κρίσης στην Ελλάδα.

Απ.

– Η ελληνική οικονομία δεν ήταν προετοιμασμένη να μπει στη ζώνη του ευρώ την περίοδο εκείνη. Η απουσία **προστασίας** (δασμών και άλλων προστατευτικών μέτρων), αλλά και **ενημέρωσης** και αποτελεσματικής **αξιοποίησης** της βοήθειας από την Ε.Ε, είχε ως αποτέλεσμα την **καταστροφή** του παραγωγικού ιστού της χώρας και την άλωση της ελληνικής αγοράς από μεγάλες ευρωπαϊκές και ξένες επιχειρήσεις.

– Η **εισροή κεφαλαίων** και άλλων πόρων από την Ε.Ε. σε συνάρτηση με τον υψηλό **δανεισμό** δεν είχαν σαν σκοπό την παραγωγική ανασυγκρότηση της χώρας αλλά την αύξηση της κατανάλωσης και τη δημιουργία μιας ψευδούς ευημερίας.

- Αυτό **καλλιέργησε** και **αύξησε** νοοτροπίες **παρασιτικές** και **αντιπαραγωγικές** που οδήγησαν στην **κατάρρευση** τόσο του δευτερογενούς τομέα παραγωγής (βιομηχανία - βιοτεχνία) όσο και του πρωτογενούς (γεωργία - κτηνοτροφία).

Φυσικά δεν είναι δυνατόν να αναφερθούμε αναλυτικά στην αιτιογονία της σημερινής παθολογίας της ελληνικής οικονομίας. Όμως δεν πρέπει να παραλείψουμε ότι το πρόβλημα επιτάχθηκε και από τη μετατόπιση επενδύσεων σε χώρες της Ασίας (Κίνα – Ινδία) και της βαλκανικής καθώς και των συνεπειών της παγκόσμιας οικονομικής κρίσης.

Ερ. 152. Με ποια μέσα – τρόπους - πολιτικές μπορούμε να αποκτήσουμε ανταγωνιστική οικονομία με εξωστρεφείς και ανταγωνιστικές επιχειρήσεις;

Απ.

– **Να διαβάσετε τις τρεις τελευταίες παραγράφους της σελ. 131.**

Μάθημα 37^ο

10.3. Καινοτομία.

Ερ.153.α. Τι σημαίνει <<επιχειρείν>> ή επιχειρηματικότητα; β. Γιατί είναι ιδιαίτερα σημαντική σήμερα;

Απ.

α. Σημαίνει:

- **Φαντασία**, τόλμη, δημιουργία,

- **επιστημονικές** γνώσεις και έξυπνες ιδέες που γίνονται πράξη,

- **μέτρηση** της αβεβαιότητας, και μετατροπής της σχετικής βεβαιότητας σε πράξη.

β. Με την επικράτηση του νεοφιλελεύθερου μοντέλου ανάπτυξης στην παγκόσμια οικονομία (περιορισμός των δασμών στα εισαγόμενα, των επιδοτήσεων σε εθνικό επίπεδο αλλά και κάθε άλλου προστατευτισμού των προϊόντων και των επιχειρήσεων των εθνικών οικονομιών), προβάλλει η ανάγκη της καινοτομίας, γιατί αποτελεί παράγοντα επιτυχίας για την επιχείρηση και κινητήρια δύναμη της εθνικής οικονομίας.

Ερ.154.Να αναφέρετε μερικές από τις προϋποθέσεις ανάπτυξης και εισαγωγής της καινοτομίας στις επιχειρήσεις.

Απ.

α. Κρατική χρηματοδότηση της έρευνας στα πανεπιστήμια και άλλα ερευνητικά κέντρα και σύνδεσή και εφαρμογή των αποτελεσμάτων της στην οικονομία.

β. Χρηματοδότηση καινοτόμων ερευνητικών δραστηριοτήτων από μεγάλες επιχειρήσεις.

γ. Ανάδειξη και **στήριξη** νέων επιχειρήσεων που διακρίνονται για την ευελιξία και την αποτελεσματικότητά τους.

δ. Δημιουργία κέντρων αριστείας και καινοτομίας.

Ερ.155. Υπάρχουν οι προϋποθέσεις ανάπτυξης της καινοτομίας στην Ελλάδα;

Απ.

Οι παραπάνω προϋποθέσεις δεν υπάρχουν σε επαρκή βαθμό. Όμως μεγάλο τμήμα των νέων Ελλήνων συνδυάζουν σπουδές υψηλού επιπέδου με γνώση ξένων γλωσσών και των νέων τεχνολογιών. Με άλλα λόγια υπάρχει το απαραίτητο ανθρώπινο δυναμικό. Όμως λόγω της οικονομικής κρίσης μεγάλο ποσοστό μεταναστεύει στο εξωτερικό για να επιβιώσει. Αυτό το φαινόμενο είναι και ο πιο ανησυχητικός παράγοντας για την ανάπτυξη της εθνικής μας οικονομίας.

Ερ. 156. Τι εννοούμε με τον όρο ευρεσιτεχνία;

Απ.

<< Η επινόηση, η μετατροπή μιας ιδέας σε προϊόν ή υπηρεσίας ή μεθόδου εργασίας που δεν υπήρχε προηγουμένως>>. Το δίπλωμα ευρεσιτεχνίας είναι στην ουσία η κατοχύρωση της ιδέας με επίσημο τίτλο που παρέχει στον εφευρέτη το δικαίωμα της αποκλειστικής εκμετάλλευσης της ιδέας του.

Ερ.157. Για ποιους λόγους η καινοτομία αυξάνει την ανταγωνιστικότητα της επιχείρησης;

Απ.

- **Αυξάνει** την παραγωγικότητα της επιχείρησης,
- **μειώνει** το κόστος λειτουργίας της,
- **βελτιώνει** τη σχέση ποιότητας – τιμής,
- **αυξάνει** την πελατεία της (μερίδιο αγοράς) και τα κέρδη της
- **δημιουργεί** νέες αγορές κλπ.

Ερ.158. Τι σημαίνει διαμόρφωση κουλτούρας καινοτομίας στην επιχείρηση;

Απ.

- Ο **πειραματισμός** και η αναζήτηση, η **υιοθέτηση** του νέου, η διαρκής **προσαρμογή** της επιχείρησης στα νέα τεχνολογικά δεδομένα και στις αλλαγές του περιβάλλοντός της, η **αποδοχή** της αποτυχίας και η κατανόηση των αιτίων που την προκάλεσαν καθώς και η αναγκαίες αλλαγές που θα οδηγήσουν στην επιτυχία.

Ερ. 159. Να αναφέρετε μερικούς από τους παράγοντες που εμποδίζουν την εισαγωγή της καινοτομίας στις επιχειρήσεις.

Απ.

- **Διακρίνονται σε: Εσωτερικούς** (που οφείλονται στην ίδια την επιχείρηση) και **εξωτερικούς** (που οφείλονται στο περιβάλλον της).

- Εσωτερικοί παράγοντες είναι:

α. Η παραδοσιακή οργάνωση, το μικρό μέγεθος, ο οικογενειακός χαρακτήρας της κλπ.

β. Η έλλειψη χρηματοδότηση. Η έλλειψη ιδίων κεφαλαίων για την εφαρμογή νέων ιδεών σε συνδυασμό με την ανυπαρξία χαμηλότοκων δανείων από τις τράπεζες.

γ. Ο φόβος της αποτυχίας.

δ. Η εσωστρέφεια και η έλλειψη ανταγωνιστικότητας.

Με τον όρο **εσωστρέφεια** εννοούμε την αδυναμία συνεργασίας τους με άλλες συναφείς επιχειρήσεις, με ερευνητικά κέντρα, με αποτέλεσμα να περιορίζεται η ανταλλαγή τεχνογνωσίας και πρακτικών.

Επιπλέον λόγω **χαμηλής** ανταγωνιστικότητας, περιορίζονται στην εγχώρια αγορά και συνεχώς συρρικνώνονται ή κλείνουν λόγω εισόδου ξένων.

-Εξωτερικοί παράγοντες είναι:

α. Διαρκής αλλαγή του θεσμικού πλαισίου.

β. Η γραφειοκρατία.

γ. Η έλλειψη έρευνα και τεχνολογία.

δ. Η έλλειψη κουλτούρας και πρακτικών καινοτόμου επιχειρηματικότητας.

- Ένα **παράδειγμα** καινοτομίας μπορεί να είναι η επιχειρηματικότητα μέσω διαδικτύου (e-business)-βλ. παράθεμα σελ.132.

10.4. Κοινωνική ευθύνη των επιχειρήσεων.

– Να διαβάσετε το δεύτερο παράθεμα στη σελ.132 καθώς και όλα τα παραθέματα στη σελ. 133.

Ερ. 160. Για ποιους λόγους η επιχείρηση έχει ευθύνη απέναντι στην κοινωνία;

Απ.

– Η επιχείρηση **δεν** μπορεί να **υπάρξει** έξω από την κοινωνία. Από αυτήν **αντλεί** εργατικό δυναμικό, πρώτες και άλλες ύλες, και σε αυτήν **διαθέτει** τα προϊόντα της. Επιπλέον ο επιχειρηματίας και όλοι οι μετέχοντες σε αυτήν(μέτοχοι, στελέχη, εργαζόμενοι, προμηθευτές, πελάτες κ.αλ) προσπαθούν να **επιτύχουν** τους δικούς τους στόχους. Έτσι η λειτουργία της επιχείρησης οφείλει να **εξισορροπεί αφενός** την επίτευξη των στόχων των μελών της και **αφετέρου** να υπηρετεί ή τουλάχιστον να μην συγκρούεται με το συμφέρον των μελών του κοινωνικού συνόλου.

– Εκτός από τους **γραπτούς** κανόνες που **ρυθμίζουν** την ίδρυση και τη λειτουργία της, πρέπει να υπάρχει και ένας **κώδικας επιχειρηματικής ηθικής**.

Ερ. 161. Να αναφέρετε ορισμένες αρχές του κώδικα επιχειρηματικής ηθικής και δεοντολογίας, με τους οποίους οφείλει να λειτουργεί η επιχείρηση.

Απ.

α. Να **ενεργεί θεμιτά**, δηλαδή σύμφωνα με τη νομοθεσία και τους κανόνες που ορίζουν τη λειτουργία της.

β. Να **ελέγχει** τα προϊόντα της, δηλαδή να βεβαιώνεται ότι δεν βλάπτουν την υγεία των καταναλωτών.

γ. Να **έχει** πολιτιστική συνεισφορά προς όφελος του κοινωνικού συνόλου.

δ. Να **συμβάλλει** στην ανάπτυξη της εθνικής οικονομίας και στην ευημερία της χώρας.

ε. Να **προστατεύει** το περιβάλλον (να χρησιμοποιεί φιλικές προς το περιβάλλον πρώτες ύλες, ανανεώσιμες πηγές ενέργειας, ανακύκλωση αποβλήτων κλπ).

– Επιπλέον υπάρχουν και άλλα **θέματα** σχετικά με τη **διαφάνεια** και **ακεραιότητα** των επιχειρηματικών δραστηριοτήτων όπως:

1. Σύγκρουση συμφερόντων στελεχών και εργαζομένων, με εκείνων της επιχείρησης. Αν υπάρχει πρέπει να δηλώνεται στην επιχείρηση.

2. Η εμπιστευτικότητα των πληροφοριών. Πρέπει να υπάρχει σχέση εμπιστοσύνης και εχεμύθειας μεταξύ εργαζομένων και επιχείρησης. Πληροφορίες που αντλεί ο εργαζόμενος κατά την εργασία του στην επιχείρηση, δεν πρέπει να χρησιμοποιούνται για ιδιοτελείς σκοπούς.

3. Ο ανταγωνισμός. Η επιχείρηση πρέπει να αποφεύγει ενέργειες που βλάπτουν μακροπρόθεσμα τον υγιή ανταγωνισμό.

4. Τα επιχειρηματικά δώρα. Θα πρέπει να αποφεύγονται για λόγους αξιοπιστίας, εντιμότητας και ακεραιότητας των εργαζομένων.

5. Η φιλοξενία. Δεν πρέπει να χρησιμοποιείται για να επηρεάσει μια επιχειρηματική απόφαση.

10.5. Διάκριση των επιχειρήσεων.

10.5.1. Η νομική μορφή των επιχειρήσεων.

Ερ.162. Να διακρίνεται τις επιχειρήσεις με βάση τη νομική τους μορφή.

Απ.

– Διακρίνονται σε:

α. **Ατομικές**, ο ιδιοκτήτης είναι ένα μόνο άτομο και

β. **Εταιρείες**, έχουν δύο ή περισσότερους ιδιοκτήτες (εταίρους).

Ερ.163. Σε ποιες κατηγορίες διακρίνονται οι εταιρείες;

Απ.

1. Ομόρρυθμη εταιρεία (**Ο.Ε.**). 2. Ετερόρρυθμη εταιρεία (**Ε.Ε.**). 3. Ανώνυμη εταιρεία (**Α.Ε.**). 4. Εταιρεία περιορισμένης ευθύνης (**Ε.Π.Ε.**).

Ερ. 164. Να περιγράψετε σύντομα την ομόρρυθμη εταιρεία.

Απ.

– Αποτελεί **σύμβαση** δύο ή περισσότερων προσώπων που σκοπό έχουν τη διενέργεια επιχειρηματικών πράξεων και έχουν **απεριόριστη** (ευθύνονται για τα χρέη της εταιρείας και με τα προσωπικά τους περιουσιακά στοιχεία αν τα περιουσιακά στοιχεία της εταιρείας δεν επαρκούν) και σε **ολόκληρο ευθύνη** (ευθύνονται για ολόκληρο το ποσό της οφειλής και όχι κατά το ποσοστό της εταιρικής τους μερίδας).

– Η **επωνυμία** της αποτελείται από τα ονόματα όλων των εταίρων ή μερικών και τη φράση <<και σία>>.

– Η εταιρεία μπορεί να **συσταθεί** είτε με ιδιωτικό είτε με δημόσιο (συμβολαιογραφικό) έγγραφο.

– Το έγγραφο αυτό είναι το **καταστατικό** της εταιρείας και κατατίθεται υποχρεωτικά στο πρωτοδικείο της έδρας της εταιρείας.

– Το καταστατικό **περιέχει** α βασικά στοιχεία της εταιρείας όπως:

Το **ονοματεπώνυμο** των εταίρων, την **επωνυμία** της εταιρείας, το **κεφάλαιο** και τη **συμμετοχή** του κάθε εταίρου, τον **εκπρόσωπο** της εταιρείας, την **έναρξη** και τη **διάρκεια** της εταιρείας. κ.τ.λ.

– Οι εισφορές των εταίρων διακρίνονται σε χρήμα, σε είδος (οικόπεδα, μηχανήματα, εμπορεύματα) και σε εργασία.

Ερ.165.Να περιγράψετε σύντομα την ετερόρρυθμη εταιρεία.

Απ.

– Αποτελεί **σύμβαση** δύο ή περισσότερων ατόμων που σκοπό έχουν τη διενέργεια επιχειρηματικών πράξεων και ένας τουλάχιστον εταίρος έχει **απεριόριστη** και σε ολόκληρο ευθύνη (**ομόρρυθμος εταίρος**) ενώ οι υπόλοιποι έχουν περιορισμένη ευθύνη (ευθύνονται για τα χρέη της εταιρείας μέχρι του ποσοστού της εταιρικής τους μερίδας – **ετερόρρυθμοι εταίροι**).

– Η **επωνυμία** της Ε.Ε. αποτελείται μόνο από τα ονόματα των ομόρρυθμων εταίρων.

– **Διαχειριστής** της Ε.Ε. μπορεί να είναι μόνο ο ομόρρυθμος εταίρος.

Ο τρόπος ίδρυσης της εταιρείας, το καταστατικό, και οι εισφορές των εταίρων

ισχύουν όπως αναφέρθηκαν και στην Ο.Ε.

– **Αποχώρηση ή θάνατος** του ομόρρυθμου εταίρου μπορεί και να σημαίνει διάλυση της Ο.Ε ή Ε.Ε.

– Οι **διαφορές** της Ο.Ε. με την Ε.Ε. συνοψίζονται:

α. Στην ευθύνη των εταίρων **β.** Στην επωνυμία της εταιρείας **γ.** Στη διαχείριση της εταιρείας.

Ερ. 166. Να περιγράψετε σύντομα την ανώνυμη εταιρεία.

Απ.

– Τα κύρια **νομικά χαρακτηριστικά** της είναι:

α. Το κεφάλαιό της **διαιρείται** σε ίσα μερίδια (τίτλους) που ονομάζονται μετοχές.

β. Οι μετοχές μεταβιβάζονται **ελεύθερα** χωρίς να κινδυνεύει η υπόσταση της εταιρείας.

γ. Όλοι οι εταίροι έχουν **περιορισμένη ευθύνη**.

– Τα κύρια **οικονομικά χαρακτηριστικά** της είναι:

α. **Συγκέντρωση** μεγάλων ποσών κεφαλαίων από μεγάλο αριθμό μετόχων.

β. Ο **επιμερισμός** του επιχειρηματικού κινδύνου σε μεγάλο αριθμό προσώπων.

– Όλες οι μεγάλες επιχειρήσεις έχουν τη νομική μορφή της Α.Ε.

Για την ίδρυσή της σήμερα **απαιτείται** καταβολή κεφαλαίου τουλάχιστον 24.000 ευρώ.

Ερ.167. Να περιγράψετε σύντομα την εταιρεία περιορισμένης ευθύνης.

Απ.

– Το κεφάλαιό της **διαιρείται** σε ίσα μερίδια και οι εταίροι της ευθύνονται μέχρι του ποσού της εισφοράς τους (περιορισμένη ευθύνη).

– Δεν έχει τα μειονεκτήματα της Ο.Ε. και της Ε.Ε. (απεριόριστη ευθύνη των εταίρων) αλλά ούτε τα μειονεκτήματα της Α.Ε. (υποχρέωση καταβολής μεγάλου χρηματικού ποσού).

– Η **επωνυμία** της Ε.Π.Ε. **σχηματίζεται**:

είτε από το όνομα δύο ή περισσότερων εταίρων,

είτε από το αντικείμενο της επιχείρησης,

είτε από συνδυασμό και των δύο.

10.5.2. Οι επιχειρήσεις κατά τομέα και κλάδο παραγωγής.

Ερ.168. Να ταξινομήσετε τις επιχειρήσεις κατά τομέα και κλάδο παραγωγής.

Απ.

– **Πρωτογενής τομέας παραγωγής.** Περιλαμβάνει όλες τις επιχειρήσεις που παράγουν προϊόντα όπως τα δίνει η φύση χωρίς παραπέρα επεξεργασία.

Κύριοι κλάδοι είναι: Η ΓΕΩΡΓΙΑ, η αλιεία, η κτηνοτροφία, η δασοκομία κλπ .

– **Δευτερογενής τομέας παραγωγής.** Περιλαμβάνει όλες τις επιχειρήσεις που μετασχηματίζουν τα προϊόντα του πρωτογενούς τομέα παραγωγής.

Κύριοι κλάδοι είναι: Η ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑ, η βιοτεχνία, η ενέργεια, οι κατασκευές κλπ.

– **Τριτογενής τομέας παραγωγής.** Περιλαμβάνει όλες τις επιχειρήσεις που προσφέρουν υπηρεσίες. **Κύριοι κλάδοι** είναι: Το ΕΜΠΟΡΙΟ, οι τράπεζες, οι επικοινωνίες, οι μεταφορές, οι ασφάλειες κλπ.

Μάθημα 40^ο

10.6. Κοινωνικές και μικτές επιχειρήσεις.

A. Κοινωνική συνεταιριστική επιχείρηση.

(Να διαβάσετε το παράθεμα του βιβλίου στις σελ. 138- 139).

Ερ.169. Σε ποιες κατηγορίες διακρίνεται η οικονομία μιας χώρας με βάση την ιδιοκτησία των μέσων παραγωγής;

Απ.

α. Ιδιωτική οικονομία ή οικονομία της αγοράς. Ιδιοκτήτες είναι τα άτομα μέλη της κοινωνίας (ιδιώτες).

β. Δημόσια ή κρατική **οικονομία**. Ιδιοκτήτης είναι το κράτος.

γ. Κοινωνική οικονομία. Ιδιοκτήτες είναι ενώσεις πολιτών. (βλ. ιστορικές κοινότητες Αμπελακίων, Ζαγοράς, Ζαγοροχωρίων, Ραψάνης, Τσαριτσάνης, Τυρνάβου κατά τον 18^ο αιώνα, αλλά και η κοινότητα της Ανάβρας στην Ελλάδα και του Mondragon της Ισπανίας σήμερα).

Ερ.170. Να κατατάξετε τις επιχειρήσεις με βάση το είδος της ιδιοκτησίας τους.

Απ.

α. Ιδιωτικές. Ιδιοκτήτης τους είναι ιδιώτες επιχειρηματίες.

β. Δημόσιες ή κρατικές. Ιδιοκτήτης τους είναι το κοινωνικό σύνολο, είτε το κράτος, οι δήμοι ή άλλοι δημόσιοι φορείς.

γ. Κοινωνικές. Ιδιοκτήτης τους είναι ενώσεις πολιτών.

δ. Μεικτές. Αυτές έχουν κοινή ιδιοκτησία ιδιωτική και κρατική.

Ερ. 171. Πως δημιουργούνται οι μεικτές επιχειρήσεις;

Απ.

α. Εξ αρχής με σύμπραξη κεφαλαίων από ιδιώτες και το κράτος.

β. Με την εξαγορά από το Κράτος τμήματος ιδιωτικής επιχείρησης (μερική κρατικοποίηση).

γ. Με την εξαγορά από τους ιδιώτες τμήματος κρατικής επιχείρησης (μερική ιδιωτικοποίηση).

Ερ. 172. Να αναφέρετε σύγχρονα κοινωνικο - οικονομικά συστήματα.

Απ.

α. Καπιταλισμός, όπου κυριαρχεί η ιδιωτική οικονομία και οι ιδιωτικές επιχειρήσεις.

β. Σοσιαλισμός, όπου κυριαρχεί η κρατική οικονομία και οι κρατικές επιχειρήσεις.

Ερ. 173. Ποιες δραστηριότητες πρέπει να αναλαμβάνονται από το κράτος για λόγους κοινωνικού συμφέροντος και προστασίας των αδύναμων πολιτών.

Απ.

– Η υγεία και η παιδεία, καθώς και κάποιες οικονομικές δραστηριότητες σε στρατηγικούς τομείς της οικονομίας όπως ενέργεια, τηλεπικοινωνίες, μεταφορές για λόγους εθνικής άμυνας.

Ερ. 174. Τι εννοούμε με τον όρο κοινωνική οικονομία; Σε ποιες περιοχές του ελλαδικού χώρου αναπτύχθηκε μια τέτοια οικονομία και σε ποιες χρονικές περιόδους;

Απ.

- <<Είναι το σύνολο των οικονομικών, επιχειρηματικών και κοινωνικών δραστηριοτήτων, οι οποίες **αναλαμβάνονται** από νομικά πρόσωπα ή ενώσεις προσώπων, των οποίων ο καταστατικός **σκοπός** είναι η εξυπηρέτηση του συλλογικού και γενικότερα του κοινωνικού συμφέροντος>>.

– Όπως αναφέραμε παραπάνω στον ελλαδικό χώρο από τα μέσα έως το τέλος του 18^{ου} αιώνα αναπτύχθηκε αυτού του είδους η οικονομία στην ευρύτερη περιοχή της **Θεσσαλίας** και της **Ηπείρου**. Σήμερα στο χωριό **Ανάβρα** της περιφέρειας της **Θεσσαλίας**.

Ερ.175. Ποιος είναι ο φορέας της κοινωνικής οικονομίας; Πως ορίζεται και ποια είναι τα είδη του;

Απ.

– **Φορέας** της είναι η Κοινωνική Συνεταιριστική Επιχείρηση (**Κοιν.Σ.Επ.**).

- Είναι **αστικός συνεταιρισμός** με κοινωνικό σκοπό και διαθέτει την εμπορική ιδιότητα εκ του **νόμου**.

– Ανάλογα με το **σκοπό** που **ιδρύεται διακρίνεται** σε:

α. Κοινωνική Συνεταιριστική **Επιχείρηση ένταξης** με σκοπό την ένταξη στην οικονομική – κοινωνική ζωή ατόμων που ανήκουν στις ευάλωτες ομάδες του πληθυσμού. Ποσοστό τουλάχιστον **40%** των εργαζομένων πρέπει να ανήκει σε αυτές τις ομάδες.

β. Κοινωνική Συνεταιριστική **Επιχείρηση Κοινωνικής Φροντίδας**. Σκοπός της είναι η παραγωγή και παροχή προϊόντων και υπηρεσιών **κοινωνικού** και **προνοιακού** χαρακτήρα σε συγκεκριμένες ομάδες πληθυσμού, όπως ηλικιωμένοι, βρέφη, παιδιά, άτομα με χρόνιες παθήσεις, καθώς και άτομα με ειδικές ανάγκες.

γ. Κοινωνική Συνεταιριστική **Επιχείρηση Συλλογικού και Παραγωγικού Σκοπού**. **Αφορούν** την παραγωγή **προϊόντων** και **υπηρεσιών** για την ικανοποίηση **αναγκών** του κοινωνικού συνόλου (πολιτισμός, περιβάλλον, εκπαίδευση, αξιοποίηση τοπικών προϊόντων, διατήρηση παραδοσιακών δραστηριοτήτων και επαγγελμάτων κλπ) που **προάγουν** το τοπικό και συλλογικό συμφέρον, την προώθηση της απασχόλησης, της κοινωνικής συνοχής, και την ενδυνάμωση της τοπικής και περιφερειακής ανάπτυξης.

Ερ. 176. Να αναφέρετε μερικά από τα χαρακτηριστικά της κοινωνικής οικονομίας.

Απ.

α. Λειτουργεί παράλληλα με την ιδιωτική και δημόσια οικονομία.

β. Συμβάλλει στην περιφερειακή ανάπτυξη.

γ. Μπορεί να **πουλάει** προϊόντα σε χαμηλότερες τιμές.

δ. **Βασίζεται** στην συνεργασία και αλληλοβοήθεια των ανθρώπων.

Β. Σύμπραξη Δημόσιου και Ιδιωτικού Τομέα (Σ.Δ.Ι.Τ.)

Ερ. 177. α. Ποιο οικονομικό μοντέλο προωθείται σήμερα διεθνώς;

β. Ποιες οικονομικές δραστηριότητες αφορά; γ. Ποιος ο ρόλος του δημοσίου στις συμπράξεις αυτές; δ. Ποια τα οφέλη του δημοσίου από αυτές τις συμπράξεις;

Απ.

α. Το **μοντέλο** της συνεργασίας δημόσιου και ιδιωτικού τομέα.

β. Αφορά τη συνεργασία για την **κατασκευή** μεγάλων έργων όπως δρόμους, λιμάνια , αεροδρόμια, γέφυρες, δημόσια κτίρια κ.αλ.

γ. Το δημόσιο καθορίζει τις **προδιαγραφές** του έργου, ενώ παράλληλα παρακολουθεί και **ελέγχει** την **τήρηση** των προδιαγραφών αυτών από τους ιδιώτες επιχειρηματίες.

δ. **Επιτυγχάνεται** η **εξασφάλιση** της αποδοτικότητας των οικονομικών του δημοσίου και η **μεταβίβαση** των επιχειρηματικών κινδύνων από το δημόσιο στον ιδιωτικό τομέα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 11^ο : << ΤΟ ΧΡΗΜΑ ΚΑΙ ΟΙ ΤΡΑΠΕΖΕΣ

Μάθημα 41^ο

11.1. Από τον αντιπραγματισμό στην οικονομία του χρήματος.

Ερ. 178. Τι ονομάζουμε αντιπραγματισμό; Για ποιους λόγους οι άνθρωποι επινοούν το χρήμα;

Απ.

<<Αντιπραγματισμό ονομάζουμε την ανταλλαγή είδους με είδος>>, π. χ. πάρε κρέας (πώληση), δώσε μου ψάρια (αγορά). Στον αντιπραγματισμό δηλαδή, την ίδια χρονική στιγμή γίνονται δύο πράξεις. Μία αγορά και μία πώληση.

– Οι λόγοι επινόησης του χρήματος ήταν οι **δυσκολίες** που συναντούσαν οι συναλλασσόμενοι όταν προσπαθούσαν να ανταλλάξουν αγαθά.

1. Έπρεπε να υπάρχει **σύμπτωση επιθυμιών** στα **αγαθά** που ήθελαν να ανταλλάξουν, δηλαδή να δίνει ο ένας ότι χρειάζεται ο άλλος.

2. Έπρεπε να υπάρχει **σύμπτωση επιθυμιών** στις ανταλλασσόμενες **ποσότητες**, δηλαδή να συμφωνούν στην ανταλλακτική σχέση, π.χ 1 κιλό ψάρια με 2 κιλά κρέας.

3. Επιπλέον η αδιαιρετότητα κάποιων αγαθών δημιουργούσε προβλήματα στις ανταλλαγές.

– Έτσι το χρήμα διέσπασε την ανταλλαγή σε δύο πράξεις χρονικά διαφορετικές.

Ανταλλαγή

Συναλλαγή

Ερ. 179. Να αναφέρετε μερικές από τις συνέπειες που είχε η χρήση του μεταλλικού νομίσματος στην οικονομική ζωή των ανθρώπων.

Απ.

α. Η αύξηση των συναλλαγών και η ανάπτυξη του εμπορίου.

β. Η αύξηση του καταμερισμού της εργασίας (εξειδίκευση).

γ. Η δυνατότητα αποταμίευσης και η συσσώρευση πλούτου κλπ.

Να διαβάσετε τα παραθέματα στις σελίδες 142, 143.

Μάθημα 42^ο

11.2. Το χρήμα.

11.2.1. Ιδιότητες και λειτουργίες του χρήματος.

– Να διαβάσετε τα παραθέματα στις σελ.144, 145.

Ερ. 180. α. Τι είναι χρήμα; β. Ποιος αναλαμβάνει την έκδοσή του; γ. Να αναφέρετε τρεις σημαντικές λειτουργίες του.

Απ.

α. <<Χρήμα είναι οτιδήποτε γίνεται κοινά αποδεκτό ως μέσο ανταλλαγής>>.

Έτσι οι ανταλλαγές έγιναν από άμεσες, έμμεσες. Από εμπράγματα, εγχρήματα

β. Στην Ελλάδα το 19^ο αιώνα, χρήμα εξέδιδαν οι ιδιωτικές τράπεζες (για την Πελοπόννησο και Στερεά η εθνική τράπεζα και για τα Ιόνια νησιά, η Ιονική), με βάση την ποσότητα χρυσού που είχαν στο θησαυροφυλάκιό τους (κανόνας χρυσού).

Πριν την ένταξή μας στην Ε.Ε. το εκδοτικό προνόμιο το είχε η Τράπεζα της Ελλάδος, ενώ σήμερα η Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα (Ε.Κ.Τ.).

γ. Στη σημερινή εγχρήματη οικονομία το χρήμα έχει τρεις σημαντικές λειτουργίες:

ι. Είναι μέτρο της αξίας των αγαθών.

ιι. Είναι μέσο πληρωμών.

ιιι. Είναι μέσο αποταμίευσης.

Ερ. 181. Να αναφέρετε μερικές από τις κυριότερες ιδιότητες του χρήματος.

Απ.

1. Είναι υποχρεωτικά αποδεκτό μέσο πληρωμών (αναγκαστική κυκλοφορία του χρήματος). Απαγορεύεται δια νόμου κάθε επιχείρηση να αρνηθεί συναλλαγή, όταν της προσκομίζουν νόμιμο χρήμα.

2. Είναι διαιρετό χωρίς να χάνει την αξία του. Κυκλοφορεί σε πολλαπλάσια και υποπολλαπλάσια της μονάδας του, για να διευκολύνει τόσο τις μικρές, όσο και της ,μεγάλης αξίας συναλλαγές.

3. Δεν υπόκειται σε ταχεία φθορά ή αλλοίωση.

11.2.2. Σύγχρονες μορφές χρήματος

Ερ. 182. Να περιγράψετε σύντομα μερικές από τις σύγχρονες μορφές χρήματος.

Απ.

α. Μεταλλικό χρήμα. Παλαιότερα τα νομίσματα περιείχαν πολύτιμα μέταλλα (περιεκτικό χρήμα = η αξία του ήταν ίση με την ποσότητα χρυσού ή αργύρου που ενσωμάτωνε). **Σήμερα** τα μεταλλικά νομίσματα περιέχουν μέταλλα που η αξία τους είναι πολύ μικρότερη από την αναγραφόμενη σε αυτά (παραστατικό χρήμα).

Χρησιμοποιούνται για συναλλαγές μικρής αξίας.

β. Χαρτονομίσματα. Ονομάζονται αλλιώς και τραπεζογραμμάτια (όταν ίσχυε ο κανόνας του χρυσού, η αξία του κάθε χαρτονομίσματος αντιπροσώπευε ορισμένη ποσότητα χρυσού). **Εκδίδονται** από την κεντρική τράπεζα. **Κατασκευάζονται** από ειδικό χαρτί και διαθέτουν σημεία ασφαλείας για να μην πλαστογραφούνται.

γ. Πιστωτικό χρήμα.

1. Συναλλαγματική (γραμμάτια).

Είναι μια **ιδιωτική ρύθμιση πληρωμής** μεταξύ των συναλλασσομένων.

Είναι υπόσχεση πληρωμής στο **μέλλον**, δηλαδή ο αγοραστής (οφειλέτης) υπόσχεται να πληρώσει στον πωλητή (δικαιούχο) τον ποσό, στην ημερομηνία που αναγράφεται στην συναλλαγματική.

Για να είναι **έγκυρη** πρέπει σύμφωνα με τον νόμο να έχει τα εξής **στοιχεία**:

- Τη λέξη **συναλλαγματική** μέσα στο κείμενο του τίτλου.
- Το χρηματικό **ποσό** που θα πληρωθεί στο μέλλον.
- Την **ημερομηνία** και τον **τόπο** πληρωμής.
- Το **όνομα** του οφειλέτη και του δικαιούχου.
- Τον **τόπο** και το **χρόνο** έκδοσης.
- Την υπογραφή του εκδότη (οφειλέτη).

2. Επιταγή. Είναι μορφή χρήματος που αποτελεί **εντολή** προς την τράπεζα να **καταβάλλει** το αναγραφόμενο σε αυτήν ποσό στον δικαιούχο. Το ποσό αυτό οφείλει να είναι κατατεθειμένο σε **λογαριασμό** (όψεως) του εκδότη (οφειλέτη). Αν δεν έχει κατατεθεί το ποσό την ημερομηνία λήξεως της πληρωμής τότε η επιταγή θεωρείται ακάλυπτη και ο οφειλέτης υφίσταται ποινικές (φυλάκιση) και οικονομικές (αναγράφεται το όνομά του στον Τειρεσία – πίνακα τιμωρίας των τραπεζών και αποκλείεται να κάνει συναλλαγές με οποιαδήποτε τράπεζα).

Σε κάθε επιταγή πρέπει να **αναγράφονται** τα εξής στοιχεία για να είναι **έγκυρη**:

- Η λέξη **επιταγή** στο κείμενο του τίτλου.
- Το **ποσό** πληρωμής.
- Το **όνομα της τράπεζας και τον τόπο** (συγκεκριμένο υποκατάστημα) που θα γίνει η εξόφληση.
- Τον **τόπο** και τον **χρόνο** έκδοσης της επιταγής.
- Την **υπογραφή** του εκδότη.

3. Πιστωτικές κάρτες (πλαστικό χρήμα). Είναι κάρτες που εκδίδουν οι τράπεζες και δίνουν το δικαίωμα στον κάτοχό τους να αγοράζει προϊόντα από καταστήματα χωρίς μετρητά, και αργότερα να τα πληρώνει στην τράπεζα. Επίσης μπορεί να πληρώνει και με δόσεις, αλλά επιβαρύνεται με ένα ποσό τόκων. Η

ψευδαίσθηση κατοχής χρήματος που σου δημιουργεί το πλαστικό χρήμα, μπορεί να σε οδηγήσει σε υπερβολές, δηλαδή να ξοδεύεις χωρίς να έχεις στη συνέχεια τη δυνατότητα να αποπληρώσεις τις οφειλές σου.

Μάθημα 43^ο

11.3. Οι τράπεζες.

11.3.1. Οι εμπορικές τράπεζες και η κεντρική τράπεζα.

Ερ.183. α. Από πού προέρχεται η λέξη τράπεζα; β. Ποιος είναι ο ρόλος των εμπορικών τραπεζών;

Απ.

α. Η λέξη τράπεζα προήλθε από το **τραπέζι** που χρησιμοποιούσαν οι αργυραμοιβοί (σαράφηδες), που υπήρχαν στις αγορές του αρχαίου και μεσαιωνικού κόσμου, και εξαργύρωναν νομίσματα ξένων χωρών ή πόλεων με εγχώρια εισπράττοντας μία προμήθεια. Είναι σήμερα η υπηρεσία που προσφέρουν οι τράπεζες στην αγορά συναλλάγματος π. χ. μετατροπή του ευρώ σε δολάρια ή και το αντίθετο.

β. Βασική δραστηριότητα των εμπορικών τραπεζών είναι να **δέχονται** καταθέσεις από φυσικά, νομικά πρόσωπα, κρατικές ή ιδιωτικές επιχειρήσεις κ.αλ. παρέχοντας ένα επιτόκιο χ στους καταθέτες και αυτά τα χρήματα τα **δανείζουν** εισπράττοντας ένα επιτόκιο $\chi + \epsilon$. Από τη **διαφορά** του επιτοκίου κατάθεσης και επιτοκίου δανεισμού καλύπτουν τα έξοδα λειτουργίας τους και έχουν και κέρδος. Σήμερα οι τράπεζες παρέχουν και πολλές άλλες υπηρεσίες χρηματοοικονομικής φύσεως.

Ερ.184. α. Τι ονομάζουμε κεντρική τράπεζα; β. Ποιες είναι οι αρμοδιότητές της; γ. Τι ονομάζουμε τραπεζικό σύστημα;

Απ.

α. Η κεντρική τράπεζα είναι η τράπεζα του κράτους (ή υπό κρατικό έλεγχο). Πριν την είσοδό μας στην Ε.Ε. ήταν υπεύθυνη για την έκδοση του χαρτονομίσματος και την άσκηση νομισματικής και πιστωτικής πολιτικής.

β. Παρά την **μείωση** των δραστηριοτήτων της εξαιτίας της ίδρυσης της Ε.Κ.Τ. εξακολουθεί να έχει σημαντικές αρμοδιότητες όπως:

1. **Εποπτεύει** τα πιστωτικά ιδρύματα της χώρας (εμπορικές τράπεζες) και ορισμένες επιχειρήσεις του χρηματοπιστωτικού τομέα της οικονομίας.
2. **Συλλέγει** στατιστικά στοιχεία από χρηματοπιστωτικά ιδρύματα.
3. Είναι **αρμόδια** για την παρακολούθηση της χρηματοπιστωτικής σταθερότητας.
4. **Διαχειρίζεται** για λογαριασμό της Ε.Κ.Τ. μέρος των διαθεσίμων, σε συνάλλαγμα και χρυσό, της τελευταίας σύμφωνα με τις οδηγίες της.

γ. Τραπεζικό σύστημα μιας χώρας είναι η **κεντρική** της τράπεζα και το **σύνολο** των εμπορικών της τραπεζών.

11.3.2. Η Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα (Ε.Κ.Τ.).

Ερ. 185. α. Να περιγράψετε σύντομα την Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα; β. Τι είναι το ευρώσύστημα;

Απ.

α. Από την **1^η Ιανουαρίου του 1999** η Ε.Κ.Τ. είναι υπεύθυνη για την άσκηση της νομισματικής πολιτικής στη ζώνη του ευρώ. Η ζώνη αυτή **περιλαμβάνει 18** χώρες μέχρι σήμερα, που έχουν υιοθετήσει σαν **κοινό νόμισμα το ευρώ**. Η Ε.Κ.Τ. είναι η

κεντρική τράπεζα της Ευρώπης. Είναι **ανεξάρτητη** από τα άλλα όργανα της Ε.Ε. και από τα κράτη – μέλη. **Βασικό** της καθήκον είναι η **διαφύλαξη** της αξίας του ευρώ, δηλαδή η διατήρηση της αγοραστικής του δύναμης, καθώς και η **σταθερότητα** των τιμών στη ζώνη του ευρώ.

β. Η **Ε.Κ.Τ.** μαζί με τις **εθνικές κεντρικές τράπεζες** των χωρών της ζώνης του ευρώ αποτελούν το **ευρωσύστημα**.

Ερ.186. Από ποιες οργανωτικές αρχές διέπεται η λειτουργία του ευρωσυστήματος;

Απ.

α. Συμμετοχή και συνεργασία. Όλα τα μέλη συμβάλλουν στην επίτευξη των στόχων του ευρωσυστήματος μέσα σε πνεύμα συνεργασίας.

β. Διαφάνεια και λογοδοσία. Όλα τα μέλη ενεργούν με διαφάνεια και είναι υπόλογα για τη λειτουργία του ευρωσυστήματος.

γ. Συνοχή και ενότητα. Το ευρωσύστημα εκφράζεται με ενιαία φωνή και βρίσκεται κοντά στους πολίτες της Ευρώπης.

δ. Αποτελεσματικότητα και αποδοτικότητα κατά τη λήψη των αποφάσεων.

– Το **Διοικητικό Συμβούλιο** της **Ε.Κ.Τ.** είναι το βασικό όργανο λήψης αποφάσεων της και **απαρτίζεται** από:

1. Τα **6 μέλη** της Εκτελεστικής Επιτροπής.

2. Τους **διοικητές** των εθνικών κεντρικών τραπεζών των χωρών της ζώνης του ευρώ.

Μάθημα 44^ο

**11.4. Αποταμίευση – Καταθέσεις – Δανεισμός.
Ερ.187.**

1^ο κριτήριο αξιολόγησης στο 10^ο κεφάλαιο της πολιτικής παιδείας:

<<Επιχειρηματικότητα και καινοτομία>>.

ΟΜΑΔΑ Α΄

Α₁. Να γράψετε το γράμμα Σ ή Λ αν κρίνετε ότι οι παρακάτω προτάσεις είναι σωστές ή λανθασμένες αντίστοιχα.

α. Μία επιχείρηση είναι ανταγωνιστική όταν επιτυγχάνει τους στόχους της. **Σ-Λ(3)**

β. Η καινοτομία, είναι παράγοντας επιτυχίας της επιχείρησης και κινητήρια δύναμη της εθνικής οικονομίας. **Σ-Λ(3)**

γ. Η πολιτική σταθερότητα είναι ένας από τους παράγοντες του εσωτερικού περιβάλλοντος της επιχείρησης. **Σ-Λ(3)**

δ. Επιδίωξη της επιχείρησης είναι να εξισορροπεί την επίτευξη των στόχων των μελών της, με εκείνους του κοινωνικού συνόλου μέσα στο οποίο λειτουργεί. **Σ-Λ(3)**

ε. Η Δ.Ε.Η. ως επιχείρηση ανήκει στον τριτογενή τομέα παραγωγής. **Σ-Λ(3)**

- Από τις παρακάτω προτάσεις να γράψετε το γράμμα της πρότασης που θεωρείτε σωστή.

Α₂. Η ποιότητα των υλικών είναι στοιχείο του:

α. Τεχνολογικού περιβάλλοντος. **β.** Οικονομικού περιβάλλοντος.

γ. Κοινωνικού περιβάλλοντος. **δ.** Οικολογικού περιβάλλοντος. **(5)**

Α₃. Ένας παράγοντας που εμποδίζει την εισαγωγή της καινοτομίας στην επιχείρηση είναι:

α. Η βελτίωση της σχέσης ποιότητας – τιμής. **β.** Η αύξηση του μεριδίου της αγοράς.

γ. Η εσωστρέφεια και ο φόβος αποτυχίας. **δ.** Όλα τα παραπάνω. **(5)**

Α₄. Να αντιστοιχίσετε τα στοιχεία της στήλης Α με εκείνα της στήλης Β.

Στήλη Α

Στήλη Β

1.Απεριόριστη και σε ολόκληρο ευθύνη. **α.** Ατομική επιχείρηση **β.** Ετερόρρυθμοι εταίροι της Ε.Ε.

2.Περιορισμένη ευθύνη. **γ.** Ομόρρυθμοι εταίροι της Ο.Ε. **δ.** Εταίροι της Α.Ε.

ε. Εταίροι της Ε.Π.Ε. **στ.** Ομόρρυθμοι εταίροι της Ε.Ε. **(5)**

ΟΜΑΔΑ Β΄

Β₁. Να αναφέρετε ορισμένες από τις αρχές του κώδικα επιχειρησιακής ηθικής, με τους οποίους οφείλει να λειτουργεί η επιχείρηση. **(15)**

Β₂. Να ταξινομήσετε τις επιχειρήσεις κατά κλάδο και τομέα παραγωγής. **(15)**

2^ο κριτήριο αξιολόγησης στο 10^ο κεφάλαιο της πολιτικής παιδείας:

<<Επιχειρηματικότητα και καινοτομία>>.

ΟΜΑΔΑ Α΄

A₁. Να γράψετε το γράμμα Σ ή Λ αν κρίνετε ότι οι παρακάτω προτάσεις είναι σωστές ή λανθασμένες αντίστοιχα.

α. Αποχώρηση ή θάνατος ενός εταίρου μπορεί και να σημαίνει τη διάλυση της εταιρίας. **Σ – Λ (3)**

β. Η ικανότητα του επιχειρηματία να συνδυάζει με επιτυχία τους παραγωγικούς συντελεστές, είναι ο πιο βασικός παράγοντας για την επιτυχή λειτουργία της επιχείρησης. **Σ – Λ (3)**

γ. Προϋπόθεση για την ανάπτυξη και εισαγωγή της καινοτομίας στις επιχειρήσεις είναι η δημιουργία κέντρων αριστείας και καινοτομίας. **Σ – Λ (3)**

δ. Είναι θεμιτό πολλές φορές οι στόχοι της επιχείρησης να συγκρούονται με εκείνους των μελών του κοινωνικού συνόλου. **Σ – Λ (3)**

ε. Διαχειριστής (εκπρόσωπος) της Ε.Ε μπορεί να είναι είτε ο ομόρρυθμος εταίρος είτε ο ετερόρρυθμος. **Σ – Λ (3)**

- Από τις παρακάτω προτάσεις να γράψετε το γράμμα της πρότασης που θεωρείτε σωστή.

A₂. Η καινοτομία αυξάνει την ανταγωνιστικότητα της επιχείρησης επειδή:

α. Αυξάνει την παραγωγικότητα της. **β.** Μειώνει το κόστος λειτουργίας της.

γ. Δημιουργεί νέες αγορές. **δ.** Όλα τα παραπάνω. **(5)**

A₃. Επιμερισμός του επιχειρηματικού κινδύνου σε μεγάλο αριθμό προσώπων υπάρχει:

α. Στην Ο.Ε. **β.** Στην Ε.Ε. **γ.** Στην Ε.Π.Ε. **δ.** Στην Α.Ε. **(5)**

A₄. Να αντιστοιχίσετε τα στοιχεία της στήλης Α με εκείνα της στήλης Β.

Στήλη Α

Στήλη Β

α. Να ελέγχει τα προϊόντα της.

1. Αρχές του κώδικα επιχειρηματικής ηθικής.

β. Επιχειρηματικά δώρα.

γ. Φιλοξενία.

δ. Πολιτιστική συνεισφορά.

2. Θέματα σχετικά με τη διαφάνεια και ακεραιότητα των επιχειρηματικών δραστηριοτήτων.

ε. Συμβολή στην ανάπτυξη της εθνικής οικονομίας.

στ. Αποφυγή ενεργειών που βλάπτουν

τον ανταγωνισμό. **(5)**

ΟΜΑΔΑ Β΄

B₁. Να αναφέρετε ορισμένους από τους παράγοντες του εσωτερικού περιβάλλοντος της επιχείρησης. **(15)**

B₂. Να αναφέρετε μερικούς από τους εσωτερικούς παράγοντες που εμποδίζουν την εισαγωγή της καινοτομίας στις επιχειρήσεις. **(15)**

3^ο κριτήριο αξιολόγησης στο 10^ο κεφάλαιο της πολιτικής παιδείας:

<<Επιχειρηματικότητα και καινοτομία>>.

ΟΜΑΔΑ Α΄

A₁. Να γράψετε το γράμμα Σ ή Λ αν κρίνετε ότι οι παρακάτω προτάσεις είναι σωστές ή λανθασμένες αντίστοιχα.

α. Καθρέφτης της ανταγωνιστικότητας μιας χώρας είναι το εμπορικό της ισοζύγιο. **Σ – Λ (3)**

β. Η επιχείρηση προκειμένου να επιβιώσει και να αναπτυχθεί, είναι θεμιτό ορισμένες φορές να παραβιάζει τους κανόνες που ορίζουν τη λειτουργία της **Σ – Λ (3)**

γ. Η αποδοχή της αποτυχίας και η κατανόηση των αιτίων που την προκάλεσαν, είναι το πιο βασικό πρόβλημα για τη διαμόρφωση κουλτούρας καινοτομίας στην επιχείρηση. **Σ – Λ (3)**

δ. Το κεφάλαιο της Ε.Π.Ε. διαιρείται σε μετοχές που εύκολα μεταβιβάζονται από ένα πρόσωπο σε ένα οποιοδήποτε άλλο. **Σ – Λ (3)**

ε. Μία οικονομία θεωρείται εξωστρεφής, όταν τα προϊόντα της κατακτούν τις ξένες αγορές **Σ – Λ (3)**

- Από τις παρακάτω προτάσεις να γράψετε το γράμμα της πρότασης που θεωρείτε σωστή.

A₂. Η μετατροπή μιας ιδέας σε προϊόν ή υπηρεσία ονομάζεται:

α. Καινοτομία **β.** Εξωστρέφεια **γ.** Αποτελεσματικότητα **δ.** Ευρεσιτεχνία. **(5)**

A₃. Ένας εξωτερικός παράγοντας που εμποδίζει την εισαγωγή της καινοτομίας στις επιχειρήσεις είναι:

α. Η παραδοσιακή οργάνωση **β.** Η γραφειοκρατία.
γ. Η ελλιπής χρηματοδότηση **δ.** Η έλλειψη ανταγωνιστικότητας **(5)**

A₄. Να αντιστοιχίσετε τα στοιχεία της στήλης Α με εκείνα της στήλης Β.

Στήλη Α

Στήλη Β

α. Ξενοδοχεία.

1. Πρωτογενής τομέας παραγωγής.

β. Παραγωγή αλλαντικών.

2. Δευτερογενής τομέας.

γ. Ελαιοπαραγωγή.

3 Τριτογενής τομέας.

δ. Παντοπωλείο.

ε. Εξόρυξη μαρμάρου.

στ. Κατεψυγμένα λαχανικά. **(5)**

ΟΜΑΔΑ Β΄

B₁. Να αναφέρετε μερικές από τις προϋποθέσεις ανάπτυξης και εισαγωγής της καινοτομίας στις επιχειρήσεις. **(15)**

B₂. Να αναφέρετε τα βασικά νομικά και οικονομικά χαρακτηριστικά της Α.Ε. **(15)**

